

2 0 1 1

Mahe- põllumajanduse nõuete selgitus tootjale

**Mahepõllumajanduse
nõuete selgitus
tootjale
2011**

Trükis on mõeldud kõigile mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatusega (sealhulgas vesiviljelus) ning mahemesindusega tegelevatele või alustada soovivatele ettevõtjatele.

Nõuded ja nende selgitused on kajastatud seisuga 1. jaanuar 2011.
Mahepõllumajanduse nõudeid selgitaval trükisel ei ole õiguslikku jõudu. Õiguslikel eesmärkidel palume kasutada vastavaid Eesti ja Euroopa Liidu õigusakte.

Teine, parandatud ja täiendatud trükk

Koostanud ja toimetanud: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus
Autorid: Egon Palts, Airi Vetemaa
Täname Marika Ruberg, Eve Ader
Autoriõigus: Põllumajandusministeerium ja Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus

Välja andnud Põllumajandusministeerium, 2011

ISSN-L 2228-0324
ISSN 2228-0324 (trükis)
ISSN 2228-0340 (võrguväljaanne)

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Mahepõllumajandust reguleerivad olulisemad õigusaktid	5
2. Tunnustamine ja mahepõllumajanduse registrisse kandmine	6
3. Mahepõllumajandusliku tootmisega jätkamine	12
4. Mahepõllumajandusliku taimekasvatuse eeskirjad	16
5. Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse eeskirjad	29
6. Mahepõllumajandusliku mesinduse eeskirjad	50
7. Mahepõllumajanduslike vesiviljelusloomade tootmise eeskirjad	53
8. Mahepõllumajanduslike merevetikate tootmise eeskirjad	60
9. Mahepõllumajanduses kasutatavad tooted ja ained ning nende kasutamise kriteeriumid	62
10. Põllumajandusameti kontaktandmed	72

Sissejuhatus

Mahepõllumajanduslik ehk ökoloogiline põllumajandus on tootmissüsteem, mis ühendab parimad keskkonnasõbralikud tavad, bioloogilise mitmekesisuse soodustamise, loodusvarade säilitamise, loomadele kõrgete heaolustandardite kohaldamise ning on kooskõlas tarbijate eelistustega. Seega on mahepõllumajandusel mitmekordne ühiskondlik roll – ühelt poolt pakub see kvaliteetset ja tervislikku toitu ja teiselt poolt üldisi hüvesid, toetades keskkonnakaitset, loomade heaolu ning maaelu arengut.

Mahe- ehk ökoloogilise põllumajanduse olulisemad põhimõtted taime- ja loomakasvatuses:

- mullaviljakuse säilitamiseks ja suurendamiseks antakse mulda piisavalt orgaanilist ainet, soodustatakse mulla bioloogilist aktiivsust ning haritakse seda sobival viisil ja optimaalsel ajal. Mulla toitainearvusi täiendatakse liblikõieliste poolt seotud lämmastiku ja orgaaniliste väetistega, püütakse takistada toitainete kadu;
- mineraalset lämmastikväetist ei kasutata;
- valdavalt kasutatakse ennetavaid, looduslikel protsessidel põhinevaid umbrohu, haiguste ja kahjurite tõrje meetodeid;
- rakendatakse sobivaid külvikordi, kasvatatakse kahjustuskindlaid sorte, soodustatakse kahjustajate looduslike vaenlaste (nt röövtoidulised putukad) esinemist. Vajadusel võetakse appi otsene tõrje (nt mehaaniline umbrohutõrje, biotõrje);
- soodustatakse elustiku mitmekesisust kui tootmisprotsessi olulist tuge;
- peetakse tähtsaks loomade heaolu. Loomad saavad loomulikult käituda (nt sead tuhnida, kanad siblida), pääsevad karjamaale või vabaõhualale ja söövad mahe-sööta. Hormoonpreparaate loomade kasvu ja toodangu suurendamiseks ning sünteetilisi ravimeid haiguste ennetuseks ei kasutata. Loomade arv hoitakse tasakaalus põllumajandusmaa suurusega;
- keelatud on geneetiliselt muundatud organismide (GMO), GMOdest või GMOdega toodetud toodete kasutamine;
- mahetootmise alustamise järel rakendub üleminekuaeg, mil tuleb järgida mahepõllumajanduse nõudeid, kuid oma toodangut veel mahetootena märgistada ei saa;
- vesiviljelus peab põhinema säästlikul majandamisel;
- saaduste korjamine looduslikelt aladelt ei tohi kahjustada looduskeskkonna stabiilsust ega liikide säilimist kogumispiirkonnas.

Käesolev trükis koondab erinevate õigusaktidega sätestatud mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatuse (sealhulgas vesiviljelusloomade ja merevetikate tootmine) ning mahemesinduse nõuded, annab nende kohta selgitusi ja kirjeldab nõuete täitmise järelevalvet.

1. Mahepõllumajandust reguleerivad olulisemad õigusaktid

Mahepõllumajanduse põhimõtted ja eeskirjad on kehtestatud Euroopa Liidu määrustega. Lisaks neile reguleerivad Eestis mahepõllumajandust mahepõllumajanduse seadus ja selle rakendusaktid, kus täpsustatakse põhiliselt kontrolli ja märgistamisega seotut.

Üldised mahepõllumajanduse põhimõtted – Nõukogu määrus (EÜ) nr 834/2007, mahepõllumajandusliku tootmise ning mahepõllumajanduslike toodete märgistamise ja määruse (EMÜ) nr 2092/91 kehtetuks tunnistamise kohta, edaspidi (EÜ) 834/2007.

Üksikasjalikud mahepõllumajanduse eeskirjad – Komisjoni määrus (EÜ) nr 889/2008, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 (mahepõllumajandusliku tootmise ning mahepõllumajanduslike toodete märgistamise kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses mahepõllumajandusliku tootmise, märgistamise ja kontrolliga, edaspidi (EÜ) 889/2008.

Sööda ja pärmiga seotud muudatused – Komisjoni määrus (EÜ) nr 1254/2008, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 889/2008, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 (mahepõllumajandusliku tootmise ning mahepõllumajanduslike toodete märgistamise kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses mahepõllumajandusliku tootmise, märgistamise ja kontrolliga, edaspidi (EÜ) 1254/2008.

ELi mahepõllumajanduse logo – Komisjoni määrus (EÜ) nr 271/2010, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses Euroopa Liidu mahepõllumajandusliku logoga, edaspidi (EÜ) 271/2010.

Vesiviljelusloomade ja merevetikate tootmise eeskirjad – Komisjoni määrus (EÜ) nr 710/2009, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 889/2008 (millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad) seoses mahepõllumajanduslike vesiviljelusloomade ja merevetikate tootmise üksikasjalike eeskirjade kehtestamisega, edaspidi (EÜ) 710/2009.

Mahepõllumajanduse seadus

Riigilõivuseadus

Mahepõllumajanduse valdkonnas tegutsemiseks tunnustamise taotlemine ja taotluse menetlemise kord – Põllumajandusministri 20.02.2009. a määrus nr 26, edaspidi *TM*.

Mahepõllumajandusliku tootmise nõuded – Põllumajandusministri 20.02.2009. a määrus nr 25, edaspidi *MtM*.

Mahepõllumajandusele viitava märgi etalonkirjeldus ja märgi kasutamise kord – Põllumajandusministri 05.12.2006. a määrus nr 105, edaspidi *MeM*.

Mahepõllumajanduse valdkonnas tegutseva isiku üle järelevalvet teostavate asutuste koodid – Põllumajandusministri 05.12.2006. a määrus nr 106, edaspidi *MkoM*.

Kõik õigusaktid on kättesaadavad Riigi Teataja veebilehel www.riigiteataja.ee, või Euroopa Liidu EurLex veebilehel eur-lex.europa.eu, Põllumajandusministeeriumi veebilehel www.agri.ee ja Põllumajandusameti veebilehel www.pma.agri.ee.

2. Tunnustamine ja mahepõllumajanduse registrisse kandmine

2.1. Ettevõtte tunnustamise taotlemine

Mahepõllumajandusega tegelevad ettevõtted (füüsilised või juriidilised isikud), peavad olema tunnustatud ja kantud mahepõllumajanduse registrisse.

Põllumajandusametile (PMA) esitatakse ettevõtte tunnustamise taotlusi järgmistes valdkondades:

- 1) taimekasvatus sh mitteharitavalt alalt taimede või seente korjamine;
- 2) loomakasvatus;
- 3) mesindus;
- 4) sööda esmatootmine;
- 5) oma ettevõttes toodetud töötlemata põllumajandustoote pakendamine ja turuleviimine;
- 6) seemne ja paljundusmaterjali tootmine, ettevalmistamine ja turuleviimine;
- 7) merevetikate tootmine;
- 8) vesiviljelusloomade tootmine.

Näide 1. Kui on tegu ettevõttega, kus peetakse lihaveiseid ja kasvatatakse neile sööta, tuleb tunnustamise taotlusele märkida punktid 1), 2), 4) ja 5). Vaatamata sellele, et üleminekuajal veel lihaloomi mahepõllumajanduslikuna märgistada ei saa, tuleb oma edasine kavatsus panna kirja tunnustamise taotluse vormile.

Näide 2. Kui on tegu ettevõttega, kus toodetakse seemet ning soovitakse seda ette valmistada (pakendada) ja viia turule, tuleb tunnustamise taotlusele märkida punktid 1) ja 6), sest seemne tootmine on ühtlasi ka taimekasvatus.

Näide 3. Kui on tegu ettevõttega, kus kasvatatakse teravilja, tuleb tunnustamise taotlusele märkida punktid 1) ja 5). Vaatamata sellele, et üleminekuajal oleval maal kasvatatavat teravilja ei saa mahepõllumajanduslikuna märgistada, tuleb oma edasine kavatsus panna kirja tunnustamise taotluse vormile.

Ettevõtte tunnustamise taotlemiseks tuleb esitada vormikohane taotlus koos nõutud dokumentidega Põllumajandusameti selle maakonnakeskuse kaudu, mille tööpiirkonnas ettevõtte kasutuses olevad maad asuvad. Kui ettevõtte maad asuvad mitmes maakonnas, tuleb taotlus esitada selle maakonnakeskuse kaudu, mille tööpiirkonnas maad valdavalt asuvad.

Mahepõllumajandusliku taimekasvatuse või mesindusega tegeleda sooviv isik peab esitama taotluse ja sellele lisatavad dokumendid ajavahemikul **10. märtsist 10. aprillini**.

Kui soovitakse alustada mahepõllumajandusliku loomakasvatusega (juhul kui taimekasvatus on juba tunnustatud), katmikkultuuride või seenekasvatusega, sööda esmatootmisega, oma ettevõttes toodetud töötlemata põllumajandustoote pakendamise ja turuleviimisega ning seemne ja paljundusmaterjali tootmise ettevalmistamise ja turuleviimisega, merevetikate tootmisega või vesiviljelusloomade tootmisega, saab taotluse esitada **aasta ringi**.

Vormid andmete esitamiseks, nende täitmise juhendid ja näidised ning tabel riigilõivu suuruse arvutamiseks on tasuta saadaval PMA mahepõllumajanduse osakonnas, kõigis maakonnakeskustes ja PMA veebilehel www.pma.agri.ee (Valdkonnad > Mahepõllumajandus > Tunnustamise taotluse ja muu teabe esitamine).

Taimekasvatuse korral (v.a taimede ja seente korjamine) tuleb tunnustamise taotlusele lisada:

- 1) ettevõtte põllumassiivide kaart, millel on märgitud põllumassiivid ja poolloodusliku kooslusega alad, millel kavatakse alustada mahepõllumajandusliku taimekasvatusega tegelemist või mis jäävad mittemahepõllumajanduslikku kasutusse, esitades põllu pindala täpsusega vähemalt 0,1 hektarit, põllumassiivi ja poolloodusliku kooslusega ala numbri ning iga põllu või selle osa koos numbriga;
- 2) taimekasvatusplaan, mis sisaldab andmeid vähemalt põllumassiivi, põllu (number, pindala), kasvatatavate taimede ja nende eelkultuuride ning karjatatava ala kohta.

Loomakasvatuse korral tuleb tunnustamise taotlusele lisada:

- 1) loomakasvatushoone ja -rajatise, sealhulgas jalutusala kirjeldus ning loomade pidamise viisi kirjeldus;
- 2) karjatamiseks kasutatava poolloodusliku kooslusega ala, põllumassiivi või selle osa number ja pindala, näidates need ettevõtte taimekasvatusplaanis;
- 3) ettevõttes peetavate loomade arv liikide ja vanusegruppide kaupa.

Mesinduse korral tuleb tunnustamise taotlusele lisada:

- 1) mesilasperede pidamiseks vajalike hoonete ja rajatiste kirjeldus;
- 2) mesilagrupi asukohta ja korjeala iseloomustava ettevõtte põllumassiivide kaart või muu kaardimaterjal mõõtkavas vähemalt 1:10 000;
- 3) mesilasperede arv;
- 4) nende tegevuste kirjeldus, millega tagatakse eristatavus mahepõllumajandusliku toote kogumisel, pakendamisel, märgistamisel ja turuleviimisel.

Taimede või seente korjamise korral tuleb tunnustamise taotlusele lisada:

- 1) maakasvatuse kaart, milleks loetakse põllumassiivide kaart, ortofoto väljatrukk või muu kaardimaterjal mõõtkavas vähemalt 1:10 000, millele on kantud ala, millel kavatakse alustada taimede või seente korjamist, pindala ja piirid;
- 2) nende liikide loetelu, millesse kuuluvaid taimi ja seeni kavatakse korjata ning andmed kavandatava koguse ja korjamise aja kohta;
- 3) kaitseala puhul selle valitseja välja antud luba kaitsealalt taimede või seente korjamiseks.

Üksnes seenekasvatuse või katmikkultuuride kasvatamise korral tuleb tunnustamise taotlusele lisada vaid ettevõtte taimekasvatusplaan.

Seemne ja paljundusmaterjali ettevalmistamise ja turuleviimise korral tuleb tunnustamise taotlusele lisada:

- 1) tootmisprotsessi tehnoloogiline skeem;
- 2) nende meetmete kirjeldus, millega tagatakse mahepõllumajandusliku ja mittemahepõllumajandusliku seemne ja paljundusmaterjali eristatavus.

Merevetikate tootmise korral tuleb tunnustamise taotlusele lisada:

- 1) merevetikate kasvatamise ja kogumise ning kogumisjärgse tegevuse asukohta iseloomustav kaart mõõtkavas vähemalt 1:10 000, millele on kantud ala, kus kavatakse merevetikate kasvatamist, kogumist ja kogumisjärgset tegevust alustada, selle pindala ja piirid;
- 2) liikide loetelu, millesse kuuluvaid merevetikaid kavatakse kasvatada või koguda, ning andmed kavandatavalt kogutava koguse ja kogumise aja kohta.

Vesiviljelusloomade tootmise korral tuleb tunnustamise taotlusele lisada:

- 1) vesiviljelusloomade tootmise asukohta iseloomustav kaart mõõtkavas vähemalt 1:10 000, millele on kantud ala, kus kavatakse vesiviljelusloomade tootmist alustada, selle pindala ja piirid;
- 2) liikide loetelu, millesse kuuluvaid vesiviljelusloomi kavatakse kasvatada, ning andmed kavandatava tootmismahu kohta.

Koos ettevõtte tunnustamise taotlusega saab vajadusel esitada vabas vormis avalduse PMAlt nõusoleku saamiseks seadusandluses ettenähtud juhtudel mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatuse **nõuetest tulenevate erisuste tootmises rakendamiseks:**

- avaldus (vorm PMA veebilehel) maa ülemineku perioodi kestuse lühendamiseks, millele on lisatud lühendamise taotlemise põhjendatust kinnitavad dokumendid;
- avaldus (vorm PMA veebilehel) mittemahepõllumajandusliku keemiliselt töötlemata seemne kasutamiseks;
- kodulinnukarja moodustamiseks 3 päeva vanuste mittemahepõllumajandusliku päritoluga tibudest;
- munakanakarja moodustamiseks 18 nädala vanuste mittemahepõllumajandusliku päritoluga noorkanadest;
- kariloomade lõaspidamiseks;
- loomade pidamiseks loomakasvatushoones nõutavast väiksemal pinnal.

Lisaks koos tunnustamise taotlusega esitatavatele dokumentidele peab ettevõttes kohapeal olema ettevõttes olemasolevate masinate, seadmete, hoonete ja rajatiste kirjeldus. Samuti peab olema koostatud külvikorraplaan (võib kasutada PMA soovituslikku vormi T-2). Ettevõtte tegevuste kirjelduses peab olema näidatud sisse ostetavad ja osutatavad teenused. Kui ettevõttes on ka mittemahepõllumajanduslik tootmine, peab olema kirjeldatud eristatavuse tagamise meetmed tootmises, ladustamises ja puhastamises. Need kirjeldused esitatakse PMA ametnikule ettevõtte esmase inspekteerimise käigus.

Riigilõiv. Ettevõtte tunnustamise eest tuleb tasuda riigilõiv ettevõtte tunnustamise taotluse esitamise päevaks.

Kui ettevõttes tegeletakse samaaegselt nii mahe- kui ka mittemahepõllumajandusliku taimekasvatusega, tuleb riigilõiv tasuda vastavalt ettevõtte kogu maa suurusele. Kui ettevõttes või selle osas tegeletakse mitteharitavalt alalt taimede või seente korjamisega, tuleb riigilõiv tasuda ka selle maa eest.

Riigilõivu suurus vastavalt ettevõtte kontrollitava maa (sh rendimaa) suurusele:

- kuni 1,5 hektari suuruse maa korral – 19,17 €;
- üle 1,5 hektari kuni 10 hektari suuruse maa korral – 34,51 €;
- üle 10 hektari suuruse maa korral – 34,51 € + 0,31 € iga hektari kohta, mis ületab 10 hektarit, kuid kokku mitte rohkem kui 511,29 €.

Kui ettevõttes tegeletakse mahepõllumajandusliku seemne või vegetatiivse paljundusmaterjali tootmise, ettevalmistamise ja turuleviimisega, tuleb lisaks tasuda riigilõiv 31,95 €.

Riigilõivu saab tasuda Rahandusministeeriumi järgmistele pangakontodele:

Swedbank – a/a 221023778606

SEB – a/a 10220034796011

Danske bank A/S Eesti filiaal – a/a 333416110002

Nordea Bank Finland PLC Eesti filiaal – a/a 17001577198

Maksekorraldusel tuleb näidata:

- viitenumber 2900073669,
- maksmise alus (näiteks: Riigilõivuseadus § 237, 2011. aasta eest),
- füüsilise või juriidilise isiku nimi, kelle eest riigilõiv tasutakse.

Tabel 1.

Riigilõiv ettevõtte tunnustamise ja tunnustamisele järgneva aasta järelevalvetöimingute eest vastavalt kontrollitava maa suurusele. Ettevõtte suurus kuni 100 ha.

Ettevõtte suurus* ha	Riigilõiv €	Ettevõtte suurus* ha	Riigilõiv €	Ettevõtte suurus* ha	Riigilõiv €	Ettevõtte suurus* ha	Riigilõiv €	Ettevõtte suurus* ha	Riigilõiv €
kuni 1,5	19,17	21,0	37,92	41,0	44,12	61,0	50,32	81,0	56,52
2,0	34,51	22,0	38,23	42,0	44,43	62,0	50,63	82,0	56,83
3,0	34,51	23,0	38,54	43,0	44,74	63,0	50,94	83,0	57,14
4,0	34,51	24,0	38,85	44,0	45,05	64,0	51,25	84,0	57,45
5,0	34,51	25,0	39,16	45,0	45,36	65,0	51,56	85,0	57,76
6,0	34,51	26,0	39,47	46,0	45,67	66,0	51,87	86,0	58,07
7,0	34,51	27,0	39,78	47,0	45,98	67,0	52,18	87,0	58,38
8,0	34,51	28,0	40,09	48,0	46,29	68,0	52,49	88,0	58,69
9,0	34,51	29,0	40,40	49,0	46,60	69,0	52,80	89,0	59,00
10,0	34,51	30,0	40,71	50,0	46,91	70,0	53,11	90,0	59,31
11,0	34,82	31,0	41,02	51,0	47,22	71,0	53,42	91,0	59,62
12,0	35,13	32,0	41,33	52,0	47,53	72,0	53,73	92,0	59,93
13,0	35,44	33,0	41,64	53,0	47,84	73,0	54,04	93,0	60,24
14,0	35,76	34,0	41,95	54,0	48,15	74,0	54,35	94,0	60,55
15,0	36,07	35,0	42,26	55,0	48,46	75,0	54,66	95,0	60,86
16,0	36,37	36,0	42,57	56,0	48,77	76,0	54,97	96,0	61,17
17,0	36,68	37,0	42,88	57,0	49,08	77,0	55,28	97,0	61,48
18,0	36,99	38,0	43,19	58,0	49,39	78,0	55,59	98,0	61,79
19,0	37,30	39,0	43,50	59,0	49,70	79,0	55,90	99,0	62,10
20,0	37,61	40,0	43,81	60,0	50,01	80,0	56,21	100,0	62,41

* Ettevõtte suurus: kontrollitav maa koos rendimaaga, sh mittemahepõllumajanduslik maa.

Näide 1: Kui ettevõtte suurus on **46,46 ha**, siis tuleb tabelist võtta kuni **47,0 ha** riigilõiv **45,98 €**.

Tabel 2. **Riigilõiv ettevõtte tunnustamise ja tunnustamisele järgneva aasta järelevalvetoimingute eest vastavalt kontrollitava maa suurusele. Ettevõtte suurus üle 100 ha. Andmed tabelis intervalliga 10,0 ha.**

Ettevõtte suurus* ha	Riigilõiv €	Ettevõtte suurus* ha	Riigilõiv €	Ettevõtte suurus* ha	Riigilõiv €	Ettevõtte suurus* ha	Riigilõiv €	Ettevõtte suurus* ha	Riigilõiv €
110,0	65,51	310,0	127,51	510,0	189,51	710,0	251,51	910,0	313,51
120,0	68,61	320,0	130,61	520,0	192,61	720,0	254,61	920,0	316,61
130,0	71,71	330,0	133,71	530,0	195,71	730,0	257,71	930,0	319,71
140,0	74,81	340,0	136,81	540,0	198,81	740,0	260,81	940,0	322,81
150,0	77,91	350,0	139,91	550,0	201,91	750,0	263,91	950,0	325,91
160,0	81,01	360,0	143,01	560,0	205,01	760,0	267,01	960,0	329,01
170,0	84,11	370,0	146,11	570,0	208,11	770,0	270,11	970,0	332,11
180,0	87,21	380,0	149,21	580,0	211,21	780,0	273,21	980,0	335,21
190,0	90,31	390,0	152,31	590,0	214,31	790,0	276,31	990,0	338,31
200,0	93,41	400,0	155,41	600,0	217,41	800,0	279,41	1000,0	341,41
210,0	96,51	410,0	158,51	610,0	220,51	810,0	282,51	1010,0	344,51
220,0	99,61	420,0	161,61	620,0	223,61	820,0	285,61	1020,0	347,61
230,0	102,71	430,0	164,71	630,0	226,71	830,0	288,71	1030,0	350,71
240,0	105,81	440,0	167,81	640,0	229,81	840,0	291,81	1040,0	353,81
250,0	108,91	450,0	170,91	650,0	232,91	850,0	294,91	1050,0	356,91
260,0	112,01	460,0	174,01	660,0	236,01	860,0	298,01	1060,0	360,01
270,0	115,11	470,0	177,11	670,0	239,11	870,0	301,11	1070,0	363,11
280,0	118,21	480,0	180,21	680,0	242,21	880,0	304,21	1080,0	366,21
290,0	121,31	490,0	183,31	690,0	245,31	890,0	307,31	1090,0	369,31
300,0	124,41	500,0	186,41	700,0	248,41	900,0	310,41	1100,0	372,41

* Ettevõtte suurus: kontrollitav maa koos rendimaaga, sh mittemahepõllumajanduslik maa.

Näide 2: Kui ettevõtte suurus on 528,11 ha, siis tuleb tabelist võtta kuni 520 ha riigilõiv **192,61 €** ning liita juurde 8,11 ha eest, s.o $9 \times 0,31 = 2,79 €$. Kokku $192,61 + 2,79 = 195,40 €$

2.2. Ettevõtte tunnustamine

Kui ettevõtte tunnustamise taotlus ja sellele lisatud dokumendid ei vasta nõuetele, annab PMA tähtaja puuduste kõrvaldamiseks.

Ettevõttes tehakse **esmane kontroll** 60 tööpäeva jooksul arvates ettevõtte tunnustamise taotluse esitamise päevast. PMA inspektor teatab taotlejale ettevõtte esmase kontrollimise aja.

Otsus ettevõtte tunnustamise kohta või põhjendatud otsus tunnustamisest keeldumise kohta tehakse esmase kontrolli tegemisest arvates 30 tööpäeva jooksul. Otsus tunnustamisest keeldumise kohta tehakse juhul, kui taotleja on esitanud valeandmeid või kui tootmine ettevõttes ei vasta mahepõllumajanduse seaduse nõuetele.

Ettevõtte **tunnustatakse**, kui:

- tunnustamise taotlus on esitatud tähtaegselt,
- riigilõiv on tasutud,
- ettevõttes on läbi viidud esmane kontrolli ja ettevõtte vastab mahepõllumajandusliku tootmise nõuetele.

Tunnustatud ettevõtte kantakse **mahepõllumajanduse registrisse**. Ettevõtte tunnustamise otsus **tõendava dokumendina** saadetakse posti teel, elektroonselt või tehakse teatavaks allkirja vastu 10 tööpäeva jooksul otsuse tegemise päevast arvates.

Mahepõllumajanduse seaduse nõudeid tuleb taime- ja loomakasvatusega tegelevas ettevõttes hakata täitma alates taotluse esitamise kuupäevast.

2.3. Üleminekuperiood (üleminekuaeg)

Tunnustamise taotluse esitamise päevast algab üleminekuperiood, mil toodangut ei saa märgistada mahepõllumajanduslikuna.

Üleminekuperiood on lõppenud, kui mahepõllumajanduse eeskirju on järgitud:

- vähemalt 2 aastat enne külvi;
- rohumaa või mitmeaastaste söödataimede puhul vähemalt 2 aastat enne saagi kasutamist mahepõllumajandusliku söödana;
- muude mitmeaastaste taimede kui söödataimede puhul vähemalt 3 aastat enne mahepõllumajandustoodete esimest koristust.

See tähendab, et näiteks talivilja, mis on külvatud üleminekuperioodi teisel aastal ja koristatakse kolmandal aastal arvates ülemineku algusest, ei saa mahepõllumajanduslikuna märgistada.

PMA võib tagasiulatuvalt otsustada, et üleminekuperioodi hulka kuulus varasem periood enne tunnustamise taotluse esitamist, mil maatükid olid looduslikud või põllumajanduslikud alad, mida ei töödeldud mahepõllumajanduslikus tootmises mittelubatud toodetega. PMAle tuleb selleks esitada piisavad tõendid, mis võimaldavad veenduda, et tingimused olid täidetud vähemalt 3 aasta jooksul enne tunnustamist. Enamasti arvestab PMA varasema perioodi üleminekuaja hulka, kui tegu on söötis maaga või loodusliku rohumaa, kus on selgelt tuvastatav, et mahepõllumajanduses mittelubatud aineid ei ole kasutatud. PMA inspektor tuleb kutsuda maad vaatama enne selle ülesharimist.

Kui tunnustamist taotleti koos loomakasvatusega, siis lõpeb üleminekuaeg neile loomadele, kes olid ettevõttes tunnustamise taotlemise hetkel, ja nende järglastele kahe aasta möödudes arvestades tunnustamise taotlemisest.

PMA soovib ettevõttel, kus plaanitakse mahepõllumajandusele üle minna ka loomakasvatuses, teha seda kas koos taimekasvatusega või kolmandal aastal, kui taimekasvatuses on üleminek läbitud.

Kui maheloomakasvatusega alustatakse ajal, mil taimekasvatuses on üleminekuperiood lõppenud, siis on üleminekuaja pikkus järgmine:

- hobused ja veised liha tootmiseks 12 kuud, kuid mitte vähem kui loomade kolmveerandi eluea ulatuses;
- piimalehmad 6 kuud;
- lambad ja kitsed 6 kuud;
- sead 6 kuud;
- kodulinnud munade tootmiseks 6 nädalat;
- kodulinnud liha tootmiseks (toodud ettevõttesse alla 3 päeva vanustena) 10 nädalat.

Mahemesinduses on üleminekuaja pikkus üks aasta.

Merevetikate väljapüügikoha üleminekuage on 6 kuud ning tootmisüksuse üleminekuage on vähemalt 6 kuud või pikema kui 6-kuuse tootmistsükli puhul selle kogukestus.

Vesiviljeluse tootmisüksuste, sh olemasolevate vesiviljelusloomade tootmisüksuste üleminekuage:

- 24 kuud rajatiste puhul, mida ei saa veest tühjendada, puhastada ega desinfitseerida;
- 12 kuud rajatiste puhul, mis on veest tühjendatud või kasutamata hoitud;
- 6 kuud rajatiste puhul, mis on veest tühjendatud, puhastatud ja desinfitseeritud;
- 3 kuud avatud veekasutusega rajatiste, sealhulgas kahepoolmeliste molluskite kasvatamiseks kasutatavate rajatiste puhul.

PMA võib tootja taotluse alusel tagasiulatuvalt otsustada, et üleminekuage hõlmab ka varasemat perioodi, mille puhul on olemas dokumendid selle kohta, et asjaomaseid rajatiseid ei töödeldud või need ei puutunud kokku mahepõllumajanduslikus tootmises mittelubatud toodetega.

3. Mahepõllumajandusliku tootmisega jätkamine

Mahepõllumajanduse registrisse kantud ettevõtted, kes soovivad jätkata mahepõllumajandusliku tegevusega, peavad esitama PMAle teabe ettevõttes toimunud muudatuste kohta hiljemalt 21. maiks. Selleks tähtajaks peab olema tasutud riigilõiv järelevalvetoimingute eest (vt lähemalt ptk 2).

PMA maakonna keskustest saab teabe esitamiseks eeltäidetud vormid.

Mahepõllumajandusliku taimekasvatusega tegelev isik esitab:

- 1) ettevõttesse juurde tulnud maade kohta põllumassiivide kaardi, kaasa arvatud mittemahepõllumajanduslikku kasutusse juurde tulnud põllumassiivide kaardid, põldude pindalad täpsusega vähemalt 0,1 hektarit, põllumassiivide numbrid ning iga põllu või selle osa koos numbriga. Kui ettevõtte maade osas muudatusi pole, tuleb selle kohta esitada kirjalik kinnitus;
- 2) taimekasvatuse plaani (vorm T-3, väljastatakse tootjale eeltäidetuna PMA poolt), kus on näidatud ära põllumassiivi ja põllu numbrid ning pindala, samuti kasvatatavate kultuuride liikide ja sortide nimetused ning alad, kus toimub loomade karjamine;
- 3) kui ettevõttes on üleminekuage läbitud, siis andmed eelmisel aastal üleminekuaja läbinud maalt saadud toodangu kohta (vorm TA, väljastatakse tootjale eeltäidetuna

- PMA poolt). Andmed peavad sisaldama koristatud taimekasvatustoodangu koguseid, mis on kantud põlluraamatusse ja/või raamatupidamisdokumentidesse, kilogrammides (nt oder 10 000 kg, hein 15 000 kg).
- 4) kui ettevõttes on kavandatud teha muudatusi või kasutada teenuseid teistelt ettevõtelt või ise osutada teenuseid, siis sellekohase teabe (vorm T-4).

Mahepõllumajandusliku taimekasvatuse valdkonnas mitteharitavalt alalt taimede või seente korjamisega tegelev isik esitab:

- 1) juurde tulnud alade kohta kaardimaterjali, vähemalt 1:10 000 mõõtkavas, millele on kantud taimede või seente korjamiseks kasutatavate alade piirid ja pindala ning kaitseala puhul selle valitseja poolt välja antud luba kaitsealalt taimede või seente korjamiseks), või kirjaliku kinnituse, et võrreldes eelmise aastaga muudatusi ei ole (vorm T-4);
- 2) nende liikide loetelu, millesse kuuluvaid taimi või seeni korjatakse (vorm T-5);
- 3) andmed eelmisel aastal korjatud koguse ja korjamise aja kohta;
- 4) andmed ettevõttes kavandatavate muude muudatuste kohta (vorm T-4).

Mahepõllumajandusliku seemne ja vegetatiivse paljundusmaterjali ettevalmistamise ja turuleviimisega tegelev isik esitab:

- 1) tootmisprotsessi tehnoloogilise skeemi või kirjaliku kinnituse, et võrreldes eelmise aastaga muudatusi ei ole (vorm T-4);
- 2) meetmete kirjelduse, millega tagatakse mahepõllumajandusliku ja mittemahepõllumajandusliku seemne ja vegetatiivse paljundusmaterjali eristatavus, või kirjaliku kinnituse, et võrreldes eelmise aastaga muudatusi ei ole (vorm T-4).

Mahepõllumajandusliku loomakasvatusega tegelev isik esitab:

- 1) loomakasvatushoone ja -rajatise, sealhulgas jalutusala ja loomade pidamise viisi kirjelduse (vorm L-1) või kirjaliku kinnituse, et võrreldes eelmise aastaga muudatusi ei ole (vorm T-4);
- 2) karjatamiseks kasutatava poolloodusliku kooslusega ala, põllumassiivi või selle osa numbri ja pindala, esitatakse taimekasvatuse plaanis (vorm T-3);
- 3) kui tegeletakse loomade rändkarjatamisega, siis kaardimaterjali vähemalt 1:10 000 mõõtkavas, millele on kantud loomade rändkarjatamiseks kasutatavate alade piirid ja pindala;
- 4) ettevõttes peetavate loomade arvu liikide ja vanusegruppide kaupa eelmise aasta 31. detsembri seisuga (vorm L-2);
- 5) andmed eelmisel aastal üleminekuaja läbinud loomadelt saadud loomakasvatussaaduste koguste kohta (vorm TA, väljastatakse tootjale eeltäidetuna PMA poolt)

Piimatootmise puhul esitatakse toodetud piimakogused kilogrammides. Näiteks oli karjas 20 keskmist aastalehma piimatoodanguga keskmiselt 5 000 kg, kogutoodang on 100 000 kg. Lihatootmisel esitatakse kogused, mis on müüdud lihaks või kasutatud oma tarbeks, kilogrammides tapakaalus. Loomad, mis on müüdud tõuaretuseks või edasikasvatamise eesmärgil, sellesse arvestusse ei kuulu.

Mahepõllumajandusliku mesindusega tegelev isik esitab:

- 1) mesilagrupi asukohta ja korjeala iseloomustava põllumassiivide kaardi või muu kaardimaterjali mõõtkavas vähemalt 1:10 000, või kirjaliku kinnituse, et võrreldes eelmise aastaga muudatusi ei ole (vorm T-4);
- 2) mesilasperede pidamiseks vajalike hoonete ja rajatiste kirjelduse või kirjaliku kinnituse, et võrreldes eelmise aastaga muudatusi ei ole (vorm T-4);

- 3) ettevõttes peetavate mesilasperede arvu (vorm L-2);
- 4) eelmisel aastal toodetud mesindussaaduste kogused (vorm TA, väljastatakse tootjale eeltäidetuna PMA poolt).

Mahepõllumajandusliku merevetikate tootmisega tegelev isik esitab:

- 1) merevetikate kasvatamise ja kogumise ning kogumisjärgse tegevuse asukohta iseloomustava kaardi mõõtkavas vähemalt 1:10 000 või kirjaliku kinnituse, et võrreldes eelmise aastaga muudatusi ei ole;
- 2) nende liikide loetelu, millesse kuuluvaid merevetikaid kavatakse kasvatada või koguda, ning andmed kavandatava koguse ja kogumise aja kohta (vorm V-2);
- 3) andmed eelmise aasta mahepõllumajandusliku merevetikatoodangu kohta (vorm TA, väljastatakse tootjale eeltäidetuna PMA poolt);
- 4) andmed ettevõttes kavandatavate muude muudatuste kohta (vorm T-4).

Mahepõllumajandusliku vesiviljelusloomade tootmisega tegelev isik esitab:

- 1) vesiviljelusloomade tootmise asukohta iseloomustava kaardi mõõtkavas vähemalt 1:10 000 või kirjaliku kinnituse, et võrreldes eelmise aastaga muudatusi ei ole;
- 2) nende liikide loetelu, millesse kuuluvaid vesiviljelusloomi kavatakse kasvatada, ning andmed kavandatava tootmismahu kohta (vorm V-2);
- 3) andmed eelmise aasta mahepõllumajanduslike vesiviljelusloomade toodangu kohta (vorm TA, väljastatakse tootjale eeltäidetuna PMA poolt);
- 4) andmed ettevõttes kavandatavate muude muudatuste kohta (vorm T-4).

PMA nõusolekut vajavad tegevused

Taimikasvatus:

- keemiliselt töötlemata mittemahepõllumajanduslikult toodetud seemne ja taimse paljundusmaterjali kasutamine,
- maade üleminekuperioodi lühendamine.

Loomakasvatus:

- samasse liiki kuuluvate loomade pidamine nii mahe- kui ka mittemahepõllumajanduslikult teadusliku uurimise eesmärgil,
- mittemahepõllumajanduslikest lindudest kodulinnukarja esmakordseks moodustamiseks, uuendamiseks või taastamiseks karja uuendamise või taastamise eesmärgil,
- mittemahepõllumajanduslikult peetavate alla 18 nädala vanuste munade tootmiseks ettenähtud noorkanade karja toomise eesmärgil,
- lammaste sabakärpimine, põrsaste hammaste eemaldamine, kodulindude noka lühendamine ja veiste sarvede eemaldamine (nudistamine),
- karja täiendamine või uuendamine mittemahepõllumajanduslikult peetavate loomadega ettevõtte olulise laiendamise, teist tõugu loomade kasvatamise, ohustatud loomatõugude või uue loomakasvatusharu kavandamise korral,
- looma- või linnukarja uuendamiseks või taastamiseks haigustest või katastroofist tuleneva loomade või lindude suure suremuse tõttu,
- mittemahepõllumajanduslikult toodetud sööda osakaalu suurendamine söödaratsioonis katastroofist tulenevate sööda hävimise korral,
- mahepõllumajanduslikult peetavate loomade pidamine väiksemal pindalal, (nõusolekut saab küsida ainult nende loomakasvatushoonete puhul, mis on ehitatud enne 24.08.2000),

- loomade pidamine lõas, (nõusolekut saab küsida ainult nende loomakasvatushoone puhul, mis on ehitatud enne 24.08.2000),
- loomade pidamine lõas alla 10 loomühikuga ettevõttes.

Mesindus:

- mesilate taastamine haigustest või katastroofist tuleneva mesilaste suure suremuse tõttu,
- mesilaste söötmine mahepõllumajandusliku mee, mahepõllumajandusliku suhkru või mahepõllumajandusliku suhkruisurupiga kauakestvate erandlike ilmastikutin-gimuste või katastroofiolukorra puhul, mis kahjustavad nektari või lehemee tootmist.

Vesiviljelus:

- mahepõllumajanduslike ja mittemahepõllumajanduslike vesiviljelusloomade sama-aegne kasvatamine haudemajades ja edasikasvatuserajatistes,
- mahepõllumajanduslike ja mittemahepõllumajanduslike vesiviljelusloomade sama-aegne kasvatamine kaubakalakasvatases,
- üleminekuajaperioodi lühendamise vesiviljeluserajatistes.

Nõusolek tuleb PMAlt küsida enne tegevuse elluviimist. Nõusolekute taotlusi saab esitada PMA maakonna keskustesse või mahepõllumajanduse osakonda Sakus. Taotlus peab olema esitatud paber kandjal allkirjastatuna või elektroonselt digitaalselt allkirjastatuna.

Iga-aastane järelevalve ja tõendav dokument

Pärast ettevõtte tunnustamist ja registreerimist kontrollib PMA järelevalveametnik ettevõtte mahepõllumajanduslikku tootmist igal järgneval aastal vähemalt ühe korra kohapeal. Suuremaid ettevõtteid võidakse kontrollida ka rohkem kui üks kord, sõltuvalt tootmise keerukusest ja riskidest.

Pärast kontrollimist väljastatakse igale ettevõttele **tõendav dokument**. Tõendav dokument on aluseks mahetoodangu realiseerimisel. Tõendavale dokumendile kantakse ettevõtte kontaktandmed, kontrolliasutuse kood: EE-ÖKO-01, kasvatatavate kultuuride nimetused koos pindalaga ja määratlusega, kas kasvatatud toodang on mahe või üleminekuajal või mittemahepõllumajanduslik. Sama kirjeldatakse loomaliikide kasvatamisel. Tõendavale dokumendile märgitakse toimunud kontrollide kuupäevad ning tõendava dokumendi kehtivusaeg. Tõendav dokument allkirjastatakse ja kinnitatakse mahepõllumajanduse osakonna pitsatiga ning saadetakse koos kaaskirjaga ettevõtjale.

4.

Mahepõllumajandusliku taimekasvatuse eeskirjad

NÕUE

1. PÕLLUMASSIIVIDE KAART

Nõue ja alus	1.1 Põllumassiivide kaart MtM § 4 lõige 1 punkt 1
Nõuetekohasus	Ettevõtte põllumassiivide kaart, millel on märgitud kõik põllumassiivid ja pool-loodusliku kooslusega alad, sh mahepõllumajanduslikus ja mittemahepõllumajanduslikus kasutuses olevad alad, ning alad, millel kavatsetakse alustada mahepõllumajanduslikku taimekasvatust. Esitatakse põldude pindalad täpsusega vähemalt 0,1 hektarit, põllumassiivide ja muude alade numbrid ning iga põld või selle osa koos numbriga.
Kontrollitav objekt	Põllumassiivide kaardil peavad selgelt olema piiritletud kõik ettevõtte põllumassiivid koos numbriga, (mis on üheteistkohaline nt 50812756444) ning kõik põllud koos numbri ja pindalaga. Kui põld või mahepõllumajanduslikus kasutuses olev ala ei ole kantud põldude registrisse, siis piisab, kui kaardile on kantud ainult põllu number koos pindalaga.
Selgitus	Põllumassiivide kaardiks on PRIA põllumassiivide kaardi väljatrükk. Kui põld ei ole kantud PRIA põldude registrisse, siis võib esitada maade kohta katastrikaardi, kuhu on kantud põldude piirjooned ning põllu number ja pindala. Põllumassiivide sees olevate põldude numeratsioon võib olla nt põld nr 1, põld nr 2, põld nr 3 või nt massiivide kaupa põld nr 1-1, põld nr 1-2, põld nr 1-3. Põllu numbrile tõmmatakse parema arusaadavuse huvides ring ümber. Kui ettevõttes on mahe- ja mittemahepõllumajanduslikku maad, on soovitatav need maad märkida eri värvidega.

NÕUE

2. SEEME JA TAIMNE PALJUNDUSMATERJAL

Nõue ja alus	2.1 Seeme ja taimne paljundusmaterjal, s.h seemnest ettekasvatatud istutusmaterjal (EÜ) 889/2008 Artikkel 45; (EÜ) 834/2007 Artikkel 22
Nõuetekohasus	Kasutada tuleb mahepõllumajanduslikult toodetud seemet, taimset paljundusmaterjali või seemnest ettekasvatatud istutusmaterjali. Erandina võib PMA loal kasutada keemiliselt töötlemata mittemahepõllumajanduslikku sertifitseeritud seemet või taimset paljundusmaterjali, kui mahepõllumajanduslikult toodetud seemet või taimset paljundusmaterjali ei ole turul saada. PMA võib erandina anda kõigile kasutajatele üldloa nende liikide või sortide kasutamiseks, mida andmekogusse ei ole kantud.

Nõuetekohasus	<p>Luba keemiliselt töötlemata mittemahepõllumajandusliku sertifitseeritud seemne kasutamiseks antakse juhul, kui:</p> <ul style="list-style-type: none"> – maheseemne, -seemnekartuli ja -paljundusmaterjali andmekogus ei ole registreeritud ühtegi selle liigi sorti, mida kasutaja soovib omandada; – ükski ettevõtja, kes turustab teistele ettevõtjatele seemet või seemnekartulit, ei suuda seemet või seemnekartulit enne külvi või istutamist tarnida olukordades, kus kasutaja on tellinud seemne või seemnekartuli õigel ajal; – sorti, mida kasutaja soovib omandada, ei ole maheseemne ja seemnekartuli andmekogus, ning kasutaja suudab tõendada, et ükski sama liigi puhul registreeritud muudest võimalustest ei ole asjakohane ning luba on seetõttu tema tootmistegevuse seisukohalt oluline; – uurimistööks, väikese ulatusega välikatseteks või sordi säilitamiseks. <p>Loa peab küsima enne põllumajanduskultuuri külvamist või istutamist. Luba antakse üheks hooajaks ning loale on märgitud seemne või paljundusmaterjali kogused. Seemnest ettekasvatatud istutusmaterjal peab olema mahepõllumajanduslik, see tähendab kasutada ei ole lubatud mittemahepõllumajanduslikult toodetud kapsa-, selleri- jms istikuid.</p>
Kontrollitav objekt	<p>Ettevõttes säilitatud dokumendid (sh arved, saatelehed, seemnepakendi etiketid) ostetud seemne või taimse paljundusmaterjali kohta või nende puudumisel seemne pakendeid.</p> <p>Kui kasutatud on oma ettevõttes toodetud seemet või taimset paljundusmaterjali, siis peab olema kirjas, et seda liiki on kasvatatud oma ettevõttes. Kontrollitakse põlluramatu kandeid, neid võrreldakse taimekasvatuse plaanis esitatud andmetega ja andmekogus olevate sortide saadavusega.</p>
Selgitus	<p>Maheseemne, -seemnekartuli ja paljundusmaterjali andmekogu asub PMA veebilehel www.pma.agri.ee. Oluline on silmas pidada, et mittemaheseeme peab olema keemiliselt töötlemata ehk puhtimata.</p> <p><i>Näide:</i> Kui soovitakse kasvatada kaera ning maheseemne, -seemnekartuli ja paljundusmaterjali andmekogus on saadaval kaera sordi „Jaak” C2 kategooria maheseeme, siis tuleb kasutada andmekogus oleva tarnija poolt pakutavat seemet. Juhul kui soovitakse kasvatada kaera mingit teist sorti, siis tuleb PMAst nõusoleku küsimisel põhjendada, miks ei saa kasvatada kaera sorti „Jaak”.</p> <p>Mahepõllumajandusliku taimse paljundusmaterjali puudumisel võib PMA loal kasutada näiteks ka mittemahepõllumajanduslikke maasika-, vaarika- või õunapuustiikuid, frigo- ja meristeemtaimi ning tippisibulat.</p>

Nõue ja alus **2.2 Seemnekasvatuse**
(EÜ) 834/2007 Artikkel 12 lõige 1

Nõuetekohasus	<p>Emataimed, kui tegemist on seemnetega, ning ema- ja isataimed, kui tegemist on vegetatiivse paljundusmaterjaliga, kasvatatakse vastavalt mahetaimekasvatuse eeskirjadele vähemalt ühe põlvkonna jooksul ning mitmeaastaste taimede puhul kahe kasvuperioodi jooksul.</p> <p>Mahepõllumajanduslikus seemnekasvatuses tuleb järgida üldisi seemnekasvatuse nõudeid.</p>
----------------------	--

Kontrollitav objekt	Põlluraamat, põllu visuaalne vaatlus.
Selgitus	<p><i>Näide:</i> Teravilja puhul külvatakse maha mittemahe eliitseeme ning saadud seemnesaak on mahe, kui kasvatamisel on järgitud mahepõllumajanduse ja seemnekasvatuse eeskirju. Erinevalt muudest taimekasvatussaadustest, saab maheseemet juba esimesel üleminekuaja aastal olevalt maalt.</p> <p>Seemnete sertifitseerimisega tegeleb PMA seemnete osakond.</p> <p>Kui seemnepõld on tunnustatud volitatud põldtunnustaja poolt ning seemne kvaliteedi näitajad on vastavuses seemnete sertifitseerimise nõuetega ja seemnepartiid sertifitseeritakse, peaks maheseemne tarnija esitama need seemnepartiid andmekogusse enne 01. märtsi või enne 01. juulit.</p>

NÕUE

3. ERISTATAVUS

Nõue ja alus	3.1 Eristatavus mahepõllumajanduslikuks taimekasvatuseks kasutataval maal (EÜ) 889/2008 Artikkel 73
Nõuetekohasus	Mahepõllumajanduslikuks taimekasvatuseks kasutatav maa on mittemahepõllumajanduslikust põllumajandusmaast selgelt eristatav.
Kontrollitav objekt	Mahepõllumajanduslikuks taimekasvatuseks kasutatavate maade visuaalne vaatlus looduses koos kaardimaterjali ja taimekasvatusplaaniga (vorm T-3).
Selgitus	Selge eristatavus on soovitatav tagada kaitseriba või muu loodusliku piirdega nagu tee, jõgi vm. Kaitseriba peaks olema piisavalt lai, et naaberettevõtte tegevuse tulemusel ei toimuks taimekaitsevahendite saastet mahepõllumajanduslikule maale.
Nõue ja alus	3.2 Eristatavus mahepõllumajanduslike taimekasvatussaaduste tootmisel (EÜ) 889/2008 Artikkel 73
Nõuetekohasus	<p>Masinaid, seadmeid, hooneid ja rajatise kasutatakse reeglina ainult mahepõllumajanduslike taimekasvatussaaduste tootmiseks.</p> <p>Kui masinaid, seadmeid, hooneid ja rajatise kasutatakse nii mahe- kui ka mittemahepõllumajanduslike taimekasvatussaaduste tootmiseks, on PMA-d teavitatud ning need masinad ja seadmed on enne mahepõllumajanduslike taimekasvatussaaduste tootmist puhastatud.</p>
Kontrollitav objekt	<p>Masinate ja seadmete ning hoonete ja rajatiste visuaalne vaatlus koos taimekasvatusplaaniga (vorm T-3). Vaadatakse, milliseid kultuure kasvatatakse ja kas selleks on ettevõttes vajalik tehnika olemas. PMA teavitamise dokument (vorm T-4) kui masinaid, seadmeid, hooneid või rajatise kasutatakse nii mahe- kui ka mittemahepõllumajanduslike taimekasvatussaaduste tootmiseks.</p> <p>Tunnustataval ettevõttel peab ettevõttes kohapeal olema ettevõtte kirjeldus masinate, seadmete, hoonete või rajatiste kasutamise kohta, kus on ära näidatud nende kasutamine nii mahe- kui ka mittemahepõllumajanduslike taimekasvatussaaduste tootmiseks ning see esitatakse PMA ametnikule järelevalve käigus.</p>

Nõue ja alus	3.3 Eristatavus mahepõllumajanduslike taimekasvatussaaduste ladustamisel (EÜ) 889/2008 Artikkel 35 lõiked 1 ja 4, Artikkel 73
Nõuetekohasus	<p>Kui hooned ja rajatise kasutatakse nii mahe- kui ka mittemahepõllumajanduslikult toodetud taimekasvatussaaduste ladustamiseks, siis sellest tuleb PMA-d kirjalikult teavitada.</p> <p>Tagatud peab olema partiide identifitseerimine ning ära tuleb hoida toodete segiminek või saastumine toodete ja/või ainetega, mis ei vasta mahepõllumajanduse eeskirjadele.</p> <p>Hoonetes ja rajatistes on ladustamine ruumiliselt või ajaliselt lahus. Visuaalsel vaatlusel peab olema selgesti arusaadav, milline partii on mahepõllumajanduslik.</p> <p>Enne mahetoodete ladustamist kasutatakse kohaseid tõhusaid puhastusmeetmeid. Puhastustoiming peab olema kirjalikult fikseeritud.</p>
Kontrollitav objekt	<p>Saaduste eristatavuse visuaalne vaatlus. PMA teavitamise dokument (vorm T-4), kui hooned ja rajatise kasutatakse nii mahe- kui ka mittemahepõllumajanduslikult toodetud taimekasvatussaaduste ladustamiseks. Tunnustaval ettevõttel peab ettevõttes kohapeal olema ettevõtte kirjeldus hoonete või rajatiste kasutamise kohta, kus on ära näidatud nende kasutamine nii mahe- kui ka mittemahepõllumajanduslike taimekasvatussaaduste ladustamine ning see esitatakse PMA ametnikule järelevalve käigus.</p>
Selgitus	<p>Teavitatakse vabas vormis või PMA vormil enne tegevuse alustamist (tunnustamine, muudatustest teavitamine).</p> <p>Ruumiline või ajaline eristatavus tagatakse ladustamisega nt eri päevadel, eri aastaaegadel või siis nt erinevate hoidla osade või riiulite kasutamisega.</p> <p>Kui nt mahe- ja tavateravilja hoitakse kõrvuti salvedes, on soovitatav kasutada topeltseinu, et välistada nende segunemine.</p> <p>Eri aegadel ladustamise puhul puhastatakse pinnad enne mahetoodete ladustamist. Puhastustoimingu kirjaliku fikseerimise vormi võib ise valida.</p>
Nõue ja alus	3.4 Eristatavus väetamiseks kasutatavate ainete hoidmisel (EÜ) 889/2008 Artikkel 35 lõige 2, Artikkel 73, I lisa
Nõuetekohasus	<p>Ettevõtte mahetootmisüksuses ei hoita I lisas loetlemata aineid.</p> <p>Ettevõttes, kus tegeletakse nii mahe- kui ka mittemahepõllumajandusliku taimekasvatusega, hoitakse I lisas loetlemata aineid selles ettevõtte osas, kus ei tegeleta mahepõllumajandusliku taimekasvatusega.</p>
Kontrollitav objekt	<p>Ettevõtte hoonete ja rajatiste visuaalne kontroll. PMA teavitamise dokument (vorm T-4). Tunnustataval ettevõttel peab ettevõttes kohapeal olema ettevõtte kirjeldus hoonete või rajatiste kasutamise kohta, kus on ära näidatud väetiste hoiustamine nii mahe- kui ka mittemahepõllumajanduslike taimekasvatussaaduste tootmisel ning see esitatakse PMA ametnikule järelevalve käigus.</p>
Selgitus	<p>Kui ettevõttes kasvatatakse mõningaid kultuure mittemahepõllumajanduslikult, siis peavad nende kultuuride jaoks kasutatavad mahetootmises mittelubatud väetised olema ladustatud sellistesse ruumidesse, kuhu ei ole ladustatud mahetootmises kasutatavaid väetisi, mahetoodangut vm.</p> <p>Vt I lisa „Väetised ja mullaomaduste parandajad”.</p>

Nõue ja alus	3.5 Eristatavus taimekaitseks kasutatavate ainete hoidmisel (EÜ) 889/2008 Artikkel 35 lõige 2, Artikkel 73, II lisa
Nõuetekohasus	Ettevõtte mahetootmisüksuses ei hoita II lisas loetlemata aineid. Ettevõttes, kus tegeletakse nii mahe- kui ka mittemahepõllumajandusliku taimekasvatusega, hoitakse II lisas loetlemata aineid selles ettevõtte osas, kus ei tegeleta mahepõllumajandusliku taimekasvatusega.
Kontrollitav objekt	Ettevõtte hoonete ja rajatiste visuaalne kontroll. PMA teavitamise dokument (vorm T-4). Tunnustataval ettevõttel peab ettevõttes kohapeal olema ettevõtte kirjeldus hoonete või rajatiste kasutamise kohta, kus on ära näidatud taimekaitsevahendite hoiustamine nii mahe- kui ka mittemahepõllumajanduslike taimekasvatussaaduste tootmisel ning see esitatakse PMA ametnikule järelevalve käigus.
Selgitus	Kui ettevõtte mittemahepõllumajanduslikus tootmisüksuses on vajalik teha taimekaitset nt herbitsiidiga Roundup, siis peavad taimekaitsevahendid olema ladustatud sellistesse ruumidesse, kuhu ei ole ladustatud mahepõllumajanduslikus tootmises kasutatavad II lisas nimetatud ained. Vt II lisa „Taimkaitsevahendid”.

NÕUE

4. MAHE- JA TAVATOOTMINE SAMAS ETTEVÕTTES

Nõue ja alus	4. Paralleelne tootmine (EÜ) 889/2008 Artikkel 40
Nõuetekohasus	Keelatud on paralleelne tootmine, kus ühes ettevõttes kasvatatakse mahe- ja tavapõllumajanduslikuna samu taimeliike või sorte, mis ei ole omavahel kergesti eristatavad. Ettevõttes võib olla mahe- ja mittemahepõllumajanduslik paralleelne tootmine ainult järgmistel juhtudel: <ul style="list-style-type: none"> – rohumaa puhul, mida kasutatakse üksnes karjatamiseks. – kui vähemalt kolmeaastast kasvatusperioodi vajavate mitmeaastaste kultuuride kasvatamisel, milles ei saa sorte kergelt eristada, on täidetud järgmised tingimused: <ol style="list-style-type: none"> a) kõnealune tootmine on osa üleminekuplaanist (ümbekorralduskavast), mille raames tootja võtab endale kindla kohustuse ning mis näeb ette asjaomase maa-ala viimase osa mahepõllumajandustootmisele ülemineku alustamist võimalikult lühikese aja jooksul, mis ei tohi olla pikem kui 5 aastat; b) on võetud kohased meetmed tagamaks, et igast asjaomastest üksusest saadud tooted hoitakse püsivalt eraldi; c) PMAle teatatakse iga asjaomase toote saagikoristusest vähemalt 48 tundi ette; d) pärast saagikoristuse lõpetamist teavitab tootja PMA-d asjaomastes üksustes koristatud saagi täpsetest kogustest ja toodete eraldi hoidmiseks võetud meetmetest; – maa-alade puhul, mis on mõeldud põllumajandusuuringuteks või põllumajandushariduse andmiseks, kui täidetud on nõuded b), c) ja d); – seemnete, taimse paljundusmaterjali ja istutusmaterjali tootmisel, kui täidetud on nõuded b), c) ja d).
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse taimekasvatusplaanis (vorm T-3) esitatud andmeid ja võrreldakse visuaalselt põldudel kasvatatavate kultuuridega.

Selgitus Mittemahepõllumajanduslikul rohumaal võib karjatada ainult mittetaimtoidulisi loomi (sead, linnud), sest nende liikide söödaratsioonis võib olla kuni 5% mittemahepõllumajandusliku päritoluga sööta kuni 31.12.11. Kui karjamaa hooldamiseks on vaja teha järelniide, siis koristatud saak loetakse tavasöödaks ja seda taimtoiduliste loomadele sööta ei tohi.

Viljapuu- ja marjaaedade rajamisel tuleb koostada üleminekuplaan. Plaanis peab olema näidatud, milliseid kultuuride sorte soovitakse kasvatada nii mahe- kui ka mittemahepõllumajanduslikult, kuid 5 aasta jooksul peavad kõik need kultuurid alustama üleminekuga.

NÕUE 5. VÄETAMINE

Nõue ja alus	5.1 Külvikord (EÜ) 834/2007 Artikkel 12; MtM § 3 lõiked 3 ja 4
Nõuetekohasus	Ettevõttes on olemas külvikorra plaan ja see sisaldab külvikorda või külvikordasid, mida on ettevõttes rakendatud või kavas rakendada. Külvikord sisaldab liblikõielisi taimi. Antud aastal külvikorras näidatud kultuurid peavad olema ka taimekasvatusplaanis ning ka realselt kasvama, v.a juhul, kui tootja on teavitanud muudatusest külvikorra-plaanis ja taimekasvatusplaanis. Külvikorra plaani ei pea koostama: <ul style="list-style-type: none"> – vähemalt 5 aasta vanuse rohumaa või vähemalt 5 aasta vanuseks kavandatud rohumaa kohta; – loodusliku rohumaa kohta; – puuvilja- ja marjakultuuride ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutatava maa kohta; – heinaseemne tootmiseks kasutatava maa kohta; – põllu kohta, mis on väiksem kui 0,30 hektarit.
Kontrollitav objekt	Külvikorra plaan (vorm T-2), taimekasvatusplaan (vorm T-3) ja põldude visuaalne vaatlus.
Selgitus	Külvikorra rotatsioonis peab olema vähemalt ühel aastal liblikõieline taim (ristik, lutsern, hernes, uba vm). Külvikorra plaani vormistamiseks on soovitatav kasutada PMA vormi T-2. Planeeritud külvikorda ja kasvatatavaid kultuure on võimalik ka muuta, sel juhul peavad muudatused kajastuma külvikorra plaanis ja sellest tuleb teavitada PMA-d ning kontrolli ajal tuleb külvikorraplaan esitada PMA ametnikule.
Nõue ja alus	5.2 Väetamiseks lubatud ainete kasutamine (EÜ) 889/2008 Artikkel 3 lõige 1 ja I lisa
Nõuetekohasus	Kasutada võib ainult määruse I lisa viidatud väetisi ja mullaomaduste parandajaid ning seda üksnes vajalikul määral. Alles tuleb hoida toote kasutamise vajadust tõendavad dokumendid.
Kontrollitav objekt	Arvestuse pidamine (raamatupidamisdokumendid: saatelehed, ostukviitungid jm) Põldude visuaalne vaatlus. Põlluraamat.
Selgitus	Toote kasutamise vajadust tõendavateks dokumentideks on põlluraamat ja/või mulla analüüside andmed. Vt I lisa „Väetised ja mullaomaduste parandajad”.

Nõue ja alus	5.3 Mikroorganismide preparaatide kasutamine ja kompost (EÜ) 889/2008 Artikkel 3 lõiked 4 ja 5 ja II lisa
Nõuetekohasus	Mulla üldise seisundi parandamiseks või toitainete kättesaadavuse suurendamiseks mullas või põllukultuurides võib kasutada mikroorganisme sisaldavaid asjakohaseid preparaate. Komposti aktiveerimiseks võib kasutada asjakohaseid taimseid valmistisi või mikroorganisme sisaldavaid preparaate.
Kontrollitav objekt	Arvestuse pidamine (raamatupidamisedokumendid: saatelehed, ostukviitungid jm). Põlluraamat.
Selgitus	Toote kasutamise vajadust tõendavateks dokumentideks on põlluraamat ja/või mulla analüüside andmed.

Nõue ja alus	5.4 Sõnniku ja loomsete väljaheidetega antav N kogus (EÜ) 889/2008 Artikkel 3 lõige 2
Nõuetekohasus	Ühes ettevõttes kasutatav sõnniku kogus ei tohi ületada keskmisena 170 kg lämmastikku kasutatava põllumajandusmaa hektari kohta aastas. Piirang kehtib ainult sõnniku ja virtsa kohta.
Kontrollitav objekt	Põlluraamat.
Selgitus	Kasutatava põllumajandusmaa hulka ei arvestata looduslikku rohumaad, metsamaad ja kasutusest väljas olevat maad. N arvestamiseks liidetakse kokku kogu haritav maa ja kogu sõnniku ja loomsete väljaheidetega antav N kogus (tabel 1) ning tulemus jagatakse haritava maa hektarite arvuga. <i>Näide:</i> Ettevõttel on 5 ha kaera, 1 ha kartulit ja 12 ha ajutiselt põllumajanduslikust kasutusest väljas olevat maad. Kokku on haritavat maad 6 ha. Kevadel anti 1 ha kartulile 60t veisesõnnikut ($60 \times 4,5 = 270 \text{ kgN/ha}$). $270 : 6 = 45 \text{ kgN}$ haritava maa ha kohta. Sõnniku kogus on normi piires.

Tabel 1. Ligikaudsed tahesõnniku ja virtsa kogused ning NPK sisaldus.
Allikas: Põlluraamatu lisa

Loomarühm	Tahesõnnik					Virts				
	t/a	üld N kg/t	omast N kg/t	P kg/t	K kg/t	t/a	üld N kg/t	omast N kg/t	P kg/t	K kg/t
Lüpsilehm	12,0	4,60	1,25	1,06	2,25	3,00	2,60	2,00	0,50	3,10
Lihaveis, noorveis üle 24 k	9,0	4,50	1,20	1,04	3,33	2,20	2,60	2,00	0,50	3,10
Noorveis (12–24 k)	4,8	4,50	1,20	1,30	3,90	1,20	2,60	2,00	0,50	3,10
Noorveis (0–12 k)	2,0	4,50	1,20	0,84	3,40	0,50	2,60	2,00	0,50	3,10
Emis koos imetatavate põrsastega	4,0	7,60	1,40	1,64	3,10	1,00	3,10	2,20	0,30	3,00
Nuumik (20–120 kg)*	0,7	7,20	1,40	1,58	3,25	0,20	3,10	2,20	0,30	3,00
Hobune	9,0	6,00	1,60	1,10	6,10	–	–	–	–	–
Kits, kits talledega	1,5	9,30	1,00	1,00	6,00	–	–	–	–	–
Lammas, utt koos talledega	1,5	9,30	1,00	1,00	6,00	–	–	–	–	–
Munakana	0,05	15,60	7,60	3,90	6,00	–	–	–	–	–
Broiler (kuni 2 kg)*	0,015	15,00	7,10	3,90	6,00	–	–	–	–	–

* Loomakoha kohta aastas

Nõue ja alus	5.5 Mittemahepõllumajanduslike loomade karjatamine mahepõllumajanduslikul rohumaal (EÜ) 889/2008 Artikkel 17 lõige 2
Nõuetekohasus	Mittemahepõllumajanduslikud loomad võivad kasutada mahepõllumajanduslikku karjamaad igal aastal piiratud ajavahemiku jooksul tingimusel, et samal ajal ei ole karjamaal mahepõllumajanduslikke loomi. Nimetatud tegevusest tuleb teavitada PMA-d. Teave esitatakse PMA-le enne karjatamise algust.
Kontrollitav objekt	Taimikasvatusplaan (vorm T-3), ettevõttes peetavate loomade arv (vorm L-2). Visuaalne vaatlus. Teavitamine (vorm T-4).
Selgitus	Mittemaheloomad võivad pärineda nii oma ettevõttest kui ka muust ettevõttest. Piiratud ajavahemik tähendab meie kliimas vegetatsiooniperioodi.

NÕUE

6. TAIMEKAITSE

Nõue ja alus	6.1 Ennetusabinõude kasutamine taimekaitsel (EÜ) 834/2007 Artikkel 12
Nõuetekohasus	Umbrohu ja taimekahjustajate tõrjeks peab eelkõige: <ul style="list-style-type: none"> – kasutama sobivad taimeliike ja sorte; – kasutama sobivat külvikorda; – kasutama sobivaid agrotehnilisi võtteid; – kaitsma taimekahjustajate looduslikke vaenlasi, luues neile soodsa elukeskkonna; – tegema umbrohutõrjet leegitamise teel; – kasutama teisi sarnaseid ennetusabinõusid.
Kontrollitav objekt	Taimikasvatuse visuaalne kontroll. Põlluraamat. Külvikorra plaan (vorm T-2).
Nõue ja alus	6.2 Lubatud ainete kasutamine taimekaitsel (EÜ) 889/2008 Artikkel 5 ja II lisa
Nõuetekohasus	Taimekahjustajate tõrjeks võib kasutada ainult (EÜ) 889/2008 II lisas nimetatud tooteid. Ettevõttes tuleb alles hoida toote kasutamise vajadust tõendavad dokumendid. Lõksudes ja püünistes kasutatavate toodete, v.a feromoonipüüniste puhul peavad lõksud ja/või püünised ära hoidma ainete pääsemise keskkonda ning ainete ja kasvatavate kultuuride kokkupuutumise. Lõksud tuleb pärast kasutamist kokku korjata ja ohutult kõrvaldada.
Kontrollitav objekt	Visuaalne vaatlus. Põlluraamat. Arvestuse pidamine (raamatupidamisdokumendid: saatelehed, ostuarved jm).
Selgitus	Toote kasutamise vajadust tõendavaks dokumendiks on põlluraamat, kuhu on märgitud taimekahjustajate esinemine. Vt II lisa „Taimekaitsevahendid”.
Nõue ja alus	6.3 Lubatud ainete kasutamine hoonetes, ruumides ja rajatistes (EÜ) 889/2008 Artikkel 5 ja II lisa
Nõuetekohasus	Taimekahjustajate tõrjeks hoonetes, ruumides ja rajatistes võib kasutada ainult (EÜ) 889/2008 II lisas nimetatud tooteid. Ettevõttes tuleb alles hoida toote kasutamise vajadust tõendavad dokumendid.

Kontrollitav objekt	Visuaalne vaatlus. Arvestuse pidamine (raamatupidamisdokumendid: saatelehed, ostu-kviitungid jm).
Selgitus	Toote kasutamise vajadust tõendavad ettevõtja enda kinnitus või ka nt laborianalüüsid.

NÕUE

7. MÄRGISTAMINE

Nõue ja alus	7.1 Toodangu märgistamine (EÜ) 834/2007 Artiklid 23-26; (EÜ) 889/2008 Artikkel 62; (EÜ) 271/2010; MkoM § 2 lõige 1, MeM
--------------	---

Nõuetekohasus	<p>Taimikasvatussaadused, mida märgistatakse viitega mahepõllumajandusele, peavad olema kasvatatud üleminekuaja (üldjuhul pikkusega kaks või kolm aastat) läbinud maal. Märgistada võib sõnaga „ökoloogiline“, „mahe“ või nende tuletiste või deminutiividega nagu „mahe-“ ja „öko-“ kas eraldi või kombineerituna.</p> <p>Müügi pakendis toodete märgistus peab sisaldama:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Euroopa Liidu logo, – ELi logoga samal vaateväljal PMA koodnumbrit EE-ÖKO-01, – koodnumbri juures päritolutähis „ELi põllumajandus“. Et tegu on Eestis kasvatatud saadustega, võib kasutada ka tähist „Eesti põllumajandus“. <p>Lisaks võib märgistada Eesti riikliku mahepõllumajandusele viitava märgiga (öko-märgiga).</p> <p>Kui toodang müüakse viitega mahepõllumajandusele, siis tuleb saatelehtedel/arvetel kasutada viidet mahepõllumajandusele, nendel dokumentidel ei kasutata logo ega järelevalveasutuse koodnumbrit.</p> <p>Taimikasvatustoodetele võib olla märgitud „mahepõllumajandusele ülemineku jär- gus olev toode“, kui:</p> <ul style="list-style-type: none"> – enne saagikoristust on ülemineku-aeg kestnud vähemalt 12 kuud; – kõnealune märg ei ole esitatud niisuguse värvuse, suuruse ja kirjaviisi abil, mis tõmbaks sellele rohkem tähelepanu kui toote müüginimetuse, ning kogu märg ei ole esitatud võrdse suurusega tähtedega; – toode sisaldab ainult ühte põllumajandusest pärinevat taimset koostisosa; – toode on märgistatud PMA koodnumbriga EE-ÖKO-01; – mahepõllumajandusele viitavaid märke (ELi logo ega Eesti riikliku märki) kasu- tada ei tohi. <p>Kuni 1.07.2012 võib turustada ka koodiga EE-TTI märgistatud tooteid. Samuti või- vad seni olla müügil mahetooted, mis ei kanna ELi mahelogo.</p>
---------------	---

**Eesti riiklik mahepõllumajan-
dusele viitav märk.***

**Euroopa Liidu mahepõllu-
majanduse logo, mille kasuta-
mine on kohustuslik alates
1. juulist 2010.***

* Värvilised logod on trükise esikaanel

Kontrollitav objekt	Arvestuse pidamine turustatud saaduste kohta, sh mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud saadused. Toodete etiketid.
---------------------	---

Selgitus	<p>Mahepõllumajandusele viitavalt märgistatult võib turustada tooteid, mis on loetletud ettevõtte väljastatud tõendaval dokumendil.</p> <p><i>Näide:</i> Ettevõtte alustas 2010. a kevadel üleminekut mahepõllumajandusele, kasvataks kaera ja talinisu ning õunu, maasikaid ja vaarikaid.</p> <p>2011. aastal koristatud kaera ja talinisu saab müüa viitega „mahepõllumajandusele üleminekujärgus olev kaer” ja „mahepõllumajandusele üleminekujärgus olev talinisu”. Pakendil peab olema koodnumber EE-ÖKO-01 ja ei tohi olla Eesti riiklikku märki ega ELi logo.</p> <p>Mahedana saab müüa 2012. aastal koristatud kaera. Mahetoodangu müügil märgitakse viide mahepõllumajandusele nt tootenimes „Mahekaer”, kasutada võib mahepõllumajandusele viitavaid märke. Pakendil peab olema koodnumber EE-ÖKO-01, ELi logo ja päritolutähis „ELi põllumajandus” või „Eesti põllumajandus”.</p> <p>2012. aastal koristatud talinisu veel mahetoodanguna müüa ei saa, sest vili külvati 2011. a sügisel ja enne külvi polnud üleminekuajal veel kaks aastat kestnud.</p> <p>Õunu, maasikaid ja vaarikaid (üleminekuajal 3 aastat) saab 2011. ja 2012. aastal müüa viitega „mahepõllumajandusele üleminekujärgus olev toode”. Mahedana saab müüa 2013. aastal koristatud saagi.</p> <p>Viide mahepõllumajandusele tuleb märkida ka müügidokumentides (arvel, saatelehel).</p>
-----------------	--

NÕUE

8. VEDU

Nõue ja alus	<p>8.1 Taimikasvatussaaduste vedu (EÜ) 889/2008 Artikkel 31</p>
Nõuetekohasus	<p>Mahepõllumajanduslikke tooteid peab transportima asjakohastes pakendites, konteinerites või sõidukites, mis on suletud viisil, et ei ole võimalik pitsarit muutmata või rikkumata asendada sisu teise tootega, ning mahetooded on varustatud etiketiga, millele on märgitud:</p> <ul style="list-style-type: none"> – toote omaniku või müüja nimi ja aadress; – toote nimetus, millele on lisatud viide mahepõllumajandusele; – PMA koodnumber EE-ÖKO-01. <p>Andmed võivad olla kantud saatedokumendile, kui on kindel, et kõnealust dokumenti saab seostada toote pakendi, konteineri või sõidukiga. Saatedokumendile on märgitud tarnija ja/või transportija andmed.</p> <p>Pakendeid, konteinereid või sõidukeid ei ole vaja sulgeda, kui:</p> <ul style="list-style-type: none"> – transport toimub kahe mahepõllumajandusliku ettevõtte vahel; – toodetele on lisatud dokument, mis sisaldab eelpool olevat teavet; – transporditoiminguid käsitlevad dokumendid on olemas raamatupidamisdokumentide juures.
Kontrollitav objekt	<p>Arvestuse pidamine. Kontrollitakse, kas on turustatud märgistatud või märgistada planeeritud saadusi, kes on nende saaduste vastuvõtjad ja kuidas on toimunud transport. Saatedokumendid. Võimalusel visuaalne kontroll (inspekteerimise hetkel on toimumas mahesaaduste vedu).</p>
Selgitus	<p>Nt köögiviljakotid on suletud kleepribaga, mida pole võimalik mitu korda lahti ja kinni kleepida, samuti on nt pappkastid pealt kinni kleepribaga. Kui viiakse nt õunu mahetootja juurest mahetöötaja juurde, siis võib seda teha pealt lahtistes kastides.</p>

NÕUE

9. ARVESTUSE PIDAMINE

Nõue ja alus	9.1 Põlluraamatu pidamine MtM § 2 lõige 2
Nõuetekohasus	Põlluraamat vastavalt põllumajandusministri 9. aprilli 2003. a määrusele nr 36 „Põlluraamatu vorm ja põlluraamatu pidamise kord”. Põlluraamat on täidetud nõuetekohaselt kogu haritava maa kohta. Sissekanded on tehtud hiljemalt 10 kalendripäeva jooksul arvates töö tegemisest või tööde lõpetamisest. Põlluraamatut ei ole vaja pidada tootjatel, kellel on ainult looduslikud rohumaad ja seal toimub ainult heina niitmine või karjatamine.
Kontrollitav objekt	Põlluraamat, selle täitmine.
Selgitus	Põlluraamatusse peavad olema kantud kõik tööd, mis on jooksval aastal põllul tehtud, ka loomade karjatamine. Põlluraamatusse tuleb märkida põllult saadud saakide kogused ja andmed kasutatud väetiste, seemnete jms kohta. Põlluraamatusse kantud andmeid peab säilitama 10 aastat.
Nõue ja alus	9.2 Arvestuse pidamine ettevõttesse toodud saaduste ja toodete ning nende kasutamise kohta MtM § 2, § 3 lõiked 1 ja 2; (EÜ) 889/2008 Artikkel 72
Nõuetekohasus	Peetakse arvestust ettevõttesse toodud saaduste ja toodete ning nende kasutamise kohta (eraldi mahe- ja mitterahepõllumajandusliku taimekasvatuse kohta). Andmed peavad PMAle ettevõttes alati kättesaadavad olema ja peavad sisaldama vähemalt järgmist teavet: <ul style="list-style-type: none"> – teave väetise kasutamise kohta: kasutamise kuupäev, väetise liik ja kogus, asjaomased kõlvikud; – teave taimekaitsevahendite kasutamise kohta: töötlemise põhjus ja kuupäev, vahendi liik, töötlemismeetod; – teave põllumajandustootmise sisendite ostmise kohta: kuupäev, ostetud toote liik ja kogus. Kirjed on raamatupidamises tehtud kolme päeva jooksul toimingute tegemise päevast. Arvestus peab olema paber kandjal või elektroonselt. Viimasel juhul peab peetavast arvestusest olema võimalik teha väljatrükk. Andmeid ja neid tõendavaid dokumente tuleb säilitada vähemalt 3 aastat arvates nende kogumisest.
Kontrollitav objekt	Arvestuse pidamine sissetoodud saaduste ja toodete ning nende kasutamise kohta.
Selgitus	Arvestuse pidamise dokumendid on põlluraamat ja raamatupidamisdokumendid (saatelehed, arved). Dokumentides peab sisalduma ka väetise, taimekaitsevahendi jm nimetus.

Nõue ja alus	9.3 Arvestuse pidamine toodetud ja turustatud saaduste ning toodete kohta MtM § 2, § 3 lõige 1 ja 2; (EÜ) 889/2008 Artikkel 72
Nõuetekohasus	Peetakse arvestust ettevõttes toodetud ja turustatud saaduste ning toodete kohta (eraldi mahe- ja mittemahepõllumajandusliku taimekasvatuse kohta): <ul style="list-style-type: none"> – teave mahepõllumajandusliku või üleminekujärgus saagi koristamise kuupäeva, saagi liigi ning koguse kohta; – teave mahepõllumajandusliku või üleminekujärgus saagi turustamise päeva ja saaduse või toote saaja kohta ning selle kohta, kas toode turustati mahepõllumajandusele viitavalt märgistatuna või mitte. Kirjed on tehtud raamatupidamises 3 päeva jooksul toimingute tegemise päevast. Arvestus peab olema paberandjal või elektroonselt. Viimasel juhul peab peetavast arvestusest olema võimalik teha väljatrükk. Raamatupidamise andmeid ja neid tõendavaid dokumente tuleb säilitada vähemalt 3 aastat arvates nende kogumisest.
Kontrollitav objekt	Arvestuse pidamine toodetud ja turustatud saaduste ning toodete kohta.
Selgitus	Arvestuse pidamise dokumendid on põlluraamat ja raamatupidamisdokumendid (saatelehed, arved).

NÕUE

10. TAIMEDE VÕI SEENTE KORJAMINE MITTEHARITAVATELT ALADELT

Nõue ja alus	10.1 Kaart taimede või seente korjamiseks kasutatavate alade piiride ja pindalade kohta MtM § 4 lõige 4 punkt 1
Nõuetekohasus	Maakasutuse kaart vähemalt mõõtkavas 1: 10 000, millele on kantud taimede ja seente korjamiseks kasutatavate alade piirid ja pindalad, samuti alad, millel kavatsetakse alustada taimede või seente korjamist, nende pindalad ja piirid.
Kontrollitav objekt	Maakasutuse kaart.
Nõue ja alus	10.2 Korjamisviisi ei ohusta liigi säilimist MtM § 4 lõige 4 punkt 2; (EÜ) 834/2008 Artikkel 12 lõige 2; (EÜ) 889/2008 Artikkel 86
Nõuetekohasus	Korjeala visuaalsel vaatlusel ei ole märgata kahjustusi, mis oleks tekkinud korjamistegevuse tulemusena ja mis ohustaks liigi säilimist. Kui korjeala jääb kaitsealale, siis selleks on kaitseala valdaja luba.
Kontrollitav objekt	Korjeala visuaalne kontroll. Kaitseala valdaja luba.
Nõue ja alus	10.3 Väetamise ja taimekaitse piirang 834/2008 Artikkel 12 lõige 2, I ja II lisa
Nõuetekohasus	Korjamisele eelnenud 3 aasta vältel ei ole väetamiseks ja taimekaitseks kasutatud mahepõllumajanduses keelatud aineid (aineid mida pole I ja II lisas nimetatud).
Kontrollitav objekt	Korjeala visuaalne kontroll.

Nõue ja alus	10.4 Korjamise korraldamine MtM § 4 lõige 4 punkt 4; (EÜ) 889/2008 Artikkel 86
Nõuetekohasus	Kui korjeala pole ettevõtte omandis, siis korjeala omaniku või omanike luba. Kui korjajad ja/või vedajad ei ole oma ettevõttest, siis tuleb sõlmida korjajate ja/või vedajatega leping.
Kontrollitav objekt	Luba taimede või seente korjamiseks, kui korjeala asub teise omaniku aladel. Lepingud korjajate ja/või vedajatega.
Selgitus	Kirjalikud lepingud korjajate ja/või vedajatega peavad tagama, et korjeala omanik ei kasuta ega ole kasutanud korjealal taimekaitsevahendeid ega väetiseid. Korjajaga lepingu sõlmimisel peab korjaja võtma teadmiseks, millisel alalt ja millisel ajavahe- mikul ta korjata võib. Need tingimused kirjutab lepingusse ettevõtja, kes plaanib tege- leda korjamisega looduslikelt aladelt.

NÕUE**11. SEENEKASVATUS**

Nõue ja alus	11. Kasvustraat seente kasvatamiseks (EÜ) 889/2008 Artikkel 6
Nõuetekohasus	Seente kasvatamisel võib kasutada substraate, kui need koosnevad ainult järgmistest koostisosadest: <ul style="list-style-type: none"> – mahepõllumajanduslik laudasõnnik ja virts või juhul, kui need pole mahepõl- lumajanduslikuna kättesaadavad, siis tavapõllumajandusliku laudasõnniku ja virtsa kompost või kuivatatud laudasõnnik, mille kaal ei ületa 25% substraadi koostisosade kogukaalust (v.a katteaine ja lisatud vesi) enne kompostimist; – muud mahepõllumajandusest pärinevad tooted; – keemiliselt töötlemata turvas; – pärast langetamist keemiliselt töötlemata puit; – määruse I lisa nimetatud mineraalained, vesi ja muld.
Kontrollitav objekt	Arvestuse pidamine seente kasvatamiseks kasutatava kasvustraadiga päritolu kohta, ostudokumendid ja saatelehed.
Selgitus	Vt I lisa „Väetised ja mullaomaduste parandajad”.

NÕUE**12. HÜDROPOONILINE TOOTMINE**

Nõue ja alus	Hüdroponilise tootmise keeld (EÜ) 889/2008 Artikkel 4
Nõuetekohasus	Hüdroponiline tootmine (meetod taimede kasvatamiseks, mille puhul on nende juured mineraaltoitainete lahuses või inerts keskkonnas, näiteks perliidis, kruusas või mineraalvillas, millele on lisatud toitainelahus) on keelatud.
Kontrollitav objekt	Visuaalne vaatlus.

5. Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse eeskirjad

Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse Euroopa Liidu eeskirjad reguleerivad järgmiste loomaliikide kasvatamist: **veised, hobused, sead, lambad, kitsed, kodulinnud (muna- ja lihatootmiseks kasutatavad linnud) ja mesilased**. Eesti õigusaktidega lisanduvad **küülikud, nutriad ja vutid**.

NÕUE

1. TAVA- JA MAHEPÕLLUMAJANDUSE ERISTATAVUS

Nõue ja alus	1.1 Loomakasvatushoonete eristatavus (EÜ) 889/2008 Artikkel 17 lõige 1
Nõuetekohasus	Ettevõttes võib pidada mittemahepõllumajanduslikke loomi tingimusel, et neid kasvatatakse hoonetes, mis on kindlalt eraldatud hoonetest, kus peetakse loomi mahepõllumajanduse nõuete kohaselt ja tingimusel, et kõnealused loomad on eri liigist.
Kontrollitav objekt	Loomakasvatushoonete asukohta ja loomakasvatushooneid kontrollitakse visuaalselt.
Selgitus	Kui ühes ja samas loomakasvatushoones peetakse nii mahe- kui ka mittemaheloomi, tagatakse hoones kindel eristatavus kindla vaheseinaga, sööda- ja sõnnikukäigud peavad olema eraldi kasutusega.
Nõue ja alus	1.2 Loomakasvatuserajatisete eristatavus (EÜ) 889/2008 Artikkel 17 lõige 1
Nõuetekohasus	Ettevõttes võib olla mittemahepõllumajanduslikke loomi tingimusel, et neid kasvatatakse üksustes, mille hooned ja rajatised on kindlalt eraldatud üksustest, kus tootmine toimub vastavalt mahepõllumajanduse nõuete kohaselt
Kontrollitav objekt	Kõiki rajatisi, sh esmatöötlemiseks ja ladustamiseks kasutatavaid hooneid ja rajatisi kontrollitakse visuaalselt.
Selgitus	Sõnniku- ja silohoidlad, heinaküünid ja muud hooned ja rajatised peavad olema eraldi kasutusega või peavad nendesse ladustatud tooted olema ajaliselt või ruumis selgelt eristatud.
Nõue ja alus	1.3 Loomaliikide eristatavus (EÜ) 889/2008 Artikkel 17 lõige 1
Nõuetekohasus	Ettevõttes võib pidada loomi mahepõllumajanduslikult ja mittemahepõllumajanduslikult tingimusel, et kasvatavad loomad on eri liigist.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse, kas kõiki samasse liiki loomi peetakse mahepõllumajanduslikult.
Selgitus	Kui ettevõttes peetakse piimatõugu veiseid ja lihatõugu veiseid, siis peab neid kõiki pidama mahepõllumajanduslikult.

Nõue ja alus	1.4 Söödade eristatavus (EÜ) 889/2008 Artikkel 35 lõige 1 ja 4
Nõuetekohasus	Ettevõttes, kus tegeldakse mahepõllumajandusliku loomakasvatusega, peavad mahepõllumajanduslikult peetavate loomade kasvatamiseks kasutatavad söödad olema ajaliselt või ruumiliselt eristatavad ettevõtte osast, kus ei tegelda mahepõllumajandusliku tootmisega.
Kontrollitav objekt	Ettevõttes, kus tegeletakse nii mahe- kui mittemahepõllumajandusliku loomakasvatusega kontrollitakse kõikide söötade ladustamist visuaalselt.
Selgitus	Kui ettevõttes peetakse näiteks mahelambaid ja mittemahepiimakarja ning seal ladustatakse maheheina ja mittemaheheina, siis heina ladustamisel ühes hoones peavad heinapartiid olema üksteisest piisavas kauguses koos kirjaliku viitega, millise heinaga on tegemist: nt on paigutatud sildid – mahehein ja tavahein.

NÕUE

2. LOOMAKASVATUSTINGIMUSED, LOOMAPIDAMIS- HOONED JA VABAÕHUALAD

Nõue ja alus	2.1 Üldised eeskirjad loomade (veised, lambad, kitsed, sead, hobused) pidamistingimuste kohta loomapidamishoonetes (EÜ) 889/2008 Artikkel 10; Artikkel 11 lõiked 1 ja 2; I ja III lisa
Nõuetekohasus	<ul style="list-style-type: none"> – Hoone soojustus, küte ja ventilatsioon peavad tagama, et õhuringlus, tolmu- ja niiskussaldus, temperatuur, suhteline õhuniiskus ja gaasisaldus püsib tasemel, mis ei kahjusta loomade tervist. – Hoones peab olema piisav loomulik õhuvahetus ning piisavalt päevavalgust. – Hoonete loomkoormus peab kindlustama loomade mugavuse, üldise heaolu ja liigiomaduste vajaduste rahuldamise, mis eelkõige sõltuvad loomaliigist ja -tõust ning loomade vanusest. Arvestada tuleb ka loomade käitumistavasid, mis sõltuvad eelkõige loomarühma suurusest ning loomade soost. Optimaalse loomkoormusega taotletakse loomade üldist heaolu, jättes neile piisavalt ruumi vabalt seista, kergesti lamama heita, end ümber pöörata, puhastada, võtta kõiki loomupäraseid asendeid ja teha kõiki loomulikke liigutusi. – Lauda põrand peab olema sile, kuid mitte libe. Vähemalt 50% pindalast peab olema jäik, st mitte rest ega võrkpõrand. – Laudas peab olema mugav, pehme ja kuiv lebamis-/puhkekoht, mis on piisava suuruse ja jäiga konstruktsiooniga, mitte võrkpõrandaga. Puhkepaigas peab olema avar ja kuiv, allapanuga lebamiskoht. Allapanu peab koosnema põhust või muust nõuetekohasest looduslikust materjalist. Allapanu võib parendada või rikastada I lisa loetletud mineraalainetega. – Loomade pidamine laudas ei ole kohustuslik, kui ilmastikutingimused võimaldavad loomi väljas pidada.
Kontrollitav objekt	Olukorda loomapidamishoonetes hinnatakse visuaalselt. Ettevõttes peab olema loomapidamishoonete projekt või joonis, kus on näidatud loomade paiknemine loomaliikide kaupa, koos pindalaga. Vajadusel tehakse mõõtmised. Kui loomi peetakse restpõrandaga hoones, hinnatakse, kas põranda pinnast vähemalt 50% on jäigast materjalist ja sile, vajadusel tehakse mõõtmised. Kontrollitakse allapanu päritolu.

Selgitus Allapanuna on lubatud kasutada mittemahepõllumajanduslikust ettevõttest pärit põhku, samuti on lubatud kasutada turvast. Kui kasutatakse kummimatte ja nende seisukord on hea, siis pole tarvidust allapanu järele.
Ka Eestis võib loomi aasta ringi väljas pidada.

Nõue ja alus **2.2 Loomade lõaspidamine**
(EÜ) 889/2008 Artikkel 39, Artikkel 95 lõige 1; MtM § 8 lõige 3

Nõuetekohasus Mahepõllumajanduslikult peetavaid loomi on keelatud loomakasvatushoones lõas pidada. Looma võib lühiajaliselt pidada lõas üksnes tema turvalisuse ja heaolu eesmärgil. Erandina võib enne 24.08.2000 ehitatud loomakasvatushoonetes pidada loomi lõas, kui loomad saavad regulaarselt liikuda ja neile on kindlustatud mugavad allapanuga asemel ning selle kohta on küsitud PMA nõusolek ja esitatud vastav meetmete plaan loomade vabapidamisele üleminemiseks (lubatud kuni 31.12.2013).

Loomi võib pidada lõas väikeettevõttes (alla 10 loomühiku), kus neid pole võimalik hoida nende käitumuslike vajadustega sobivates rühmades. Tingimuseks on, et loomad pääsevad karjatamisperiodil karjamaale ning muul ajal vähemalt kaks korda nädalas vabaõhualadele (jalutusosalale).

Kontrollitav objekt Kontrollitakse, kas loomade pidamiseks on küsitud nõusolek. Küsitakse loomade lõaspidamise põhjendust ja meetmete plaani.
Vaadatakse, kas loomad pääsevad karjamaale või vabaõhualale. Kontroll toimub vähemalt kaks korda aastas.

Selgitus Alates 1.01.2014 pole enam lõaspidamine lubatud, selleks tähtjaks tuleb lõaspidamislaud ümber ehitada vabapidamislaudaks või ehitada vabapidamislaud. Meetmete plaanis näidatakse aeg, mil alustatakse (ümber)ehitusega ja mis ajaks tagatakse nõuetele vastavus.

Nõue ja alus **2.3 Loomade (veised, lambad, kitsed, sead, hobused) pääs karjamaale ja vabaõhualadele (jalutusosalale)**
(EÜ) 889/2008 Artikkel 14 lõiked 1–4 ja artikkel 76 lõige d; MtM § 12

Nõuetekohasus Loomad peavad pääsema karjamaale või vabaõhualadele (jalutusosaladele). Taimtoidulised peavad pääsema karjamaale rohtu sööma alati, kui tingimused seda võimaldavad.

Juhul kui taimtoidulised loomad pääsevad karjamaale karjatamisajal ning kui talvine laudasüsteem võimaldab loomadele piisavalt liikumisvabadust, ei pea loomi laskma talvekuudel vabaõhualadele (jalutusosalale).

Alla 10 loomühikuga lõaspidamislaudas olevaid loomi tuleb väljaspool karjatamisperiodi lasta lõast lahti jalutama vähemalt kaks korda nädalas.

Üle aasta vanused pullid peavad pääsema karjamaale või vabaõhualale.

Vabaõhualad võivad olla osaliselt kaetud.

Vabaõhualad peavad olema tarastatud või piiritletud nii, et loom ei pääseks mittemahemaale.

Kontrollitav objekt Kontrollitakse loomakasvatushoonetes olevaid loomade pidamissüsteeme. Olukorda hinnatakse visuaalselt, vaadatakse vabaõhuala olukorda ja hinnatakse, kas loomad on pääsenud vabaõhualadele. Kontrollitakse, kas on registreeritud loomade vabaõhualale pääsemise ajad.

Ettevõttes peab olema loomapidamishoonete projekt või joonis, kus on näidatud loomade paiknemine loomaliikide kaupa koos pindalaga. Vajadusel tehakse mõõtmised. Loomade lõaspidamise korral uuritakse, kuidas on loomade vabaõhualadele laskmine korraldatud talveperioodil.

Selgitus

Tingimused, mis on seotud loomade laskmisega vabaõhualadele, on looma tervislik seisund, ilmastik ja maa seisund.

Loomi ei pea talveperioodil välja laskma, kui loomapidamishoones on piisavalt ruumi. See tähendab, et seal on looma kohta hoones ettenähtud pind + jalutusala pind. Nt lüpsilehmadel peaks sellisel juhul olema vabapidamisega laudas vähemalt 10,5 m² (6 + 4,5) pinda looma kohta. Pindala hulka ei arvestata söödakäiku, söödaküna või sõime.

Üle aasta vanustele pullidele tuleb igal juhul võimaldada pääs karjamaale või vabaõhualale.

Nõue ja alus	2.4 Kodulindude pääsemine vabaõhualale (EÜ) 889/2008 Artikkel 14 lõige 5
Nõuetekohasus	Kodulinnud peavad pääsema vabaõhualadele vähemalt kolmandikul oma elueast. Vabaõhualad peavad olema põhiliselt taimestikuga kaetud, kaitserajatistega varustatud ning võimaldama lindudel kergesti pääseda nõuetekohase arvu joogi- ja söödakünade juurde. Kui kodulinde hoitakse ühenduse õigusaktide alusel kehtestatud piirangute või kohustuste tõttu siseruumides, peab neil olema alaline juurdepääs piisavas koguses koresöödale ja sobivale materjalile, et rahuldada nende etoloogilisi vajadusi.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse vabaõhuala taimkatte seisundit visuaalselt.
Selgitus	Vabaõhualadele lastakse linde ainult sobivate ilmastikutingimuste korral. Talvel linde vabaõhualadele ei lasta.
Nõue ja alus	2.5 Karjamaade eristatavus MtM § 12
Nõuetekohasus	Karjamaad peavad olema tarastatud või piiritletud nii, et loom ei pääseks mittemahemaale.
Kontrollitav objekt	Loomade karjatamiseks kasutatavaid karjamaid kontrollitakse visuaalselt; karjamaad ja vabaõhualad (jalutusalad) peavad olema piiritletud tara või elektrikarjusega.
Nõue ja alus	2.6 Rändkarjatamine MtM § 8 lg 2; (EÜ) 889/2008 Artikkel 17 lõige 4, lisad I ja II, artikkel 76 d
Nõuetekohasus	Rändkarjatuse ajal võivad loomad, kui neid aetakse ühelt karjatamisalalt teisele, toituda mittemahemaadel. Toitumine mittemahepõllumajanduslikust söödast (kasvavad heintaimed, mida loomad söövad) ei tohi kõnealusel ajavahemikul ületada 10% kogu aasta söödaratsioonist. Kõnealune kogus arvutatakse põllumajandusest pärinevas söödas sisalduva kuivaine osakaaluna. Mahelooma on lubatud rändkarjatada laidude, väikesaarte, rahvusparkide ja muude sellesarnaste alade pool-looduslikel kooslustel, kus viimase kolme aasta jooksul ei ole kasutatud (EÜ) nr 889/2008 lisades I ja II nimetatud ainet. Nimetatud alal karjatamise ajal kasutatud sööt loetakse mahesöödaks.

Kontrollitav objekt	Kontrollitakse kõiki neid rändkarjatavaid alasid, mille kohta tootja on esitanud teabe. Pisteliselt kontrollitakse seal karjatatavate loomade kõrvanumbreid ja võrreldakse ettevõttes olevate loomade numbritega. Kontrollitakse, kas on registreeritud loomade rändkarjatamise ajad.	
Nõue ja alus	2.7 Miinimumpindala lüpsilehmade pidamiseks loomakasvatushoones ja välisalal (jalutusosal, v. a karjamaa) (EÜ) 889/2008 III lisa	
Nõuetekohasus	Pindala lüpsilehma kohta hoones: 6 m ² . Pindala lüpsilehma kohta jalutusosal: 4,5 m ² .	
Kontrollitav objekt	Tehakse arvutused loomade arvu ja pinna suhtes loomkoormuse arvutamiseks. Kui pindala ühe looma kohta on lubatust väiksem, peab selleks küsima nõusoleku ja esitama meetmete plaani loomkoormuse vastavuse viimiseks, märkides ära tähtaja (lubatud kuni 31.12.2013). Nõusolek antakse, kui looma kohta on pinda loomakasvatushoones vähemalt 4 m ² ja jalutusosal vähemalt 3 m ² .	
Selgitus	PMA võib anda nõusoleku loomade pidamiseks väiksemal pinnal. Selline olukord on sageli vanades lõaspidamislautades. Pindala hulka ei arvestata söödakäiku, söödaküna või -sõime.	
Nõue ja alus	2.8 Miinimumpindala noorveiste ja liha tootmiseks kasvatatavate veiste pidamiseks loomakasvatushoones ja jalutusosal (EÜ) 889/2008 III lisa	
Nõuetekohasus	Pindala veise kohta hoones: – kuni 100 kg 1,5 m ² ; – kuni 200 kg 2,5 m ² ; – kuni 350 kg 4,0 m ² ; – üle 350 kg 5,0 m ² .	Pindala veise kohta jalutusosal: – kuni 100 kg 1,1m ² ; – kuni 200 kg 1,9 m ² ; – kuni 350 kg 3,0 m ² ; – üle 350 kg 3,7 m ² .
	Kui pindala ühe looma kohta on lubatust vähem, peab selleks küsima PMAlt nõusoleku ja esitama meetmeteplaani loomkoormuse vastavuse viimiseks, märkides ära nõuetega vastavusse viimise tähtaja (lubatud kuni 31.12.2013). Nõusolek antakse, kui looma kohta on pinda loomakasvatushoones vähemalt 4 m ² ja jalutusosal vähemalt 3 m ² .	
Kontrollitav objekt	Tehakse arvutused loomade arvu ja pinna suhtes loomkoormuse arvutamiseks.	
Selgitus	Pindala hulka ei arvestata söödakäiku, söödaküna või -sõime.	
Nõue ja alus	2.9 Miinimumpindala ja muud tingimused vasikate pidamiseks loomakasvatushoones ja jalutusosal (EÜ) 889/2008 Artikkel 11 lõige 3 ja III lisa	
Nõuetekohasus	Vasikaks loetakse alla 6 kuu vanust veist. Pindala vasika kohta hoones: 1,5 m ² . Pindala vasika kohta jalutusosal: 1,1 m ² . Vasikaid ei tohi pidada lõas. Üle ühe nädala vanuste vasikate pidamine eraldi latrites on keelatud. Vähemalt 8 tundi ööpäevas peab vasikatele võimaldama loomulikku või kunstlikku valgust.	

Kontrollitav objekt	Tehakse arvutused loomade arvu ja pinna suhtes loomkoormuse arvutamiseks. Vasika üksiksulu laius peab olema vähemalt võrdne vasika turjakõrgusega ja pikkus vähemalt võrdne 1,1 kordse vasika pikkusega mõõdetuna nina tipust sabajuureni. Võrreldakse loomade sünniaegu ja pidamist latrites või gruppides.	
Selgitus	Vasikate pidamiseks väiksemal pinnal ei anta nõusolekut. Vt ka põllumajandusministri 23.10.2002. a määrus nr 78, muudetud 03.07.2008 määrusega nr 69 „Nõuded vasikate pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele”, mis kehtib nii tava- kui ka mahevasikate suhtes.	
Nõue ja alus	2.10 Miinimumpindala hobuste pidamiseks loomakasvatushoones ja jalutuslal (EÜ) 889/2008 III lisa	
Nõuetekohasus	Pindala hobuse kohta hoones: – kuni 100 kg 1,5 m ² ; – kuni 200 kg 2,5 m ² ; – kuni 350 kg 4,0 m ² ; – üle 350 kg 5,0 m ² .	Pindala hobuse kohta jalutuslal: – kuni 100 kg 1,1m ² ; – kuni 200 kg 1,9 m ² ; – kuni 350 kg 3,0 m ² ; – üle 350 kg 3,7 m ² .
Kontrollitav objekt	Tehakse arvutused loomade arvu ja pinna suhtes loomkoormuse arvutamiseks.	
Selgitus	Hobuste pidamiseks väiksemal pinnal ei anta nõusolekut.	
Nõue ja alus	2.11 Miinimumpindala varssade pidamiseks loomakasvatushoones ja jalutuslal (EÜ) 889/2008 III lisa	
Nõuetekohasus	Pindala varsa kohta hoones: 1,5 m ² . Pindala varsa kohta jalutuslal: 1,1 m ² .	
Kontrollitav objekt	Tehakse arvutused loomade arvu ja pinna suhtes loomkoormuse arvutamiseks.	
Selgitus	Varssade pidamiseks väiksemal pinnal ei anta nõusolekut.	
Nõue ja alus	2.12 Miinimumpindala lammaste ja kitsede pidamiseks loomakasvatushoones ja jalutuslal (EÜ) 889/2008 III lisa	
Nõuetekohasus	Pindala lamba või kitse kohta hoones: 1,5 m ² . Pindala lamba või kitse kohta jalutuslal: – täiskasvanud lammas või kits 2,5 m ² ; – lamba- või kitsetall 0,35 m ² .	
Kontrollitav objekt	Tehakse arvutused loomade arvu ja pinna suhtes loomkoormuse arvutamiseks.	
Selgitus	Lammaste ja kitsede pidamiseks väiksemal pinnal ei anta nõusolekut.	
Nõue ja alus	2.13 Miinimumpindala ja muud tingimused põrsastega emiste pidamiseks loomakasvatushoones ja jalutuslal (EÜ) 889/2008 Artikkel 11 lõiked 5, 6 ja III lisa	
Nõuetekohasus	Pindala põrsastega emise kohta hoones: 7,5 m ² . Pindala põrsastega emise kohta jalutuslal: 2,5 m ² .	

Nõuetekohasus	Põrsaid ei tohi pidada ülestikku asetatud sulgudes ega pörsapuurides. Jalutuskohtades peavad sead saama püherdada ja tuhnida. Tuhnimiseks võib kasutada mitmesuguseid substraate. Vähemalt 8 tundi ööpäevas peab võimaldama loomulikku või kunstlikku valgust.
Kontrollitav objekt	Tehakse arvutused loomade arvu ja pinna suhtes loomkoormuse arvutamiseks. Kontrollitakse pörsaste pidamistingimusi. Kontrollitakse ka vastavust üldistele seakasvatuse nõuetele, mis kehtivad nii tava- kui ka mahetootmises.
Selgitus	Substraatidena võib kasutada turvast, mulda, liiva. Vt ka põllumajandusministri 3.12.2002 määrus nr 80, viimati muudetud 6.10.2008 määrusega nr 94 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbi viivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele”, mis kehtib nii tava- kui ka maheseakasvatuses.

Nõue ja alus **2.14 Miinimumpindala ja muud tingimused emiste pidamiseks loomakasvatushoones ja jalutusosal** (EÜ) 889/2008 Artikkel 11 lõiked 4 ja 6 ja III lisa

Nõuetekohasus	Pindala emise kohta hoones: 2,5 m ² . Pindala emise kohta jalutusosal 1,9 m ² . Jalutuskohtades peavad sead saama püherdada ja tuhnida. Tuhnimiseks võib kasutada mitmesuguseid substraate. Emiseid peab pidama rühmades, v.a tiinuse lõppjärgus ja imetamise ajal. Vähemalt 8 tundi ööpäevas peab võimaldama loomulikku või kunstlikku valgust.
Kontrollitav objekt	Tehakse arvutused loomade arvu ja pinna suhtes loomkoormuse arvutamiseks. Kontrollitakse emiste gruppides pidamise nõuete täitmist. Kontrollitakse ka vastavust üldistele seakasvatuse nõuetele, mis kehtivad nii tava- kui ka mahetootmises.
Selgitus	Substraatidena võib kasutada turvast, mulda, liiva. Vt ka põllumajandusministri 3.12.2002 määrus nr 80, viimati muudetud 6.10.2008 määrusega nr 94 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbi viivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele”, mis kehtib nii tava- kui ka maheseakasvatuses.

Nõue ja alus **2.15 Miinimumpindala ja muud tingimused nuumsigade pidamiseks loomakasvatushoones ja jalutusosal** (EÜ) 889/2008 Artikkel 11 lõige 6 ja III lisa

Nõuetekohasus	<table border="0"> <tr> <td style="vertical-align: top;">Pindala nuumsea kohta hoones:</td> <td style="vertical-align: top;">Pindala nuumsea kohta jalutusosal:</td> </tr> <tr> <td>– kuni 50 kg 0,8 m²;</td> <td>– kuni 50 kg 0,6 m²;</td> </tr> <tr> <td>– kuni 85 kg 1,1 m²;</td> <td>– kuni 85 kg 0,8 m²;</td> </tr> <tr> <td>– kuni 110 kg 1,3 m²;</td> <td>– kuni 110 kg 1,0 m²;</td> </tr> <tr> <td>– üle 110 kg 1,5 m².</td> <td>– üle 110 kg 1,2 m².</td> </tr> </table> <p>Jalutusosaladel peavad sead saama püherdada ja tuhnida. Tuhnimiseks võib kasutada mitmesuguseid substraate. Vähemalt 8 tundi ööpäevas peab võimaldama loomulikku või kunstlikku valgust.</p>	Pindala nuumsea kohta hoones:	Pindala nuumsea kohta jalutusosal:	– kuni 50 kg 0,8 m ² ;	– kuni 50 kg 0,6 m ² ;	– kuni 85 kg 1,1 m ² ;	– kuni 85 kg 0,8 m ² ;	– kuni 110 kg 1,3 m ² ;	– kuni 110 kg 1,0 m ² ;	– üle 110 kg 1,5 m ² .	– üle 110 kg 1,2 m ² .
Pindala nuumsea kohta hoones:	Pindala nuumsea kohta jalutusosal:										
– kuni 50 kg 0,8 m ² ;	– kuni 50 kg 0,6 m ² ;										
– kuni 85 kg 1,1 m ² ;	– kuni 85 kg 0,8 m ² ;										
– kuni 110 kg 1,3 m ² ;	– kuni 110 kg 1,0 m ² ;										
– üle 110 kg 1,5 m ² .	– üle 110 kg 1,2 m ² .										

Kontrollitav objekt	Tehakse arvutused loomade arvu ja pinna suhtes loomkoormuse arvutamiseks. Kontrollitakse ka vastavust üldistele seakasvatuse nõuetele, mis kehtivad nii tava- kui ka mahetootmises.
Selgitus	Vt ka põllumajandusministri 3.12.2002 määrus nr 80, viimati muudetud 6.10.2008 määrusega nr 94 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbi- viivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele”, mis kehtib nii tava- kui ka maheseakasvatuses.
Nõue ja alus	2.16 Tingimused munakanade pidamiseks loomakasvatushoones ja jalutuslalal (EÜ) 889/2008 Artikkel 12 ja III lisa
Nõuetekohasus	Munakanu ei tohi pidada puurides. Nõuded hoonetele: <ul style="list-style-type: none"> – vähemalt kolmandik põrandapinnast peab olema jäik, st mitte rest- või võrkpõrand, ning kaetud põhust, puulaastudest, liivast või turbast allapanuga; – lindudel peavad olema õrred, mille pikkus on 18 cm munakana kohta; – lindudel peavad olema sisse- ja väljapääsuluugid, mille üldpikkus peab olema vähemalt 4 m linnukasvatushoone iga 100 m² kohta; – ühes linnukasvatushoones tohib olla kuni 4800 tibu või 3000 munakana; – vähemalt 8 tundi ööpäevast peab lindudele võimaldama valgustamata perioodi. Nõuded vabaõhualadele (jalutusaladele): <ul style="list-style-type: none"> – lindudel peab olema kerge juurdepääs vabaõhualale; – vabaõhuala pindala peab olema vähemalt 4 m² kana kohta tingimusel, et ei ületata ülempiiri 170 kg lämmastikku hektari kohta aastas; Minimaalne tapavanus kanade puhul on 81 päeva.
Kontrollitav objekt	Ettevõttes peab olema loomapidamishoonete projekt või joonis. Pindala arvestamise aluseks võetakse projekti või mõõtkavas tehtud joonise mõõdud. Vajadusel tehakse mõõtmised. Kui munakanu peetakse respõrandaga hoones, hinnatakse, kas põranda pinnast vähemalt 1/3 on jäigast materjalist ja sile.
Selgitus	Talvel ja halbade ilmastikutingimuste korral ei pea munakanu vabaõhualadele laskma.
Nõue ja alus	2.17 Tingimused liha tootmiseks kasvatatavate kodulindude pidamiseks loomakasvatushoones ja jalutuslalal (EÜ) 889/2008 Artikkel 12 ja III lisa
Nõuetekohasus	Kodulinde ei tohi pidada puurides. Veelinnud peavad pääsema ojasse, tiiki, järve või basseini, kui ilmastiku- ja hügieenitingimused seda lubavad, et looma liigiomased vajadused ja heaolunõuded oleksid rahuldatud. Nõuded hoonetele: <ul style="list-style-type: none"> – vähemalt kolmandik põrandapinnast peab olema jäik, st mitte rest- või võrkpõrand, ning kaetud õlgedest, puulaastudest, liivast või turbast allapanuga; – lindudel peavad olema õrred, pärilkanadel peab olema õrte pikkus vähemalt 20 cm linnu kohta; – lindudel peavad olema sisse- ja väljapääsuluugid, mille üldpikkus peab olema vähemalt 4 m linnukasvatushoone iga 100 m² kohta;

Nõuetekohasus	<ul style="list-style-type: none"> - ühes linnukasvatushoones tohib olla kuni 4800 tibu, 5200 pärilkana, 4000 emast muskusparti või pekingi parti või 3200 isast muskusparti või pekingi parti või teisi parte, 2500 kohikukke, hane või kalkunit; - lihatootmiseks ettenähtud linnukasvatushoonete üldpindala ei tohi ühe tootmisüksuse puhul olla üle 1600 m²; - lindudel peab olema kerge juurdepääs vabaõhualale; - vähemalt 8 tundi ööpäevast peab lindudele võimaldama valgustamata perioodi; - lindude arv hoones võib olla maksimaalselt 10 tk/m² eluskaaluga kuni 21 kg/m². <p>Jalutusala pindala (korraga ala kasutavas linnurühmas ja arvestusega, et ei ületata 170 kg N/ha/aastas):</p> <ul style="list-style-type: none"> - 4 m² broileri ja pärilkana kohta; - 4,5 m² pardi kohta; - 10 m² kalkuni kohta; - 15 m² hane kohta. <p>Nuumlindude pidamisel teisaldatevates kuni 150 m² pindalaga linnumajades võib olla kuni 16 lindu/m² eluskaaluga kuni 30 kg/m² ja jalutusala pindala korraga ala kasutavas linnurühmas linnu kohta 2,5 m² tingimusel, et ei ületata 170 kg N/ha/aastas.</p> <p>Minimaalne tapavanus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kana 81 päeva; - kohikukk 150 päeva; - pekingi part 49 päeva; - emane muskuspart 70 päeva; - isane muskuspart 84 päeva; - sinikaelpart 92 päeva; - pärilkana 94 päeva; - hani või isane kalkun isane kalkun või hani 140 päeva; - emane kalkun 100 päeva.
Kontrollitav objekt	Ettevõttes peab olema loomapidamishoonete projekt või joonis. Pindala arvestamise aluseks võetakse projektis või mõõtkavas tehtud joonisel märgitud mõõdud. Vajadusel tehakse mõõtmised. Kui kodulinde peetakse respõrandaga hoones, hinnatakse, kas põrand pinnast vähemalt 1/3 on jäigast materjalist ja sile.
Selgitus	Talvel ja halbade ilmastikutingimuste korral ei pea linde vabaõhualadele laskma.

Nõue ja alus **2.18 Nõuded vuttide pidamisel**
MtM § 14

Nõuetekohasus	Loomakasvatushoones võib pidada ühes karjas kuni 6800 vutti, kelle kasvatamiseks ettenähtud pindala peab olema vähemalt 400 m ² . Minimaalne tapavanus 35 päeva.
Kontrollitav objekt	Ettevõttes peab olema loomapidamishoonete projekt või joonis. Pindala arvestamise aluseks võetakse projekti või mõõtkavas tehtud joonise mõõdud. Vajadusel tehakse mõõtmised. Kui vutte peetakse respõrandaga hoones, hinnatakse, kas põrand pinnast vähemalt 1/3 on jäigast materjalist ja sile.

NÕUE 3. LOOMADE ARVESTUS JA MITTEMAHEPÖLLUMAJANDUS- LIKE LOOMADE TOOMINE ETTEVÖTTESSE

Nõue ja alus	3.1 Loomade märgistamine (EÜ) 889/2008 Artikkel 75
Nõuetekohasus	<p>Elusloomad märgistatakse püsivalt, igale liigile kohandatud meetodil, mis näeb ette suurte imetajate märgistamist ükshaaval ning kodulindude ja väikeimetajate märgistamist ükshaaval või partiide kaupa.</p> <p>Märgistamisele kuuluvad põllumajandusloomade liigid: kitsed, lambad, sead ja veised. <i>Veised</i> peavad olema märgistatud 20 päeva jooksul arvates looma sündimise päevast. <i>Veise</i> kõrvamärk on plastikust ja kollast värvi. <i>Lambad ja kitsed</i> peavad olema märgistatud kuue kuu jooksul arvates looma sündimise päevast. <i>Lamba</i> kõrvamärk on plastikust ja kollast värvi. <i>Kitse</i> kõrvamärk on plastikust ja punast värvi.</p> <p><i>Siga</i> märgistatakse karjana või individuaalselt kõrvamärgi või tätoveeringuga.</p>
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse pisteliselt loomade kõrvamärke ja võrreldakse PRIA loomade registrisse kantud loomade andmetega ja ettevõttes olevate loomade liikumise arvestusega.
Selgitus	Vt ka põllumajandusministri 21.12.2009 määrus nr 128, „Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liikide loetelu, põllumajandusloomade identifitseerimise ning nende kohta andmete registreerimise viisid ja kord, registreerimistunnistuse väljastamise kord ja veisepassi vorm ning põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord”, mis kehtib nii tava- kui ka maheloomade kohta.
Nõue ja alus	3.2 Loomade liikumise arvestus MtM § 9; (EÜ) 889/2008 Artikkel 66 ja 76
Nõuetekohasus	<p>Andmed elusloomade kohta peavad PMA järelevalveametnikule olema ettevõttes kättesaadavad.</p> <p>Andmed peavad sisaldama järgmist teavet:</p> <ul style="list-style-type: none"> – andmed ettevõttes sündinud loomade kohta (sünniaeg) – ettevõttesse toodavate loomade kohta: päritolu ja saabumise kuupäev, ülemineku-aeg, eristusmärk ja veterinaarandmed; – ettevõttest välja viidavate elusloomade kohta: vanus, loomade arv, kaal tapmise korral, eristusmärk ja sihtkoht; – andmed loomade kao kohta koos põhjendustega.
Kontrollitav objekt	<p>Arvestust peab pidama paber kandjal või elektroonselt. Viimasel juhul peab olema võimalus teha andmete kohta väljatrükk. Kontrollitakse ettevõttesse toodud loomade saatedokumente ja ettevõttest müüdud loomade saatedokumente, samuti dokumente hukkamiste kohta.</p> <p>Tunnustatava ettevõtte kontrollimisel tehakse loomade liikumise kohta arvestus taotluse esitamise päevast alates.</p> <p>Tunnustatud ettevõttes kontrollitakse loomade liikumist viimasest kontrollimise päevast arvates.</p> <p>Ettevõttes, kus tegeletakse mahe- ja mittemahepõllumajandusliku loomakasvatusega, peetakse nende kohta eraldi arvestust.</p>
Selgitus	Loomade liikumise arvestusel võib kasutada PMA soovituslikku vormi (vorm LK-6).

Nõue ja alus	3.3 Mittemahepõllumajanduslike veiste, hobuste, sigade, lammaste ja kitsede toomine ettevõttesse (EÜ) 889/2008 Artikkel 9 lõige 1 ja 3 punkt a
Nõuetekohasus	Kui maheloomi pole piisaval arvul saada, võib ettevõttesse tuua tõuaretuse eesmärgil karja uuendamiseks mittemahepõllumajanduslikult peetavaid esmapoegimata emasloomi kuni 10% ettevõttes mahepõllumajanduslikult peetavate täiskasvanud hobuste või veiste arvust aastas ja kuni 20% ettevõttes mahepõllumajanduslikult peetavate täiskasvanud sigade, lammaste või kitsede arvust aastas.
Kontrollitav objekt	Võrreldakse ettevõttes olnud loomade arvu ja ettevõttesse toodud vastavat liiki mittemahepõllumajanduslike loomade arvu suhet. Kontrollitakse saatedokumentidest loomade sünniaegu, võrreldakse kõrvanumbreid loomadel ja saatedokumentidel ning PRIA loomade registri andmetega.
Selgitus	<p><i>Näide:</i> Ettevõtte loomakasvatus tunnustati 01.04.2010, st 2012. a aprillis on ülemineku-aeg läbitud. Ettevõttes peetakse 300 lammast, nendest 130 põhikarjautte, 5 põhikarjajäära ja 165 võõrutamata talle. Ettevõttesse võib tuua mittemahepõllumajanduslikust ettevõtetest karja uuendamiseks 27 esmapoegimata emaslooma. Arvutatakse järgmiselt: 130 põhikarja utte + 5 põhikarjajäära = 135 täiskasvanud looma ning sellest võetakse 20% ehk 27 esmapoegimata emaslooma.</p> <p>Tuleb silmas pidada, et mittemaheloomade sissetoomisel rakendub neile ülemineku-aeg (hobused ja liha tootmiseks kasutatavad veised – 12 kuud; lambad, kitsed, sead, piima tootmiseks kasutatavad veised – 6 kuud).</p> <p>Juurde tulnud loomade toodang tuleb kuni nende loomade üleminekuaja lõppemiseni hoida maheloomade toodangust eraldi.</p>
Nõue ja alus	3.4 Mittemahepõllumajanduslike veiste, hobuste, sigade, lammaste ja kitsede toomine ettevõttesse suuremal arvul (EÜ) 889/2008 Artikkel 9 lõige 4
Nõuetekohasus	Kui maheloomi pole piisaval arvul saada, võib ettevõttesse tuua ettevõtte olulise laiendamise, ohustatud loomatõugude, teist tõugu loomade kasvatamise või uue loomakasvatusharu kavandamise korral mittemahepõllumajanduslikult peetavaid esmapoegimata emasloomi kuni 40% ettevõttes vastavat liiki mahepõllumajanduslikult peetavate täiskasvanud loomade arvust. Ohustatud loomatõugude puhul ei pea need olema ainult esmapoegimata loomad. Vajalik PMA nõusolek.
Kontrollitav objekt	Võrreldakse nõusoleku saamise ajal ettevõttes olnud vastavat liiki mahepõllumajanduslike loomade arvu ja ettevõttesse toodud mittemahepõllumajanduslike loomade arvu. Kontrollitakse saatedokumentidest loomade sünniaegu, võrreldakse kõrvanumbreid loomadel ja saatedokumentidel ning PRIA loomade registri andmetega.
Selgitus	<ul style="list-style-type: none"> – Loomakasvatuseetevõtte oluliseks laiendamiseks loetakse maade suurenemist ettevõttes või uue loomakasvatushoone ehitamist või loomapidamistingimuste parandamist. – Uue loomakasvatusharu kujundamiseks loetakse juhtu, kus näiteks piimakarjale lisaks soovitakse kasvatada lihaveiseid. – Ohustatud tõud on eesti maatõugu veis, eesti hobune, tori hobune ja eesti raskeveohobune. <p><i>Näide:</i> Ettevõttes peetakse eesti holsteini tõugu piimalehmi. Ettevõttes valmis uus vabapidamisega külmlaut ning soovitakse piimakarjale lisaks hakata kasvatama lihaveiseid. Nõusoleku küsimise päeval on ettevõttes 90 täiskasvanud piimalehma, seega on võimalik ettevõttesse tuua maksimaalselt 36 esmapoegimata emaslooma.</p>

Selgitus	Tuleb silmas pidada, et mittemaheloomade sissetoomisel rakendub neile ülemineku-aeg (hobused ja liha tootmiseks kasutatavad veised – 12 kuud; lambad, kitsed, sead, piima tootmiseks kasutatavad veised – 6 kuud). Juurde tulnud loomade toodang tuleb kuni nende loomade üleminekuaja lõppemiseni hoida maheloomade toodangust eraldi.
Nõue ja alus	3.5 Mittemahepõllumajanduslike veiste, hobuste, sigade, lammaste ja kitsede toomine vähese loomade arvuga ettevõttesse (EÜ) 889/2008 Artikkel 9 lõige 3 punkt b
Nõuetekohasus	Kui maheloomi pole piisaval arvul saada, võib ettevõttesse, kus peetakse kuni 10 hobust või veist või kuni 5 siga, lammast või kitse, tuua tõuaretuse eesmärgil karja uuendamiseks ühe vastavat liiki mittemahepõllumajanduslikult peetava esmapoegimata emaslooma.
Kontrollitav objekt	Võrreldakse ettevõttes olnud loomade arvu ja ettevõttesse toodud vastavat liiki mittemahepõllumajanduslike loomade arvu. Kontrollitakse saatedokumentidest loomade sünniaegu, võrreldakse kõrvanumbreid loomadel ja saatedokumentidel ning PRIA loomade registri andmetega.
Selgitus	Ettevõtte loomakasvatus on tunnustatud alates 10.04.2010. Ettevõttes peetakse 8 veist, nendest 3 lüpsilehma, 2 üle kahe aasta vanust veist ja kolm vasikat. Ettevõttesse võib tuua ühe aasta jooksul ühe esmapoegimata emaslooma. Tuleb silmas pidada, et mittemaheloomade sissetoomisel rakendub neile ülemineku-aeg (hobused ja liha tootmiseks kasutatavad veised – 12 kuud, lambad, kitsed, sead, piima tootmiseks kasutatav veis – 6 kuud). Juurde tulnud loomade toodang tuleb kuni nende loomade üleminekuaja lõppemiseni hoida maheloomade toodangust eraldi.
Nõue ja alus	3.6 Mittemahepõllumajanduslike täiskasvanud isasloomade toomine ettevõttesse (EÜ) 889/2008 Artikkel 9 lõige 3
Nõuetekohasus	Kui maheloomi pole saada, võib tõuaretuse eesmärgil ettevõttesse tuua mittemahepõllumajanduslikult peetavaid täiskasvanud isasloomi.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse, kas ettevõttesse toodud loomi peetakse mahepõllumajandusliku loomakasvatuse nõuete kohaselt. Keelatud on „rentida” neid loomi teisele mittemahepõllumajanduslikule ettevõttele.
Selgitus	Täiskasvanuks loetakse suguküpseid isasloomi.
Nõue ja alus	3.7 Mittemahepõllumajanduslike kodulindude toomine ettevõttesse (EÜ) 889/2008 Artikkel 42 lõige a
Nõuetekohasus	Kui mahepõllumajanduslikult kasvatatud kodulinde ei ole piisaval arvul saada, võib karja moodustamisel, uuendamisel või taastamisel mahelinnukasvatamiseks tuua mittemahepõllumajanduslikult kasvatatud linde, tingimusel, et munade tootmiseks mõeldud noorkanad ja liha tootmiseks mõeldud linnud on kuni 3 päeva vanused. Vajalik on PMA nõusolek.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse saatedokumentidest tibude koorumise aegu ja mis ettevõtetest tibud pärit on.
Selgitus	Tuleb silmas pidada, et mittemahelindude sissetoomisel rakendub neile ülemineku-aeg (10 nädalat liha tootmiseks mõeldud linnud ja 6 nädalat munade tootmiseks mõeldud linnud).

Nõue ja alus	3.8 Mittemahepõllumajanduslike munakanade toomine ettevõttesse (EÜ) 889/2008 Artikkel 42 lõige b
Nõuetekohasus	Kui mahepõllumajanduslikult kasvatatud noorkanu ei ole piisaval arvul saada, võib kuni 31.12.2011 tuua ettevõttesse kuni 18 nädala vanuseid mittemahepõllumajanduslikult kasvatatud ja munade tootmiseks mõeldud noorkanu, kelle suhtes on täidetud söödale ja veterinaaravile kehtestatud mahetootmise tingimusi. Vajalik on PMA nõusolek.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse saatedokumentidest, mis ettevõttest noorkanad pärit on. Saatedokumendid peavad sisaldama tõendusmaterjali, et nende noorkanade puhul on täidetud söödale ja veterinaaravile kehtestatud mahetootmise tingimusi.
Selgitus	Karja võib uuendada mittemahepõllumajanduslikust ettevõttest pärit munade tootmiseks ettenähtud noorkanade toomisega ettevõttesse. Selline mittemahepõllumajanduslik ettevõtte peab kanade söötmiseks kasutama söödaratsiooni kuivaines vähemalt 95% ulatuses mahe- või üleminekuaja sööta ning veterinaartoimingutele kehtivad mahepõllumajandusliku ettevõtte nõuded. Kanu müünud ettevõtte peab dokumentidega tõendama, et vastab eelnimetatud nõuetele. Eestis praegu teadaolevalt selliseid ettevõtteid pole. Tuleb ka silmas pidada, et mittemahelindude sissetoomisel rakendub neile üleminekuage (6 nädalat munade tootmiseks mõeldud linnud).

NÕUE

4. SÖÖDAD JA SÖÖTMINE

Nõue ja alus	4.1 Oma ettevõtte sööt taimtoidulistel loomadel (EÜ) 889/2008 Artikkel 19, artikkel 38 lõige 2
Nõuetekohasus	Taimtoiduliste loomade puhul (välja arvatud rändkarjatamise ajal) peab vähemalt 50% söödast pärinema samast tootmisüksusest või olema toodetud koostöös teiste maheettevõtetega peamiselt samas piirkonnas.
Kontrollitav objekt	Tehakse arvutused ettevõttes kasutatud ja sisseostetud mahesöötade kohta kuivaines.
Selgitus	Taimtoidulisi loomi söödetakse 100% mahepõllumajanduslikult toodetud söödaga, mis on peamiselt pärit oma ettevõttest. Kogu ettevõtte üheaegse ülemineku puhul (loomu- ja taimekasvatus) peab üleminekuaja jooksul loomi söötma põhiliselt oma ettevõtte söödaga (vähemalt 50%).

Nõue ja alus	4.2 Üleminekuaja sööda kasutamine (EÜ) 889/2008 Artikkel 21; (EÜ) 1254/2008 Artikkel 1 lõige 2
Nõuetekohasus	Loomade söödaratsiooni kuivainest võib kuni 30% moodustada teisest ettevõttest pärit või 100% samas ettevõttes toodetud mahepõllumajandusliku taimekasvatuse üleminekuaja teisel aastal toodetud sööt. Keskmiselt kuni 20% loomade söödaratsiooni kuivainest võib pärineda oma ettevõtte esimest aastat üleminekuajal olevatelt püsikarjamaadelt ja mitmeaastaste söödataimede või valgurikaste taimedega maatükkidelt saadud saagist või seal karjatamisest.
Kontrollitav objekt	Tehakse arvutused ettevõttes kasutatud söötade kohta kuivaines. Kontrollitakse oma ettevõttes toodetud või teisest ettevõttest pärit söötade koguseid, mida on loomadele söödetud.

Selgitus	Kui ettevõttes on samal aastal juurde tulnud rohumaid, siis 20% ulatuses võib kasutada sealt pärit karjamaasööta. Samuti võib kasutada proteiinirikaste taimede, nagu raps, rüps, hernes, lupiin vm esimese aasta põldudelt saadud saaki.
Nõue ja alus	4.3 Mineraalsöödad (EÜ) 889/2008 Artikkel 22 lõige 2 ja V lisa
Nõuetekohasus	Mineraalsöödana on lubatud kasutada V lisas nimetatud mineraalsööta.
Kontrollitav objekt	Jälgitakse, milliseid mineraalsöötaid ettevõttes kasutatakse. Kontrollitakse ostudokumente ja pakenditel kirjeldatud koostist.
Selgitus	Sageli sisaldavad mineraalsööda valmissegud mahepõllumajanduses mittelubatud aineid või taimset sideainet. Seetõttu tuleb väga täpselt uurida mineraalsööda koostist ja vajadusel konsulteerida PMAgaga. Oluline on näiteks ka jälgida, milliseid antioksüdante söödas kasutatakse, sest lubatud on ainult looduslikud tokoferoolikonsentraadid. Vt V lisa „Mineraalsööt”. Samuti vt PMA veebilehel Eestis saadaolevate mineraalsöödashälgude nimekirja.
Nõue ja alus	4.4 Söödalisandid ja loomasöödas kasutatavad abiained, sh silo valmistamisel kasutatavad ained ja silokonservandid (EÜ) 889/2008 Artikkel 22 lõige 4 ja VI lisa
Nõuetekohasus	Söödalisanditena on lubatud kasutada VI lisas nimetatud söödalisandeid. Silo valmistamisel võib sileerimiseks ja säilitamiseks kasutada säilitusainetena VI lisas nimetatud aineid. Piimhappe, sipelghappe, propioonhappe ja äädikhappe kasutamine silo valmistamisel on lubatud üksnes juhul, kui ilmastikutingimused ei võimalda saavutada vajalikku käärimist.
Kontrollitav objekt	Kontrollimisel jälgitakse, milliseid söödalisandeid ja loomasööda abiaineid kasutatakse. Kontrollitakse ostudokumente ja pakenditel kirjeldatud koostist.
Selgitus	Vt lisa VI „Söödalisandid ja teatavad loomasöötadena kasutatavad ained”.
Nõue ja alus	4.5 Vesi (EÜ) 834/2007 Artikkel 14 lõige b punkt ii
Nõuetekohasus	Vesi peab olema loomadele kergesti kättesaadav, füsioloogilised ja etoloogilised vajadused peavad olema rahuldatud.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse joogivee olemasolu ja kättesaadavust loomadele nii loomakasvatushoones kui ka karjamaal. Kontrollitakse jootmiseks kasutatava inventari puhtust.
Nõue ja alus	4.6 Taimtoiduliste loomade söötmine (EÜ) 889/2008 Artikkel 20 lõige 2; MtM § 13
Nõuetekohasus	Taimtoidulisi loomi (hobused, veised, lambad, kitsed, küülikud ja nutriad) tuleb sööta rohumaadelt saadava söödaga võimalikult suurel määral, kusjuures vähemalt 60% päevase söödaratsiooni kuivainekogusest peab moodustama koresööt, haljassööt või silo.

Kontrollitav objekt	<p>Piimakarja puhul võib lüpsiperioodi alguses lubada vähendada kõnealust määra 50%ni kolmeks kuuks.</p> <p>Tehakse arvutused ettevõttes kasutatud rohusöötade kohta kuivaines. Võrreldakse rohusöötade osatähtsust kogu söödaratsioonis. Tunnustatava ettevõtte puhul tehakse arvestused taotluse esitamise päevast kuni inspekteerimise päevani. Tunnustatud ettevõtte puhul tehakse arvestused kasutatud sööda kohta viimasest kontrollimisest arvates.</p>
Nõue ja alus	<p>4.7 Sigade söötmine (EÜ) 889/2008 Artikkel 20 lõige 3</p>
Nõuetekohasus	<p>Sigade päevane söödaratsioon peab sisaldama koresööta, haljassööta või silo.</p>
Kontrollitav objekt	<p>Kontrollitakse sigadele antud söötade koguseid söötade arvestuse dokumentide järgi.</p>
Selgitus	<p>Koresööda, haljassööda või silo sisalduse % päevases söödaratsioonis pole määratud, oluline on, et selline sööt oleks igapäevaselt kättesaadav.</p>
Nõue ja alus	<p>4.8 Kodulindude söötmine (EÜ) 889/2008 Artikkel 20 lõige 3</p>
Nõuetekohasus	<p>Kodulindude päevane söödaratsioon peab sisaldama koresööta, haljassööta või silo.</p>
Kontrollitav objekt	<p>Kontrollitakse kodulindudele kasutatud söötade koguseid söötade arvestuse dokumentide järgi.</p>
Selgitus	<p>Koresööda, haljassööda või silo sisalduse % päevases söödaratsioonis pole määratud, oluline on, et selline sööt oleks loomadele igapäevaselt kättesaadav.</p>
Nõue ja alus	<p>4.9 Mittemahepõllumajandusliku sööda kasutamine sigade ja kodulindude puhul (EÜ) 889/2008 Artikkel 43 ja V lisa</p>
Nõuetekohasus	<p>Kui põllumajandusest pärit mahepõllumajanduslikku sööta ei ole piisavalt saada, on sigade ja kodulindude lubatud taimset ja loomset päritolu mittemahepõllumajandusliku sööda kasutamine piiratud kogustes.</p> <p>Mittemahepõllumajandusliku sööda maksimaalne lubatud osakaal sigade ja kodulindude sööda aastasesest kuivainekogusest 12-kuulisel ajavahemikul on kuni 5%, kehtib kuni 31.12.2011.</p> <p>Mittemahepõllumajandusliku sööda kogus ei või ületada 25% päevase söödaratsiooni kuivainekogusest. Mittemahepõllumajandusliku söödana on lubatud kasutada üksnes (EÜ) 889/2008 V lisa nimetatud sööta.</p>
Kontrollitav objekt	<p>Tehakse arvutused ettevõttes kasutatud söötade kohta kuivaines. Võrreldakse mittemahepõllumajandusliku ja mahepõllumajandusliku päritoluga söötade kuivaine osakaalu söödaratsioonis. Tunnustatava ettevõtte puhul tehakse arvestused taotluse esitamise päevast kuni inspekteerimise päevani. Tunnustatud ettevõtte puhul tehakse arvestused kasutatud sööda kohta viimasest kontrollimisest arvates.</p>
Selgitus	<p>Loomsete söödamaterjalide nimekirjas ei loeta põllumajandusliku päritoluga söödaks kala, muid mereloomi või nendest valmistatud tooteid ja kõrvalsaadusi. Need söödad võivad olla mittemahepõllumajanduslikku päritolu ka pärast 31.12.2011.</p>

Nõue ja alus	4.10 Vasikate söötmine (EÜ) 889/2008 Artikkel 20 lõige 1
Nõuetekohasus	Vasikaid peab vähemalt 3 kuud söötma naturaalse täispiimaga, eelistades emapiima.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse vasikatele kulunud piimasöötade koguseid. Täispiimapulbri kasutamisel kontrollitakse koostist ja saatedokumente, täispiimapulber peab olema toodetud mahepõllumajanduslikust piimast.
Selgitus	Vasikate söötmise all naturaalse täispiimaga mõistetakse otse söömist emalt või amm-lehmalt ja ema või muu lehma piima või mahetäispiimapulbrist valmistatud piima jootmist (soovitavalt lutiga) ämbrist.
Nõue ja alus	4.11 Varssade söötmine (EÜ) 889/2008 Artikkel 20 lõige 1
Nõuetekohasus	Varssu peab vähemalt 3 kuud söötma naturaalse täispiimaga, eelistades emapiima.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse varssadele kulutatud piimasöötade koguseid.
Selgitus	Kasutada võib ka mahetäispiimapulbrit.
Nõue ja alus	4.12 Lamba- ja kitsetallede söötmine (EÜ) 889/2008 Artikkel 20 lõige 1
Nõuetekohasus	Lamba- ja kitsetallesid peab vähemalt 45 päeva söötma naturaalse täispiimaga, eelistades emapiima.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse visuaalselt tallede pidamist koos emaga, tallede võõrutamise aegu võrreldakse sünni kuupäevadega.
Selgitus	Kasutada võib ka mahetäispiimapulbrit.
Nõue ja alus	4.13 Põrsaste söötmine (EÜ) 889/2008 Artikkel 20 lõige 1
Nõuetekohasus	Põrsaid peab vähemalt 40 päeva söötma naturaalse täispiimaga, eelistades emapiima.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse põrsaste võõrutamise aegu, võrreldes emise kõrvanumbrit ja pesakonna numbrit, poegimise ja pesakonna võõrutuse kuupäevaga. Täispiimapulbri kasutamisel kontrollitakse koostist ja saatedokumente,
Selgitus	Kasutada võib ka täispiimapulbrit. Tuleb arvestada, et mittemahepõllumajandusliku sööda kogus ei või ületada 25% päevase söödaratsiooni kuivainekogusest.
Nõue ja alus	4.14 Arvestuse pidamine loomade söötmisel (EÜ) 889/2008 Artikkel 66, Artikkel 76 lõige d; MtM § 9
Nõuetekohasus	Arvestust tuleb pidada ettevõttesse toodud sööda koguse, toomise päeva, tootmis-kohta, tootja ja turustaja, samuti ettevõttes toodetud sööda koguse ja tootmise aja ning nende kasutamise kohta. Arvestust peab pidama paberkanalil või elektroonselt. Viimasel juhul peab olema võimalus teha andmete kohta väljatrükk.

Kontrollitav objekt	Kontrollitakse ettevõttesse toodud söötade saatedokumente. Ettevõttes toodetud söötade koguseid kontrollitakse pisteliselt põlluraamatu järgi. Kontrollitakse ka söötade kasutamist loomaliikide kaupa. Tunnustatava ettevõtte kontrollimisel tehakse söötade kasutamise kohta arvestused taotluse esitamise päevast alates. Tunnustatud ettevõttes kontrollitakse söötade kasutamist viimasest kontrollimisest arvates.
Selgitus	Söötade arvestusel võib kasutada PMA soovituslikku vormi (vorm LK-5).

NÕUE 5. HAIGUSTE ENNETAMINE

Nõue ja alus	5.1 Allopaatiliste veterinaarravimite või antibiootikumide kasutamise keeld haigusi ennetavas tegevuses (EÜ) 889/2008 Artikkel 23
Nõuetekohasus	Keemiliselt sünteesitud allopaatiliste veterinaarravimite või antibiootikumide kasutamine haiguste ennetamiseks on keelatud. Kasvu soodustamiseks või toodangu suurendamiseks mõeldud ainete kasutamine (sealhulgas antibiootikumid, koktsidiostaatikumid ja muud kunstlikud kasvusoodustajad) ning hormoonide või samalaadsete ainete kasutamine paljunemise reguleerimiseks (nt inna esilekutsumine või sünkroonimine) või muul eesmärgil on keelatud.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse veterinaarravi andmeid.
Selgitus	Haiguste ennetus peab põhinema sobivatel pidamistingimustel, söödal jne.
Nõue ja alus	5.2 Loomakasvatushoonete rajatiste ja riistade puhastamine ning desinfitseerimine (EÜ) 889/2008 Artikkel 23 ja VII lisa, II lisa
Nõuetekohasus	Laudad, sulud, seadmed ja riistad peavad olema nõuetekohaselt puhastatud ja desinfitseeritud, et vältida nakkuste levikut ning haigusekandjate tekkimist. Väljaheide, uriin ning söömata jäänud või mahapudenenu toid tuleb eemaldada nii sageli kui vaja, et minimeerida lõhna tekkimist ning vältida putukate või näriliste siginemist. Loomakasvatushoonete rajatiste ja riistade puhastamiseks ning desinfitseerimiseks võib kasutada üksnes VII lisa loetletud tooteid. Putukate ja muude kahjurite hävitamiseks hoonetes ja teistes rajatistes, kus loomi peetakse, võib kasutada rodentitsiide (ainult lõksudes) ja II lisa loetletud tooteid. Pärast iga kodulinnupartii üleskasvatamist tuleb hooned lindudest tühjendada. Selle aja jooksul tuleb hooned ja sisseseade puhastada ning desinfitseerida. Peale selle tuleb pärast iga kodulinnupartii üleskasvatamist lasta vabaaladel puhata, et taimestik saaks taastuda. Ettevõtja hoiab alles kõnealuse aja rakendamist tõendavad dokumendid. Kõnealuseid nõudeid ei kohaldata, kui kodulinde ei kasvatata partiidena, ei peeta vabaaladel ja kui nad saavad terve päeva vabalt ringi liikuda.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse, milliseid puhastus või desinfitseerivaid vahendeid on kasutatud. Linnude kasvatamise juures kontrollitakse vabaalade taimkatte seisundit.
Selgitus	Vt VII lisa „Puhastus- ja desinfitseerimisvahendid” ja II lisa „Pestitsiidid”.

NÕUE

6. RAVI

Nõue ja alus	6.1 Allopaatiliste veterinaarravimite või antibiootikumide kasutamine haiguste ravis (EÜ) 889/2008 Artikkel 24
Nõuetekohasus	<p>Kui loom hoolimata ennetusmeetmetest haigestub või saab vigastada, tuleb teda viivitamata ravida, vajaduse korral teistest loomadest eraldi ning nõuetekohases laudas. Keemiliselt sünteesisitud allopaatiliste veterinaarravimite või antibiootikumide asemel eelistatakse taimravitooteid, homöopaatilisi tooteid, mineraalained, mikroelemente ja vitamiine, kui nende ravitoime asjaomase loomaliigi ja haiguse puhul on tõhus.</p> <p>Kui eelnimetatud toodete kasutamine haiguse või vigastuse ravimisel osutub ebatõhusaks või on tõenäoliselt ebatõhus ning ravi on vajalik looma kannatuste või vaevuste vältimiseks, siis võib loomaarsti vastutusel kasutada keemiliselt sünteesisitud allopaatilisi veterinaarravimeid või antibiootikume.</p> <p>Keeluaeg loomale allopaatilise veterinaarravimi manustamise ja sellest loomast mahepõllumajanduslike toiduainete tootmise vahel peab olema kaks korda nii pikk kui ravimile tavatootmises ettenähtud keeluaeg või 48 tundi, kui keeluaega ei ole määratud.</p> <p>Kui loomale või loomarühmale tehakse üle 3 keemiliselt sünteesisitud allopaatilise veterinaarravimi või antibiootikumikuuri 12 kuu jooksul või üle ühe ravikuuri, kui loomade tootliku elutsükli pikkus on alla aasta, ei tohi asjaomaseid loomi või nendest saadud tooteid müüa mahepõllumajandusliku toodanguna ning loomad peavad alustama uut üleminekuaga.</p>
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse veterinaarravi andmeid, mis on kantud veterinaarpäevikusse.
Selgitus	<p><i>Näide:</i> Kui lüpsilehmale tehakse 4 ravikuuri aasta jooksul (udarapõletiku ravil 3 ja välise vigastuse puhul 1), tuleb viimase ravi lõpetamise kuupäev lugeda uue üleminekuaja kuupäevaks, st lüpsilehmalt saadud piima ei tohi märgistada mahepõllumajandusele viitavalt kuue kuu jooksul. Temalt saadud piim peab olema eraldatud teiste lüpsilehmade toodangust. Ravikuur tähendab ühte ravitsükli haiguse ravimisel (nt udarapõletiku ravil tehakse mitu protseduuri järjestikustel päevadel).</p>
Nõue ja alus	6.2 Vaksineerimine, parasiitide vastane ravi ja kohustuslikud haigustõrje-programmid (EÜ) 889/2008 Artikkel 24 lõige 4
Nõuetekohasus	Vaksineerimist, parasiitidevastast ravi või kohustuslikest haigustõrjeprogrammide raames tehtavaid raviprotseduure ei loeta ravikuuride hulka.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse veterinaarravi andmetest, kas loomadele on tehtud riiklikult ettenähtud vaksineerimisi või uuringuid.
Selgitus	<p>Vt ka „Loomatauditõrje seadus”.</p> <p>Ravikuuride hulka ei loeta näiteks tuberkuliinimist piimalehmadel ja ussitõrjet lamastel. Kui riiklik tauditõrjeprogramm näeb ette loomade vaksineerimise näiteks marutaudi vastu, siis tuleb loomad vaksineerida ja seda ei loeta ravikuuriks.</p>

Nõue ja alus	6.3 Veterinaarravi andmete registreerimine (EÜ) 889/2008 Artikkel 76 lõige e, Artikkel 24 lõige 4
Nõuetekohasus	Ettevõttes tuleb loomade haiguste ennetamise ja veterinaarravi puhul registreerida diagnoos, ravi alustamise ja lõpetamise päev, kasutatava veterinaarravimi liik ja nimeetus, veterinaarravimi doos, ravimeetod ja ravimi tootja poolt toodangu turustamisele kehtestatud keeluaeg ning andmed ravitud looma(de) kohta (liik, arv, tõug, vanus, sugu, identifitseerimisnumber) ning anded veterinaarravi teostanud veterinaararsti kohta.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse veterinaarravi andmeid.
Selgitus	Veterinaarravi andmete registreerimiseks võib kasutada PMA soovituslikku vormi (vorm LK-7).
Nõue ja alus	6.4 Veterinaarravimite hoiustamine (EÜ) 889/2008 Artikkel 35 lõige 3
Nõuetekohasus	Allopaatiliste veterinaarravimite ja antibiootikumide hoiustamine on ettevõttes lubatud tingimusel, et veterinaararst on need loomade raviks välja kirjutanud. Kõrvaliste isikute juurdepääs veterinaarravimitele peab olema välistatud.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse, et veterinaarravimid oleks hoiustatud eraldi kapis või ruumis. Allopaatilised ravimid ja antibiootikumid ei tohi olla loomakasvatushoones kergesti kättesaadavad.
NÕUE	7. VETERINAARSED TOIMINGUD JA LOOMAKASVATUSVÕTTED
Nõue ja alus	7.1 Kastreerimine (EÜ) 889/2008 Artikkel 18 lõige 2, Artikkel 95 lõige 4
Nõuetekohasus	Kastreerimine on lubatud üksnes loomakasvatussaaduste kvaliteedi parandamise eesmärgil. Kastreerimisel tuleb looma kannatusi võimalikult minimeerida. Põrsaid võib kastreerida üksnes esimese nädala jooksul pärast sündi. Ilma anesteesia ja/või valutustamiseta võib põrsaid kastreerida kuni 31. detsembrini 2011.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse veterinaarravi andmeid. Võrreldakse veterinaarravi andmetes esitatud kuupäevi loomade sünnikuupäevadega.
Nõue ja alus	7.2 Sarvede eemaldamine jm toimingud (EÜ) 889/2008 Artikkel 18 lõige 1
Nõuetekohasus	Selliseid toiminguid nagu kummipaelte kinnitamine lammaste sabade külge, sabakärpimine, hammaste eemaldamine, noka lühendamine ja sarvede eemaldamine ei tohi süstemaatiliselt teha. PMA võib siiski anda nõusoleku mõne kõnealuse toimingu tegemiseks loomade turvalisuse või tervise, heaolu või hügieeni parandamise eesmärgil, kaaludes iga juhtumit eraldi. Looma kannatusi tuleb minimeerida sellega, et rakendatakse piisavat anesteasiat ja/või valutustamist ning toiminguid teevad kvalifitseeritud töötajad looma seisukohalt kõige sobivamas eas.

Kontrollitav objekt	Kontrollitakse, kas toimingud on toimunud kooskõlas loomakaitseseadusega. Kontrollitakse veterinaarravi andmeid. Võrreldakse veterinaarravi andmetes esitatud kuu-päevi loomade sünnikuupäevadega.
Selgitus	Nt sarvede eemaldamine on lubatav siis, kui sarvedega loom muutub ohtlikuks teistele samas karjas olevatele loomadele. Ka vasikate nudistamiseks tuleb küsida nõusolek. Nudistada tohib ainult põhjendatud vajadusel, rutiinselt seda teha ei tohi. Nt põrsaste hammaste lõikamine tuleb teha seitsme päeva jooksul pärast sündi. Vt ka „Loomakaitseseadus”.

Nõue ja alus	7.3 Loomade tiinestamine (EÜ) 834/2007 Artikkel 14 lõige c
Nõuetekohasus	Mahepõllumajanduslikult peetava looma tiinestamine peab toimuma eelkõige loomuliku paaritamise teel. Vajadusel on lubatud kunstlik seemendamine. Embrüo siirdamine on keelatud.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse loomade kaartidele kantud andmeid.
Selgitus	Kui ettevõttel ei ole võimalik tuua paaritamiseks tõulisi isasloomi, võib kasutada kunstlikku seemendamist.

Nõue ja alus	7.4 Loomade pidamine gruppides (EÜ) 889/2008 Artikkel 10 lõige 3
Nõuetekohasus	Mahepõllumajanduslikult peetavate loomade pidamisel gruppides peab nende moodustamisel arvestama loomade vanust ning liigilisi ja soolisi käitumuslikke iseärasusi.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse loomagruppides olevaid loomi visuaalselt.
Selgitus	Nt üle 8 kuu vanuste eesti holsteini tõugu pullide grupis ei tohiks olla emasloomi.

NÕUE

8. LOOMADE TRANSPORT

Nõue ja alus	8.1 Loomade transport (EÜ) 889/2008 Artikkel 18 lõige 4
Nõuetekohasus	Mahepõllumajanduslikult peetavate loomade vedamisel peavad loomad olema selgelt eristatavad mittemahepõllumajanduslikult peetavatest loomadest. Mahepõllumajanduslikult peetavate loomade veo eel ega veo ajal ei tohi loomadele manustada keemiliselt sünteetud allopaatilisi rahusteid. Loomade peale- ja mahalaadimine peab toimuma ettevaatlikult ning elektrilisi stimulaatoreid kasutamata.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse ettevõttes olevat loomade peale- ja mahalaadimise konstruktsioone või ehitisi. Kontrollitakse saatelehti ja loomade kõrvanumbreid.

NÕUE

9. MÄRGISTAMINE

Nõue ja alus	9.1 Mahepõllumajandusele viitav märgistamine (EÜ) 834/2007 Artiklid 23-26; (EÜ) 889/2008 Artikkel 62; (EÜ) 271/2010; MkoM § 2 lõige 1, MeM
Nõuetekohasus	<p>Loomakasvatussaadused, mida märgistatakse viitega mahepõllumajandusele, peavad olema pärit üleminekuaja läbinud loomadelt. Märgistada võib sõnaga „ökoloogiline”, „mahe” või nende tuletiste või deminutiividega nagu „mahe-” ja „öko-” kas eraldi või kombineerituna.</p> <p>Müügipakendis toodete märgistus peab sisaldama:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Euroopa Liidu logo, – ELi logoga samal vaateväljal PMA koodnumbrit EE-ÖKO-01, – koodnumbri juures päritolutähist „ELi põllumajandus”. Et tegu on Eestis kasvatatud saadustega, võib kasutada ka tähist „Eesti põllumajandus”. <p>Lisaks võib märgistada Eesti riikliku mahepõllumajandusele viitava märgiga (ökomärgiga).</p> <p>Kui toodang müüakse viitega mahepõllumajandusele, siis tuleb saatelehtedel/arvetel kasutada viidet mahepõllumajandusele, nendel dokumentidel ei kasutata logo ega järelevalveasutuse koodnumbrit.</p> <p>Kuni 1.07.2012 võib turustada ka koodiga EE-TTI märgistatud tooteid. Samuti võivad seni olla müügil tooted, mis ei kannu ELi mahelogo.</p> <p>Vt lisaks ka „Mahepõllumajandusliku taimekasvatuse eeskirjad”, Nõue 7, lk 24.</p>
Kontrollitav objekt	<p>Kontrollitakse arvestuse pidamist: kas on turustatud märgistatud loomakasvatussaadusi, kellele on saadused müüdud, kuidas on toimunud pakendamine ja märgistamine.</p> <p>Kontrollitakse saatedokumente ja pakendite märgistust.</p>
Selgitus	<p>Ettevõtja, kes on ainult PMA järelevalve all, saab loomakasvatussaadustest müüa oma ettevõtte elusloomi (sh tapale), toorpiima (müüdava piima maksimaalne kogus päevas: lehmapiim kuni 100 kg, kitsepiim kuni 20 kg ja lambapiim kuni 10 kg) ja mett.</p> <p>Ettevalmistamise all mõistetakse ühte liiki oma ettevõtte toote pakendamist (loomakasvatuses munad, toorpiim).</p> <p>Elusloomade müügil kasutatakse viidet mahepõllumajanduslikule tootmisele saatedokumentidel (nt mahelammas).</p> <p>Kui ettevõttes toodetakse kanamune ning turustatakse vaid oma ettevõtte kanamune, siis kontrollitakse ettevõttes toodetud kanamunade kogust ning võrreldakse realiseeritud või kasutatud kanamunade hulgaga.</p>

6.

Mahepõllumajandusliku mesinduse eeskirjad

Nõue ja alus	1. Mesila asukoht (EÜ) 889/2008 Artikkel 13 lõige 1, Artikkel 78
Nõuetekohasus	Mesila asukoht peab olema paigas, mida 3 kilomeetri raadiuses ümbritsevad nektari- ja õietolmuallikad koosnevad põhiliselt mahepõllumajanduskultuuridest ja/või looduslikest taimedest ja/või kultuuridest, mida on töödeldud keskkonda vähe mõjutavate vahenditega ega mõjuta mesindussaaduste mahepõllumajanduslikku kvaliteeti. Nimetatud nõuded ei kehti piirkondade suhtes, kus ei toimu õitsemist või kui tarud on puhkeolekus.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse visuaalse vaatlusega pisteliselt vähemalt 3 km raadiuses mesilagrupi asukohast olevat korjeala.
Selgitus	Reostatust tekitavad saasteallikad nagu põhimaantee, tööstuspiirkond, jäätmekäitluskoht ning jäätmekäitlusettevõtte peavad olema mesilast piisavalt kaugel. Mesilaste korjeraadiuses ei tohi olla tavapõlde, mida pritsitakse taimekaitsevahenditega. Eriti vaadatakse, milline on korjeala 1,5 km raadiuses. Kui sellest kaugemal on üksikuid tavapõlde, siis võib PMA hinnata ala olukorra sobivaks. PMA hindab iga üksikjuhtumit eraldi, arvestades konkreetse korjeala olukorda.
Nõue ja alus	2. Mesilagruppide eristatavus (EÜ) 889/2008 Artikkel 41
Nõuetekohasus	Samas ettevõttes võib pidada tolmeldamise otstarbel mahe- ja mittemahepõllumajanduslikke mesindusüksusi, kui täidetakse kõiki mahepõllumajandusliku tootmise eeskirjade nõudeid, v.a mesilate paigutust käsitlevad sätteid. Sel juhul ei tohi toodangut mahepõllumajanduslikuna müüa. Ettevõtja hoiab alles käesoleva sätte kasutamist tõendavad dokumendid.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse kõiki mesilasperesid nende asukohas, mesilastarude märgistust ja toodangu märgistust.
Nõue ja alus	3. Esmatöötlemiseks ja ladustamiseks kasutatavate hoonete eristatavus mesinduses (EÜ) 889/2008 Artikkel 78 lõige 5
Nõuetekohasus	Ettevõttes, kus tegeldakse mahepõllumajandusliku mesindusega, peavad mesilasperelt pärit saaduste tootmiseks, esmatöötlemiseks (pakendamiseks) ja ladustamiseks kasutatavad hooned ja rajatised olema eristatavad ettevõttest, kus ei tegelda mahepõllumajandusliku mesindusega. Erilise hoolega tagatakse mesindussaaduste nõuetekohane vurritamine, töötlemine ja hoiustamine. Kõik kõnealuste nõuete täitmiseks võetavad meetmed kantakse registrisse.
Kontrollitav objekt	Ettevõttes, kus tegeletakse nii mahe- kui ka mittemahepõllumajandusliku mesindusega, kontrollitakse esmatöötlemiseks ja ladustamiseks kasutatavate hoonete ja rajatiste asukohta visuaalselt.

Nõue ja alus	4. Arvestuse pidamine ettevõttes toodetud ja esmatöödeldud toodete ja saaduste kohta mesinduses (EÜ) 889/2008 Artikkel 66 ja 78 MtM § 15
Nõuetekohasus	Arvestust peab pidama ettevõttes toodetud ja esmatöödeldud saaduste ja toodete, sealhulgas mee, mesilasvaha, taruvaigu, õietolmu, suira, mesilasema toitepiima ja muu taolise nimetuse, koguse ja tootmise aja kohta.
Kontrollitav objekt	Arvestust peab pidama elektroonselt või paber kandjal. Kontrollitakse ettevõttes toodetud ja esmatöödeldud saaduste ja toodete koguseid. Kontrollitakse ka ettevõtte müüdü esmatöödeldud saaduste ja toodete koguseid. Arvestuse pidamiseks vajalikke andmeid ja dokumente tuleb säilitada vähemalt 3 aastat arvates nende kogumisest.
Nõue ja alus	5. Mesilasperede andmed (EÜ) 889/2008 Artikkel 66 ja 78 MtM § 15
Nõuetekohasus	Arvestust peab pidama ettevõttesse toodud ja ettevõtte turustatud mesilasperede ja mesilasemade puhul nende tõu, päritolu ja toomise või turustamise päeva mesilasperede ja mesilasemade arvu kohta.
Kontrollitav objekt	Arvestust peab pidama elektroonselt või paber kandjal. Kontrollitakse ettevõttesse toodud mesilasperede ja -emade saatedokumente ja ettevõtte müüdü mesilasperede ja -emade saatedokumente.
Nõue ja alus	6. Ettevõttesse toodud mittemahepõllumajanduslikud mesilasemad ja -pered (EÜ) 889/2008 Artikkel 9 lõige 5
Nõuetekohasus	Kui mahemesilasi pole saada, siis võib mesilate uuendamisel mahepõllumajanduslikus tootmisüksuses asendada aastas 10% mesilasemadest ja sülemitest mittemahepõllumajanduslike mesilasemadega ja sülemitega tingimusel, et mesilasemad ja sülemid viiakse tarudesse, mille kärjed või kärjepõhjad pärinevad mahepõllumajanduslikest tootmisüksustest.
Kontrollitav objekt	Kontrollimisel võrreldakse ettevõttes olnud mesilasperede ja -emade arvu ja ettevõttesse toodud mittemahepõllumajanduslike mesilasperede ja -emade arvu suhet. Kontrollitakse saatedokumente.
Selgitus	Nendele mesilasemadele ja sülemitele üleminekuaega ei kohaldata, st sealt peredest pärit mesi loetakse mahedaks.
Nõue ja alus	7. Mesilasperede söötmine (EÜ) 889/2008 Artikkel 19 lõiked 2 ja 3
Nõuetekohasus	Mesilaste puhul tuleb tootmisperioodi lõpus jätta tarudesse talvitamiseks piisav mee- ja õietolmuvaru. Mesilasperede söötmine on lubatud ainult juhul, kui ilmastikutingimused ohustavad nende säilimist, ning ainult ajavahemikul pärast viimast meesaaki ja 15 päeva enne nektari või lehemee järgmise korjeaja algust. Sööta tuleb mahepõllumajandusliku mee, mahepõllumajandusliku suhkruisrupi või mahepõllumajandusliku suhkruga. Kauakestvate erandlike ilmastikutingimuste või katastroofiolukorra puhul, mis kahjustavad nektari või lehemee tootmist, tuleb lisa söötmiseks küsida PMA nõusolekut.
Kontrollitav objekt	Mesilasperede lisa söötmise kohta peab pidama arvestust. Kontrollitakse ettevõttesse toodud lisa söötade saatedokumente.
Selgitus	Oma ettevõtte mee kasutamisel mesilaste lisa söötmiseks ei pea küsima nõusolekut.

Nõue ja alus	8. Haiguste ennetamine (EÜ) 889/2008 Artikkel 25 lõiked 1–3, II lisa
Nõuetekohasus	Kärjeraamide, tarude ja kärgede kaitsmiseks eelkõige kahjurite eest on lubatud kasutada ainult rodentitsiide (kasutamiseks ainult lõksudes) ja II lisas loetletud asjakohaseid tooteid. Tarude desinfitseerimine auru või lahtise tulega on lubatud. Lesehaudme hävitamine on lubatud üksnes varroalesta <i>Varroa destructor</i> nakkuse isoleerimiseks. Varroalestaga nakatumise puhul võib kasutada sipelghapet, piimhapet, äädikhapet ja oblikhapet, samuti mentooli, tümooli, eukalüptooli ja kamprit.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse, kas tootja teostab tarude, seadmete ja inventari desinfitseerimist ning uuendab kärgi.
Nõue ja alus	9. Veterinaarravi mesinduses (EÜ) 889/2008 Artikkel 25 lõiked 5–7
Nõuetekohasus	Vajadusel on lubatud keemiliselt sünteesitud allopaatiliste ravimite kasutamine. Ravitavad mesilaspered tuleb paigutada eraldatud mesilatesse ning kogu mesilasvaha asendada mahepõllumajanduslikust mesindusest pärineva vahaga. Ravi järel kehtestatakse kõnealuste mesilasperede suhtes uus aastane üleminekuage.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse, millist ravimit on mesilasperede haigestumise korral kasutatud ning kas tehtud ravikuur on kantud veterinaarravi andmetesse.
Selgitus	Üleminekuajal olevate mesilasperede mesi tuleb hoida eraldi ja selle kohta tuleb pidada eraldi arvestust.
Nõue ja alus	10. Tarude materjal ja nende märgistamine (EÜ) 889/2008 Artikkel 13 lõige 3, Artikkel 78 lõige 4
Nõuetekohasus	Tarud peavad olema põhiliselt looduslikust materjalist, mis ei tekita keskkonna- või mesindussaaduste saastamise ohtu. Eristatavuse tagamiseks peab mahepõllumajanduslikult peetavate mesilasperede pidamiseks kasutatavad tarud märgistama selliselt, et need oleksid eristatavad mittemahepõllumajanduslikult peetavate mesilasperede pidamiseks kasutatavatest tarudest.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse tarude materjali ja märgistust. Mahepõllumajanduslikult peetavate mesilasperede pidamiseks kasutatavate tarude numbrid tarude peal peavad olema püsivad.
Selgitus	Taru peab põhiosas olema valmistatud puidust, mineraalvillasid tohib soojustuseks kasutada.
Nõue ja alus	11. Mesilasvaha (EÜ) 889/2008 Artikkel 13 lõige 5, Artikkel 44
Nõuetekohasus	Mesilasvaha kärjepõhjade valmistamiseks peab olema toodetud mahepõllumajanduslikult. Üleminekuajal võib kasutada mittemahepõllumajanduslikku mesilasvaha ainult juhul, kui mahepõllumajanduslikust mesindusest pärinevat mesilasvaha ei ole turul saada; juhul, kui on tõendatud, et see ei ole saastunud mahepõllumajanduslikus tootmises lubamatute ainetega ning tingimusel, et see on kaanetisvaha.

Kontrollitav objekt	Ettevõttesse toodud mesilasvaha päritolu kontrollitakse saatedokumentide alusel.
Selgitus	Mahepõllumajanduslikult toodetud vaha hulka arvatakse ka üleminekuajal toodetud vaha.

Nõue ja alus	12. Mahepõllumajandusele viitav märgistamine (EÜ) 834/2007 Artiklid 23–26; (EÜ) 889/2008 Artikkel 62; (EÜ) 271/2010; MkoM § 2 lõige 1, MeM
---------------------	--

Nõuetekohasus	Mahepõllumajandusele viitavalt saab märgistada üleminekuaja läbinud mesilastelt pärit toodangut. Vt lähemalt „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse eeskirjad”, Nõue 9, lk 24.
----------------------	---

Kontrollitav objekt	Kontrollitakse arvestuse pidamist: kas on turustatud märgistatud mett, kellele on mesi müüdüd, kuidas on toimunud pakendamine ja märgistamine. Kontrollitakse saatedokumente ja pakendite märgistust.
----------------------------	---

Selgitus	Ettevalmistamise all mõistetakse oma ettevõtte mee pakendamist.
-----------------	---

7. Mahepõllumajanduslike vesiviljelusloomade tootmise eeskirjad

Nõue ja alus	1. Asukoht TM § 9 ²
---------------------	--

Nõuetekohasus	Vesiviljelusloomade tootmise asukohta iseloomustav kaart mõõtkavas vähemalt 1:10 000, millele on kantud ala, kus kavatakse vesiviljelusloomade tootmist alustada, pindala ja piirid. Kaardile tuleb kanda ka mittemahepõllumajanduslikud alad, kus toimub vesiviljelusloomade tootmine.
----------------------	---

Kontrollitav objekt	Võrreldakse kaardile kantud ala visuaalselt looduses olevaga, samuti võrreldaks vee- kogude voolusuundasid, mis läbivad vesiviljelusloomade rajatisi.
----------------------------	---

Nõue ja alus	2. Eristatavus tootmisprotsessis (EÜ) 889/2008 Artikkel 6 b ja artikkel 25b; (EÜ) 710/2009
---------------------	--

Nõuetekohasus	Mahepõllumajanduslikud tootmisüksused peavad olema mittemahepõllumajanduslikest tootmisüksustest piisavalt eraldatud. Eraldamismeetmete puhul võetakse aluseks looduslikud tingimused, eraldi veejaotussüsteemid, vahemaad, looded ning asjaomase mahepõllumajandusliku tootmisüksuse asukoht voolusuuna suhtes (vastu- või pärioolu).
----------------------	--

Nõuetekohasus	<p>Tootmine leiab aset kohtades, mis ei saastu mahepõllumajanduslikus tootmises lubamatute toodete või ainete või asjaomaste saaduste mahepõllumajanduslikku laadi ohustavate saasteainetega</p> <p>Kõrvutiasuvad mahe- ja mittemahepõllumajanduslikud ettevõtted koordineerivad vajaduse korral oma majandamiskavade koostamist ning seda on võimalik kontrollida.</p>
Kontrollitav objekt	<p>Ettevõttes, kus tegeletakse nii mahe- kui mittemahepõllumajandusliku vesiviljelusloomade tootmisega, kontrollitakse kõiki rajatise visuaalselt. Rohkem pööratakse tähelepanu vee jaotussüsteemide kasutamisele. Kui naabruses asub mittemahepõllumajanduslik vesiviljelusega tegelev ettevõtte, kontrollitakse kahe ettevõtte vesiviljelusloomade majandamiskavasid.</p>
Nõue ja alus	<p>3. Vesiviljelusloomade paralleelne tootmine (EÜ) 889/2008 Artikkel 25c; (EÜ) 710/2009</p>
Nõuetekohasus	<p>PMA võib anda loa sama ettevõtte haudemajades ja edasikasvatuserajates kasvatada nii mahepõllumajanduslikke kui ka mittemahepõllumajanduslikke noorvorme tingimusel, et üksused on üksteisest selgelt füüsiliselt eraldatud ning kasutavad eraldi veejaotussüsteeme.</p> <p>Kaubakalakasvatuse puhul võib PMA lubada mahepõllumajanduslike ja mittemahepõllumajanduslike vesiviljelusloomade tootmisüksusi samas ettevõttes, kui järgitakse eristatavuse nõudeid ning kui tootmine hõlmab asjaomaste vesiviljelusloomade eri tootmisetappe ja käitlemisperioode.</p>
Kontrollitav objekt	<p>Ettevõttes, kus tegeletakse nii mahe- kui ka mittemahepõllumajandusliku vesiviljelusloomade tootmisega, kontrollitakse kõiki rajatise visuaalselt. Kontrollitakse raamatupidamise dokumentidest, kuidas on kajastatud vesiviljelusloomade käitlemine. Vajalik on PMA luba paralleelse tootmise korraldamiseks.</p>
Nõue ja alus	<p>4. Vesiviljelusloomade päritolu (EÜ) 889/2008 Artikkel 25e; (EÜ) 710/2009</p>
Nõuetekohasus	<p>Tõuaretuse eesmärgil või geenipopulatsiooni täiustamiseks võib tuua ettevõttesse loodusest püütud või mittemahepõllumajanduslikke vesiviljelusloomi. Selliseid loomi tuleb kasvatada mahepõllumajanduslikult vähemalt kolme kuu jooksul enne nende kasutamist tõuaretuse eesmärgil.</p> <p>Kui mahepõllumajanduslike vesiviljelusloomade noorvorme ei ole saadaval, võib ettevõttesse tuua mittemahepõllumajanduslike vesiviljelusloomade noorvorme. Edasikasvatuse otstarbel tuleb neid aga vähemalt tootmistsükli viimase kahe kolmandiku jooksul kasvatada mahepõllumajanduslikult.</p>
Nõuetekohasus	<p>Kasvandusse toodud mittemahepõllumajanduslike vesiviljelusloomade noorvormide suurim osakaal võib olla:</p> <ul style="list-style-type: none"> – alates 1.01.2012 kuni 80%, – alates 1.01.2014 kuni 50%, – alates 1.01.2016 0%. <p>Looduslike vesiviljelusloomade noorvorme kogutakse edasikasvatuse otstarbel vaid järgmistel juhtudel: kui tiikide, hoidlate ja muude kasvatusrajatiste täitmise ajal sattuvad sissevooluga kala- või koorikloomavastsed ning Euroopa klaasangerjas tingimusel, et asjaomase asukoha puhul kasutatakse angerjate majandamise heakskiidetud kava.</p>

Kontrollitav objekt	Kontrollitakse liikide päritolu ja käitlemist tõendavaid dokumente. Dokumentides peab kajastuma informatsioon, millisest ettevõttest pärinevad vesiviljelusloomad ja kogused. Tehakse arvutused kogu vesiviljelusloomade hulga suhtes. Kui vesiviljelusloomade rajatise täidetakse veega, siis peab olema fikseeritud rajatise veega täitmise periood ja veeallikas.
Selgitus	Tuleks kasutada kohalikke liike ja aretamise eesmärk neid liine, mis on kasvatustingimustega paremini kohanenud, terved ning söödavarude hea kasutusega. Tuleks kasvatada liike, mida on võimalik kasvatada ilma looduslike populatsioonide oluliselt kahjustamata.
Nõue ja alus	5. Vesiviljelusloomade kasvukeskkond (EÜ) 889/2008 Artikkel 25f; XIIIa lisa; (EÜ) 710/2009
Nõuetekohasus	Vesiviljelusloomade kasvukeskkonnas on vastavalt vesiviljelusloomade liigiomastele vajadustele loodud järgmised tingimused: a) loomade heaolu tagamiseks on piisavalt ruumi; b) loomi hoitakse kvaliteetses ja piisava hapnikutasemega vees; c) loomi hoitakse liigi vajadustele vastavates temperatuuri- ja valgustingimustes, võttes arvesse geograafilist asukohta; d) mageveekalade puhul on põhi võimalikult sarnane looduslikele tingimustele; e) karpkalade puhul on põhjaks looduslik muld. Liikide või nende rühmade asustustihedus on sätestatud lisa XIIIa. Tuleb minimeerida loomade väljapääsemise ohtu. Kalade või koorikloomade väljapääsemise korral tuleb võtta asjakohased meetmed, et vähendada mõju kohalikule ökosüsteemile, sh vajaduse korral uuesti kinnipüüdmine. Kõnealuste kasutuste kohta hoitakse alles tõendavad dokumendid.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse, milline on asustustiheduse mõju kasvatatavate kalade heaolule. Jälgitakse kalade seisundit (nt uimede kahjustused, muud vigastused, kasvukiirus, käitumine ja üldine tervislik seisund) ning veekvaliteeti. Kui kalad või koorikloomad on pääsenud kasvandusest välja, siis selle kohta peavad kirjalikult olema fikseeritud meetmed, kuidas on toimunud nende kinnipüüdmine.
Selgitus	Vesiviljelusloomade rajatised kasvatamiseks peavad olema planeeritud ja ehitatud selliselt, et neis voolava vee kiirus ning nende füsioloogilised parameetrid kaitsevad loomade tervist ja heaolu ning vastavad loomade käitumisvajadustele. Hoidlate rajamisel, nende asukoha valimisel ja nende käitamisega tuleb minimeerida loomade väljapääsemise ohtu.

Nõue ja alus	6. Vesiviljelusloomade tootmisrajatised (EÜ) 889/2008 Artikkel 25g; (EÜ) 710/2009
Nõuetekohasus	Maismaal asuvate tootmisrajatiste puhul peavad olema täidetud järgmised tingimused: a) läbivoolusüsteemide puhul on võimalik jälgida ja kontrollida nii sisse- kui ka väljavoolava vee kvaliteeti ja voolukiirust; b) vähemalt 5%-l perimeetrist (maapinna ja vee kokkupuuteala) on looduslik taimkate.

Nõuetekohasus	<p>Meres asuvad hoidlad vastavad järgmistele tingimustele:</p> <ol style="list-style-type: none"> nende asukohas on piisav vee voolukiirus ja sügavus ning veevahetuse määr, et avaldada merepõhjale võimalikult väikest mõju; sumpade planeering, ehitus ja hooldus vastavad tootmiskoha keskkonnatingimustele. <p>Vee kunstlik soojendamine või jahutamine on lubatud üksnes haudemajades ja edasikasvatuserajates. Looduslikku puurauguvett võib vee soojendamiseks või jahutamiseks kasutada kõikidel tootmisetappidel.</p>
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse vesiviljelusloomade tootmisrajatiste vee liikumist ja läbivoolu ning taimkatte olemasolu vee ja maa piiril visuaalselt.
Selgitus	Keelatud on vesiviljelusloomade tootmisrajatised, mis on kinnise veekasutusega, välja arvatud haudemajad ja edasikasvatuserajatised või mahepõllumajanduslike söödaorganismidena kasutatavate liikide tootmiseks ettenähtud rajatised.

Nõue ja alus	7. Vesiviljelusloomade majandamine (EÜ) 889/2008 Artikkel 25h; (EÜ) 710/2009
Nõuetekohasus	<p>Suuruse järgi sorteeritakse võimalikult harva ja vastavalt vajadusele, et tagada kalade heaolu.</p> <p>Kunstliku valguse kasutamisel kohaldatakse järgmisi piiranguid:</p> <ol style="list-style-type: none"> loomuliku päevvalguse pikendamiseks ei kasutata kunstlikku valgust rohkem kui 16 tundi päevas, välja arvatud paljundamise puhul; ühelt valgusallikalt teisele ülemineku ajal välditakse valgusintensiivsuse järsku muutmist, kasutades hämardatavaid lampe või taustavalgustust. <p>Aeratsiooni on lubatud kasutada loomade heaolu ja tervise tagamiseks tingimusel, et mehaaniliste aeraatorite puhul kasutatakse eelkõige taastuvatest energiaallikatest saadud energiat.</p> <p>Hapniku kasutamine on lubatud üksnes:</p> <ol style="list-style-type: none"> temperatuuri tõusu, atmosfäärirõhu languse või juhusliku reostuse erandjuhul, varude haldamisega seotud mittekorrapärased toimingute puhul, nt proovivõtt ja sorteerimine, kasvatatavate loomade ellujäämise tagamiseks. <p>Kasutatakse tapmisviise, mille puhul kalad kaotavad teadvuse silmapilkselt ega tunne valu. Optimaalse tapmisviisi valimisel tuleb arvesse võtta kalade eri suurusi väljapüügi ajal ning liikide ja tootmiskohtade vahelisi erinevusi.</p>
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse milliseid valgustusseadmeid kasutatakse. Kui kasutatakse aeratsiooni, siis millisest energiaallikast tuleb seadmete toide. Sugukarja käitlemisel kasutatakse anesteesiast. Hapniku kasutamine peab olema fikseeritud kirjalikult, kus on ära näidatud põhjused, miks hapniku kasutati ning esitatakse kontrollimise käigus.

Nõue ja alus	8. Vesiviljelusloomade söötmine (EÜ) 889/2008 Artikkel 25k, V lisa; (EÜ) 710/2009
Nõuetekohasus	<p>Lihatoiduliste vesiviljelusloomade sööt peab koosneb eelkõige järgmistest söötadest:</p> <ol style="list-style-type: none"> vesiviljelusest pärit mahepõllumajanduslikud söödatooted; mahepõllumajandusliku vesiviljeluse jääkidest saadud kalajahu ja kalaõli;

- c) kalajahu, kalaõli ja kaladest pärinevad koostisosad, mis on saadud säästva kalanduse raames inimtoiduks püütud kalade jääkidest;
- d) mahepõllumajanduslikud taimsed ja loomsed söödamerjalid, mis on loetletud V lisas.

Kui eelpool nimetatud sööta ei ole saada, võib kuni 31. detsembrini 2014 kasutada mittemahepõllumajandusliku vesiviljeluse jääkidest saadud kalajahu ja -õli või inimtoiduks püütud kala jääke, mis ei ületa 30% päevasest söödakogusest.

Sööt võib sisaldada mahepõllumajanduslikke taimseid saadusi kuni 60% ulatuses.

Mahepõllumajanduslikust tootmisest (nt koorikloomade koorikust) saadud astaksantiini võib kasutada lõhe ja forelli söödaratsioonis nende füsioloogiliste vajaduste piires. Kui mahepõllumajanduslikku astaksantiini ei ole saada, võib kasutada looduslikke aineid (nt Phaffia pärm).

Kontrollitav objekt Kontrollitakse ettevõttesse toodud või toodetud ja kasutatud söötasid. Kontroll toimub raamatupidamisdokumentide alusel. Arvutused söötade kohta tehakse kuivaines.

Nõue ja alus **9. Taudide ennetamine ja veterinaarravi**
(EÜ) 889/2008 Artikkel 25k ja 25t, VII lisa punktid 2.1 ja 2.2; (EÜ) 710/2009

Nõuetekohasus Hoidlaid, seadmeid ja riistu puhastatakse ja desinfitseeritakse nõuetekohaselt. Kasutada on lubatud üksnes VII lisa punktides 2.1 ja 2.2 loetletud tooteid. Vajadusel eemaldatakse rajatistest väljaheide, surnud loomad ja söömata jäänud kalasööt viivitamata, et vältida olulist keskkonnakahju veeseisundi kvaliteedile. Ultravioletvalguse ja osooni kasutus on lubatud üksnes haudemajades ja edasikasvatusrajatistes.

Veterinaarravi võib kasutada järgmises eelistuse järjekorras:

- a) taimedest, loomadest või mineraalidest saadud ainete homöopaatiline lahus;
- b) tuimastava mõjuta taimed ja nende ekstraktid;
- c) sellised ained nagu mikroelemendid, metallid, immuunsust suurendavad looduslikud vahendid või lubatud probiootikumid.

Teha võib kuni kaks allopaatilise ravi kuuri aastas. Lühema kui aastase tootmistsükli puhul on siiski lubatud vaid üks allopaatilise ravi kuur aastas. Need piiranud ei kehti vaksineerimiste ja kohustuslike haigustõrjeprogrammide kohta.

Parasiitidevastast ravi võib teha kuni kaks korda aastas või korra aastas juhul, kui tootmistsükkel on lühem kui 18 kuud.

Allopaatiliste veterinaarravimite kasutuse ja parasiitidevastase ravi keeluaeg on kaks korda nii pikk kui seadusega ettenähtud keeluaeg või 48 tundi, kui keeluaega ei ole määratud.

Kontrollitav objekt Kontrollitakse, millist ravimit on vesiviljelusloomade haigestumise korral kasutatud ning kas tehtud ravikuurid on kantud veterinaarravi andmetesse. Kontrollitakse kirjeid, mis on tehtud tootmisrajatiste desinfitseerimisel, milliseid aineid on kasutatud.

Selgitus Kui on kasutatud veterinaarravimeid enne loomade turustamist mahepõllumajandusliku toodanguna, tuleb sellest teavitada PMA-d. Ravi saanud vesiviljelusloomad peavad olema selgelt äratuntavad.

Nõue ja alus	10. Eluskalade vedu (EÜ) 889/2008 Artikkel 32a; (EÜ) 710/2009
Nõuetekohasus	Eluskalade veoks tuleb kasutada sobivaid mahuteid, mis on täidetud puhta veega, mille temperatuur ja lahustunud hapniku sisaldus vastavad kalade vajadustele. Mahutid tuleb puhastada, desinfitseerida ning loputada põhjalikult enne nende kasutamist mahepõllumajanduslike kalade ja kalatoodete veoks.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse dokumente, saatelehti, kuhu peab olema kantud iga veose kalade kogus ja mahuti suurus. Võrreldakse kirjeid toimunud veoste ajaga ja mahutite puhastamise või desinfitseerimise ajaga kuupäevaliselt.
Nõue ja alus	11. Arvestuse pidamine (EÜ) 889/2008 Artikkel 79b; (EÜ) 710/2009, MtM § 16 ³
Nõuetekohasus	Ettevõtja peab arvestust pidama järgmiste andmete kohta: a) ettevõttesse toodud vesiviljelusloomade päritolu, saabumiskuupäev ja ülemineku-aeg; b) ettevõttest välja viidavate loomade partiide arv ning loomade vanus, kaal ja sihtkoht; c) andmed väljapääsenud kalade kohta; d) kalade puhul sööda liik ja kogus ning karpkala ja temaga seotud liikide puhul täiendava sööda kasutust tõendavad dokumendid; e) andmed veterinaarravi kohta: ravi eesmärk, kuupäev ja meetod, ravimi liik ning ravi keeluaeg; f) andmed taudide ennetamise meetmete kohta: kasutamata hoidmise, puhastamise ja veepuhastuse üksikasjad. Mahepõllumajandusliku vesiviljelusloomade tootmisega tegelev isik peab eraldi arvestust mahepõllumajandusliku ja mittemahepõllumajandusliku vesiviljelusloomade tootmise kohta.
Kontrollitav objekt	Arvestust peab pidama paberikandjal või elektroonselt. Viimasel juhul peab olema võimalus teha andmete kohta väljatrükk. Kontrollitakse ettevõttesse toodud vesiviljelusloomade saatedokumente ja ettevõttest müüdud vesiviljelusloomade saatedokumente, samuti dokumente hukkumiste kohta. Ettevõttes peab olema saadaval andmed veterinaartoimingute kohta.
Nõue ja alus	12. Molluskite kasvatamine (EÜ) 889/2008 artiklid 25 n kuni 25 r, XIII lisa 8 jagu; (EÜ) 710/2009
Nõuetekohasus	Kasvukoht. Kahepoolmelisi molluskeid toodetakse postide, ujukite või muude selgelt nähtavate märgistega piiritletud aladel ning vajaduse korral piiratakse alad võrgust kottide, sumpade või muude kunstlike vahenditega. Vastsete päritolu. Väljastpoolt tootmisüksuse piire saadud looduslikke vastseid võib kahepoolmeliste karploomade puhul kasutada eeldusel, et see ei tekita olulist keskkonnakahju ja see on lubatud kohalike õigusaktidega, ning tingimusel, et vastsed pärinevad järgmistest allikatest: a) limuste kogumisalused, mis ei pea tõenäoliselt talveilma käes vastu, või b) limuste vastsete looduslikud kolooniad kogumiseks kasutatavatel vahenditel.

Nõuetekohasus

Kahepoolmeliste limuste mittemahepõllumajanduslikest haudemajadest saadud vastseid võib siiski viia mahepõllumajanduslikku tootmisüksusesse järgmiste maksimummäärade piires:

- alates 1.01.2012 kuni 80%,
- alates 1.01.2014 kuni 50%,
- alates 1.01.2016 0%.

Molluskite majandamine. Tootmisel ei ületa asustustihedus mittemahepõllumajanduslike karploomade asustustihedust asjaomases piirkonnas. Limuseid sorteeritakse, harvendatakse ja nende asustustihedust muudetakse vastavalt biomassile ning selleks, et tagada loomade heaolu ja toote kõrge kvaliteet.

Ummistavad organismid kõrvaldatakse mehhaaniliselt või käsitsi ning lastakse vajaduse korral tagasi merre limusekasvandusest piisavalt kaugel. Limuseid võib ummistavate organismide vastaseks kaitseks töödelda lubjalahusega ühe korra tootmistsükli jooksul.

Viljeluseeskirjad. Lubatud on kasutada järgmisi tootmissüsteeme: õngejadad, parved, põhjakasvatus, võrgust kotid, sumbad, restid, rõngasvõrgud ja muud kasvatussüsteemid. Kui rannakarplasi kasvatatakse parvedel, ei ole rippuvate kõite arv suurem kui üks kõis parve pinna iga ruutmeetri kohta. Rippuva kõie pikkus on kuni 20 m. Rippuvate kõite pealt karpide harvendamine ei toimu tootmistsükli jooksul, siiski on lubatud rippuvate kõite jaotamine ilma asustustihedust väljapüügil suurendamata. Molluskite põhjakasvatus on lubatud üksnes tingimusel, et kogumis- ja kasvatuskohades ei põhjustata olulist keskkonnamõju.

Austrite viljeluse erieeskirjad. Austrite kasvatamine on lubatud pukkalustel asuvates kottides. Need või muud austrite hoidmiseks kasutatavad süsteemid pannakse üles sellisel viisil, et need ei moodustaks täielikku tõket piki rannikuala. Tootmise optimeerimiseks asetatakse loomad ettevaatlikult alustele, mille asukoha valimisel on arvestatud loodetega. Tootmine peab vastama XIIIa lisa 8. jaos sätestatud kriteeriumidele.

Arvestuse pidamine. Looduslike vastsete kogumisviis, -koht ja -aeg dokumenteeritakse, et oleks võimalik nende jälgitavus kuni kogumispiirkonnani.

Kontrollitav objekt

Kontrollitakse säästva majandamise kava. Arvestust peab pidama paberandjal või elektroonselt. Viimasel juhul peab olema võimalus teha andmete kohta väljatrukk. Kontrollitakse ettevõttesse toodud vesiviljelusloomade saatedokumente ja ettevõttest müüdüd vesiviljelusloomade saatedokumente, samuti dokumente hukkamiste kohta.

8. Mahepõllumajanduslike merevetikate tootmise eeskirjad

Nõue ja alus	1. Asukoht TM § 9 ²
Nõuetekohasus	Merevetikate tootmise asukohta iseloomustav kaart mõõtkavas vähemalt 1:10 000, millele on kantud ala, millel kavatakse merevetikate tootmist alustada, pindala ja piirid. Kaardile tuleb kanda ka mittemahepõllumajanduslikud alad, kus toimub merevetikate tootmine.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse kaardile kantud ala visuaalselt looduses.
Selgitus	Tootmine võib toimuda aladel, mis ei ole saastunud mahepõllumajanduslikus tootmises lubamatute toodete või saasteainetega. Sellised alad ei ole Eestis määratletud.
Nõue ja alus	2. Eristatavus tootmisprotsessis (EÜ) 889/2008 Artikkel 6b; (EÜ) 710/2009
Nõuetekohasus	Mahepõllumajanduslikud merevetikate tootmisüksused peavad olema mittemahepõllumajanduslikest tootmisüksustest piisavalt eraldatud. Eraldamismeetmete puhul võetakse aluseks looduslikud tingimused, eraldi veejaotussüsteemid, vahemaad, looded. Mahepõllumajanduslike merevetikate tootmisüksustes on keelatud ladustada muid sisendtooteid peale käesoleva määruse alusel lubatud toodete.
Kontrollitav objekt	Ettevõttes, kus tegeletakse nii mahe- kui mittemahepõllumajandusliku merevetikate tootmisega, kontrollitakse kõiki rajatise visuaalselt. Kui naabruses asub mittemahepõllumajanduslik merevetikate tootmisega tegelev ettevõtte, kontrollitakse kahe ettevõtte vahelisi vahemaid.
Nõue ja alus	3. Merevetikate viljelemine (EÜ) 889/2008 Artikkel 6d ja 6e, VII lisa 2 jagu; (EÜ) 710/2009
Nõuetekohasus	Kui merevetikaid kasvatatakse meres, kasutatakse üksnes keskkonnas leiduvaid looduslikke toitaineid või mahepõllumajanduslikust vesiviljelusloomade tootmisest saadud toitaineid. Maismaal asuvates väliseid toitainelikeid kasutatavates rajatistes on võimalik kontrollida, et heitvee toitainesisaldus on võrdne väljastpoolt saadud vee toitainesisaldusega või sellest madalam. Kasutada on lubatud üksnes I lisas loetletud taimseid või mineraalseid toitaineid. Merevetikate asustustihedus ja tootmistegevuse intensiivsus registreeritakse ning veekeskonna terviklikkus säilitatakse tagades, et ei ületata merevetikate suurimat kogust, mis ei kahjusta keskkonda.

Nõuetekohasus	Ummistavad organismid kõrvaldatakse üksnes mehaaniliselt või käsitsi ning vajaduse korral lastakse tagasi merre kasvandusest piisavalt kaugel. Tootmisseedmed ja -rajatised puhastatakse füüsiliste või mehaaniliste meetmete abil.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse, milliseid toitaineid on kasutatud merevetikate toomisel. Viiakse läbi merevetikate tootmisalade visuaalne vaatlus.
Nõue ja alus	4. Merevetikate töötlemine (EÜ) 889/2008 (EÜ) Artikkel 29 a, VII lisa 2 jagu; (EÜ) 710/2009
Nõuetekohasus	Kui lõpptoode on värsked merevetikad, kasutatakse äsja väljapüütud merevetikate loputamiseks merevett. Kui lõpptoode on veetustatud merevetikad, võib loputamiseks kasutada ka joogivett. Soola kasutamine niiskuse eemaldamiseks on lubatud. Merevetikate kuivatamine leekidega, mis vetikatega vahetult kokku puutuvad, on keelatud. Kuivatamisel kasutatavad köied või muud riistad on puhtad ummistamisvastastest kemikaalidest ja puhastus- või desinfitseerimisainetest, välja arvatud juhul, kui toode on VII lisas selleks otstarbeks ette nähtud.
Kontrollitav objekt	Kontrollitakse, mil viisil toimub merevetikate kuivatamine ja milliseid desinfitseerivaid aineid on kasutatud.
Nõue ja alus	5. Arvestuse pidamine (EÜ) 889/2008 Artikkel 6c, Artikkel 25f; (EÜ) 710/2009
Nõuetekohasus	Looduslike merevetikate säästev väljapüük peab toimuma viisil, et saagi kogus ei mõjuta oluliselt veekeskkonna seisundit. Merevetikate taastumise võimaldamiseks kasutatakse keskkonda säästvaid väljapüügimeetodeid, arvestatakse vetikate miinimumsuuruste, vanuse, paljunemistsükli ja järelejäänud merevetikate suurusega. Merevetikate tootmist käsitlevad andmed tuleb registreerida, vajalik on järgmine teave: a) merevetika liikide nimekiri, väljapüügi kuupäev ja saagi kogus; b) väetise kasutamise kuupäev ning kasutatud väetise liik ja kogus. Looduslike merevetikate kogumise puhul tuleb registreerida järgmine teave: a) varasemat väljapüüki käsitlevad andmed iga liigi ja iga kasvuala puhul; b) saagi prognoositud kogus hooaja kohta; c) väljapüügi võimalikud reostusallikad; d) iga kasvuala jätkusuutlik aastasaak.
Kontrollitav objekt	Arvestust peab pidama paber kandjal või elektroonselt. Viimasel juhul peab olema võimalus teha andmete kohta väljatrükk. Kontrollitakse ettevõttesse toodud toodete saatedokumente ja ettevõttest müüdüd merevetikate saatedokumente, samuti säästva majandamise kava.
Selgitus	Säästva majandamise kavas peab olema kirjeldatud tootmispiirkonnas toodetud merevetikate kogus.

9. Mahepõllumajanduses lubatud tooted ja ained ja nende kasutamise kriteeriumid

MAHEPÕLLUMAJANDUSES LUBATUD VÄETISED, MULLAOMADUSTE PARANDAJAD JA TOITAINED

Määruse (EÜ) 889/2008 I lisa

Nimetus. Liittooted või ainult järgmisi aineid sisaldavad tooted	Kirjeldus, koostisele esitatavad nõuded, kasutustingimused
Laudasõnnik	Virtsa ja taimse päritoluga ainete (allapanu) segust koosnev toode. Tööstuslikust tootmisest pärinev toode on keelatud.*
Kuivatatud laudasõnnik ja kuivatatud linnusõnnik	Tööstuslikust tootmisest pärinev toode on keelatud.
Kompostitud virts, k.a linnusõnnik ja laudasõnniku kompost	Tööstuslikust tootmisest pärinev toode on keelatud.
Vedel virts	Kasutamine pärast kontrollitud kääritamist ja/või asjakohast lahendamist. Tööstuslikust tootmisest pärinev toode on keelatud.
Kompostitud või kääritatud majapidamisjätmed	Toode, mis on saadud tekkeallika järgi eraldatud majapidamisjätmetest, mida on biogaasi tootmiseks kompostitud või anaeroobselt kääritatud. Ainult taimset ja loomset päritolu majapidamisjätmed. Ainult juhul, kui need on toodetud liikmesriigi poolt aksepteeritavas suletud ja järelevalvatavas kogumissüsteemis. Maksimumkontsentratsioon kuivaines (mg/kg): kaadmium: 0,7; vask: 70; nikkel: 25; plii: 45; tsink: 200; elavhõbe: 0,4; kroom (kokku): 70; kroom (VI): 0.
Turvas	Kasutamiseks üksnes aianduses (köögiljanduses, lillekasvatuses, puuviljeluses, puukoolis).
Seenekasvatuse jätmed	Substraadi algne koostis peab piirduma käesolevas lisas loetletud toodetega.
Putukate ja usside väljaheide (vermikompost)	
Guaano	
Taimsete ainete kompostitud või kääritatud segu	Toode, mis on saadud taimsete ainete segudest, mida on biogaasi tootmiseks kompostitud või anaeroobselt kääritatud.
Järgmised loomsed saadused või kõrvalsaadused: verejahu, kabja- ja sõrajahu, sarvejahu, kondijahu või želatüünisalduseta kondijahu, kalajahu, lihajahu, sule- ja karvajahu, jahvatatud karusnaha- ja nahatükid, lambavill, karusnahk, karvad, piimasaadused	Karusnaha puhul: kroomi (VI) maksimumkontsentratsioon kuivaines (mg/kg): 0.

Väetistena kasutatavad taimsed saadused ja kõrvalsaadused	Näiteks õlikoogijahu, kakaoubade kestad, linnaseidud
Merevetikad ja merevetikatooted	Ainult juhul, kui need on saadud otse: i) füüsikalisel töötlemisel, k.a dehüdraatimine, külmutamine ja jahvatamine; ii) ekstraheerimisel vees või happe ja/või leelise lahuses; iii) kääritamisel.
Saepuru ja puidulaastud	Pärast langetamist keemiliselt töötlemata puu.
Puukoorekompost	Pärast langetamist keemiliselt töötlemata puu.
Puutuhk	Pärast langetamist keemiliselt töötlemata puust.
Looduslik fosfaat	Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 2003/2003 (1) (väetiste kohta) I lisa osa A.2 punktis 7 määratletud toode. Sisaldab kuni 90 mg kaadmiumi 1 kg P205 kohta.
Alumiiniumisisaldusega kaltsiumfosfaat	Toode, mis on määratletud määruse (EÜ) nr 2003/2003 I lisa osa A.2 punktis 6. Sisaldab kuni 90 mg kaadmiumi 1 kg P205 kohta. Kasutamiseks üksnes leeliselisel pinnasel (pH > 7,5).
Toomasräbu	Määruse (EÜ) nr 2003/2003 I lisa osa A.2 punktis 1 määratletud tooted.
Töötlemata kaaliumsool või kainiit	Määruse (EÜ) nr 2003/2003 I lisa osa A.3 punktis 1 määratletud tooted.
Kaaliumsulfaat, mis võib sisaldada magneesiumsoola	Toode, mis on saadud töötlemata kaaliumsoolast füüsilise ekstraheerimise teel, võib sisaldada ka magneesiumsooli.
Destilleerimisjääk ja destilleerimiseekstrakt	Välja arvatud ammooniumdestillaat.
Kaltsiumkarbonaat (kriit, mergel, jahvatatud lubjakivi, lubivetikatest lubiväetis, (maerl), fosfaatkriit)	Ainult loodusliku päritoluga.
Magneesium- ja kaltsiumkarbonaat	Ainult loodusliku päritoluga, nt magneesiumkriit, jahvatatud magneesium, lubjakivi.
Magneesiumsulfaat (kiseriit)	Ainult loodusliku päritoluga.
Kaltsiumkloriidi lahus	Õunapuulehtede töötlemiseks kaltsiumivaeguse puhul.
Kaltsiumsulfaat (kips)	Määruse (EÜ) nr 2003/2003 I lisa osa D punktis 1 määratletud tooted. Ainult loodusliku päritoluga.
Suhkrutootmisel tekkiv tööstuslik lubi	Suhkrupeedist suhkru tootmise kõrvalsaadus.
Vaakummeetodil soola tootmisel tekkiv tööstuslik lubi	Mägedes leiduvatest soolajärvedest vaakummeetodil soola tootmise kõrvalprodukt.
Looduslik väävel	Määruse (EÜ) nr 2003/2003 I lisa osa D punktis 3 määratletud tooted.
Mikroelemendid	Määruse (EÜ) nr 2003/2003 I lisa E osas loetletud anorgaanilised mikrotoitained.
Naatriumkloriid	Ainult kivisool.
Kivijahu ja savid	

* Tööstuslikuks tootmiseks loetakse loomade pidamist kinnises tootmistsükliks, kus loomad ei pääse karjamaale, sööt tuuakse loomapidamishoonesse ja ilmselt kasutatakse ka rohkem veterinaarravimeid.

MAHEPÖLLUMAJANDUSES LUBATUD TAIMEKAITSEVAHENDID

Määruse (EÜ) 889/2008 II lisa

1. Taimse või loomse päritoluga ained

Nimetus	Kirjeldus, koostisele esitatavad nõuded, kasutustingimused	Selgitus
Asadirahtiin, ekstraheeritud <i>Azadirachta indica</i> 'st (sirelmeelia)	Insektitsiid	Väga paljude putukaliikide tõrjeks, mõjub hästi pistvate-imevate ja haukavate kahjurite tõrjeks nii avamaal kui ka katmikalal (kaevendkärblesed, karilased, lestad, lehetäid). <ul style="list-style-type: none"> – Kasutatakse pritsimislahusena. – Putukatel munade, vastsete ja nukkude areng pidurdub; häired vastse- ja valmikuks kestumises; paarumine ja muu seksuaalne käitumine häiritud. – Töödeldud keskkond vastsetele ja valmikutele repellentne; munemine on takistatud; valmikud on steriilsed; vastsed ja valmikud saavad mürgituse; töödeldud toit on söödamatu; inhibeeritakse kitiini sünteesi. – Toimib ka seenhaigustele pärssivalt. – Võib olla fütotoksiline. <i>Eestis registreeritud toode – NeemAzaal-T/S</i>
Mesilasvaha	Lõikehaavade peitsimisvahend	Vaha sisaldab süsivesinikke, eeterlikke õlisid, happeid jm, samuti rohkesti A-vitamiini. Soodustab kudede taastumist. Sobib kasutamiseks pookevahana. Võib peitsida puitpindu ja haavandeid puudel. Inimesel võib põhjustada allergiat.
Želatiin	Insektitsiid	Želatiin katab lüljalgsete kehapiinna ja kleebib kinni nende hingamisavad, halvates nii nende ainevahetuse ning kahjurid hukkuvad.
Hüdrolüüsitud valgud	Atraktant, ainult lubatud rakendustes koos teiste käesoleva loendi asjakohaste toodetega	Näiteks vadak. Katab lüljalgsete kehapiinna kileja katttega, kahjurite ainevahetus häirub ja nad hukkuvad.
Letsitiin*	Fungitsiid	Eelkõige jahukaste tõrjumiseks viinapuudel, kuid kasutatakse ka kurgi, ilutaimede ja viljapuuhaiguste tõrjeks. Kontaktse toimega, takistades patogeenide eoste idanemist. Sobib kasutamiseks koos teiste biotõrje vahenditega.
Taimeõlid (nt mündi-, männi-, köömneõli)	Insektitsiid, akaritsiid, fungitsiid ja idanemist takistav vahend	Insektitsiidne toime sarnaneb želatiini ja valgu hüdrolüsaatide toimega.
Püretriinid, ekstraheeritud <i>Chrysanthemum cinerariaefolium</i> 'ist	Insektitsiid	Sobib aedades paljude putukaliikide vastu (sipelgad, lehetäid, ripplased, karilased), putukatele kontaktne närvimürk tüüpilise on knock-down efektiga. Laguneb kiiresti valguse käes, soojaverelistele vähemürgine. Kiire lagunemise tõttu mürk toitumisahele edasi ei liigu. <i>Eestis registreeritud toode – Schultz-Instant Insect Spray</i>
Kvassia, ekstraheeritud <i>Quassia amara</i> 'st*	Insektitsiid, repellent	Putukatele närvimürk kvassiin (quassin). Kasutatakse sipelgate, kärbest vastu sööt- ja puutemürgina.
Rotenoon, ekstraheeritud <i>Derris spp.</i> -st ja <i>Lonchocarpus spp.</i> -st ja <i>Terphrosia spp.</i> -st*	Insektitsiid	Kasutatakse resistentseks muutunud putukate tõrjeks. Pärssib putukate ainevahetust. Laiatoimeline kontakt- ja söötürk. Kiire toime, laguneb kiiresti keskkonnas. Mürgine nt ka kaladele ja inimesele.

2. Bioloogilises kahjuri- ja haigustõrjes kasutatavad mikroorganismid

Nimetus	Kirjeldus, koostisele esitatavad nõuded, kasutustingimused	Selgitus
Mikroorganismid (bakterid, viirused ja seened)		<p>Bakterid. Mikroobsetest insektitsiididest toodetakse 95% <i>Bacillus thuringiensis</i> baasil. Tüüpiline söötmürk haukamissuistega putukate vastu. <i>Bt</i> patogeensus on seotud toksiinide ja ainevahetussaadustega, mis bakteri arenguprotsessis tekivad. Selektiivne. Puuduseks on vähene püsivus keskkonnas.</p> <p>Viirused. Väga liigispetsiifilised. On kasutatud putukate masspaljunemise pidurdamiseks.</p> <p>Seened. Nt roheline muskardiin <i>Metarhizium anisopliae</i> ja valge muskardiin <i>Beauveria bassiana</i>. Kasutatakse nt pistmis-imemissuistega kahjurite tõrjeks, sest tungib läbi kehakatete. Kahjustavad ka kasulikke putukaid. Teised organismid (pisieoselised, parasitoidid) surevad koos peremehega.</p> <p><i>Eestis registreeritud tooteid</i> – Bakterpreparaat Mycostop, <i>Streptomyces griseoviridis</i> baasil tõusmepõletike ja juuremädanike tõrjeks; seenpreparaat Rotstop <i>Phlebiopsis gigantea</i> baasil juurepessu tõrjeks; seenpreparaat Prestop <i>Gliocladium catenulatum</i> kõögiviljal ja maasikal hahkhallituse vastu.</p>

3. Mikroorganismide toodetud ained

Nimetus	Kirjeldus, koostisele esitatavad nõuded, kasutustingimused	Selgitus
Spinosaad*	Insektitsiid. Ainult juhul, kui on võetud meetmed, mis tagavad, et oht peamistele parasitoididele ja resistentsuse kujunemise oht on minimaalsed	Paljude haukavate putukaliikide tõrjeks. Aktiivaine saadakse mullabakterist <i>Saccharopolyspora spinosa</i> . Tüüpiline söötmürk, mis toimib närvimürgina. Toime kiire, putukas sureb 1–2 päevaga. Ei toimi pistmis-imemissuistega putukatele ja on ohutu parasitoididele ja röövtoidulistele.

4. Ainult lõksudes ja/või püünistes kasutatavad ained

Nimetus	Kirjeldus, koostisele esitatavad nõuded, kasutustingimused	Selgitus
Diammoonium-fosfaat*	Atraktant, ainult lõksudes	
Feromoonid*	Atraktant, seksuaalkäitumise pärssija, ainult lõksudes ja püünistes	Putukate liigisisest käitumist reguleerivad bioloogiliselt aktiivsed ühendid. Feromoonpüünistes kasutatakse enamasti emasputukate feromoonide analooge, millega on võimalik isasputukaid püünistesse meelitada.
Püretroidid (ainult deltametriin või lambda tsühalotriin)	Insektitsiid, ainult spetsiifiliste atraktantidega lõksudes, ainult <i>Bactrocera oleae</i> ja <i>Ceratitis capitata wied</i> 'i vastu	Sünteesilised püretroidid on mittesüsteemsed kontaktmürgid, mis on ohtlikud inimese tervisele. Kaks kahjurit, kelle tõrjeks vahend on lubatud, ei ole Eestis probleemiks. <i>Eestis registreeritud toode</i> – Karte Zeon

5. Kasvatatavate taimede vahele maapinnalt laotatavad preparaadid

Nimetus	Kirjeldus, koostisele esitatavad nõuded, kasutustingimused	Selgitus
Raud (III) ortofosfaat*	Molluskitsiid	Tigude, nälkjate hävitamiseks. Looduslik, täiesti ohutu teistele organismidele, võib kasutada ka köögiviljadel. Ei saasta keskkonda. Kui teod söövad preparaati, sekkub raudfosfaat teo seedetraktis kaltsiumi metabolismi, kes seetõttu peaaegu otsekohe katkestavad söömise ja surevad 3–6 päeva hiljem.

6. Muud mahepõllumajanduses tavapäraselt kasutatavad ained

Nimetus	Kirjeldus, koostisele esitatavad nõuded, kasutustingimused	Selgitus
Vask vaskhüd-roksiidi, vask-oksükloriidi, (kolmealuselise) vasksulfaadi, vask(I)oksiidi, vaskoktanaadi kujul	Fungitsiid Kuni 6 kg vaske hektari kohta aastas.	<i>Vaskoksikloriid</i> . Seen- ja bakterhaiguste vastu (antraknoos, juuremädanikud, bakterioosid, valgemädanikud, kärntõved, jahukasted jne). Hea tõrjeefektiga õuna- ja pirnipuukärntõve, luuviljaliste mädaniku, kirsipuu-lehevarisemistõve jt profülaktikas. <i>Vasksulfaat (vaskvitriol e bordoovedelik)</i> . Fungitsiidse toimega (kärntõved, kartuli-lehemädanik, karusmarja laikpõletik). Ei toimi jahukasteseentele. Puuviljanduses kasutusel desinfitseeriva aienena. <i>Tulenevalt määrustest nr 2229/2004/EÜ ja nr 1490/2002/EÜ ning vastavalt taimekaitseaduse § 73 lg 4 punkt 1 ja lg 5 on need 17. jaanuarist 2008 taimekaitsevahendite registrist välja võetud.</i>
Etüleen*	Banaanide, kiivide ja kaki-ploomide rohelise värvuse eemaldamine; tsitrusviljade rohelise värvuse eemaldamine üksnes osana puuviljakärbse kahjustuste vältimise strateegiast tsitruseliste puhul; ananassiõite indutseerimine; kartuli ja sibula idanevuse pärssimine.	Etüleen (C ₂ H ₄) on keemiliselt kõige lihtsam taime kasvuregulaator. Kontrollib kõrgematel taimedel paljusid füsioloogilisi ja arenguprotsesse, nagu viljade küpsemine, varisemine ja mitmesugused vastusreaktsioonid vigastustele. Kui taim on jõudnud vastavasse arengujärku, hakkab ta tootma etüleeni.
Rasvhappe kaaliumsool (vedelseep)	Insektitsiid	Lehetäide tõrjeks, jahukaste vältimiseks. Kasutatakse taimsete leotiste kleepuvuse tõstmiseks. Pritsitakse vesilahusena.
Alumiinium-kaaliumsulfaat (alumiinium-sulfaat) (kaliniit)*	Banaanide valmimise ärahoidmine	
Lubiväävel (kaltsiumpolü-sulfid)*	Fungitsiid, insektitsiid, akaritsiid	Kasutatakse insektitsiidina (kilptäide ja täide tõrjeks), akaritsiidina (viljapuu võrgendilest), fungitsiidina (näit. kärntõved). Luuviljaliste puude varakevadine pritsimine ja viljapuude suvine pritsimine.
Parafiinõli	Insektitsiid, akaritsiid	Kasutatakse dekoratiivpuudel, marjapõõsastel ja viljapuudel lehetäide, viljapuu-võrgendilest ja õunapuu-lehekirbu tõrjeks.

Mineraalõlid	Insektitsiid, fungitsiid Ainult viljapuudel, viinapuudel, oliivipuudel ja troopilistel kultuuridel (nt banaanid).	Õli katab lüljalgsete kehapiina, halvates nii nende ainevahetuse ning kahjurid hukkuvad.
Kaalium-permangaanaat*	Fungitsiid, bakteritsiid, ainult viljapuudel, oliivipuudel ja viinapuudel.	Tugevate oksüdeerivate omadustega bakteritsiidne ühend, tugev oksüdeerija. Eluiga looduskeskkonnas on lühike ning oksüdeeritavate ühendite mõjul muutub ta kiiresti lahustumatuks mangaandioksiidiks. Desinfitseeriva vahendina kasutatav paljude haiguste, eriti seenhaiguste puhul.
Kvartsiliiv	Repellent	Peletava toimega lindudele (nt värvulised, haned, lagled), imetajatele (nt metskitsed).
Väävel	Fungitsiid, akaritsiid, repellent	Vanim teadaolev pestitsiid. Kasutatakse pulbrina, märguva pulbrina, pasta või lahusena. Eriti seenhaiguste tõrjeks, kuid ka kedriklestade, ripslaste ja lehetäide tõrjumiseks. Ei sobi teiste tõrjevahenditega. Õlipreparaatide ja väävli kasutamise vahe peab olema vähemalt kuu aega. Muidu kutsub esile fütotoksilisuse. Kasvuhoonetes kõrgel temperatuuril võib kahjustada ka taimi. <i>Eestis registreeritud toode – Thiovit Jet</i>

7. Muud ained

Nimetus	Kirjeldus, koostisele esitatavad nõuded, kasutustingimused	Selgitus
Kaltsium-hüdroksiid*	Fungitsiid Ainult viljapuudel, kaasa arvatud puukoolid, <i>Nectria galligena</i> tõrjeks.	Kustutatud lubi. Kasutatakse desinfitseerimiseks ja valgendamiseks. Puutüvede lupjamisel hävitatakse samblikke ja sambraid, samuti varakevadiste temperatuuride kõikumiste vähendamiseks.
Kaaliumvesinikkarbonaat*	Fungitsiid	On osutunud oluliseks mitmesuguste seenhaiguste tõrjel paljude kultuuride puhul ning võib aidata vähendada vase ja väävli kasutamist teatavate taimekahjurite tõrjel.

* Ühtegi seda toimeainet sisaldavat toodet ei ole kantud taimekaitsevahendite registrisse

NB! II lisas nimetatud toimeainet sisaldava toote ostmisel tuleb jälgida, kas sellel on kirje taimekaitsevahend. Kui sellel on kirje taimekaitsevahend, siis peab see toode olema kantud taimekaitsevahendite registrisse. Tooteid, millel pole kirjet taimekaitsevahend (nn loodustooted), võib kasutada ja need ei pea olema kantud taimekaitsevahendite registrisse.

SÖÖDAMATERJALID

Määruse (EÜ) 889/2008 V lisa

1. Mittemahepõllumajanduslikud taimesed söödamerjalid

1.1 Teravili, selle saadused ja kõrvalsaadused:

- kaeraterad, -helbed, -peenkliid, -jämekliid ja kliid;	- nisuterad, -peenkliid, -jämekliid, -gluteensööt, -gluteen ja -idud;
- odraterad, -valk ja -peenkliid;	- speltanisuterad;
- riisiidukook;	- tritikaleterad;
- hirsiterad;	- maisiterad, -kliid, -peenkliid, -idukook ja -gluteen;
- rukkiterad ja -peenkliid;	- linnaseidud;
- sorgoterad;	- ölleraba.

1.2 Öliseemned ja õilviljad, nendest valmistatud tooted ning nende kõrvalsaadused:

- rapsiseemned, -kook ja -kestad;	- seesamiseemned ja -kook;
- röstitud sojaoad;	- palmisrott;
- sojakook ja -kestad;	- kõrvitsaseemnekook;
- päevalilleseemned ja -kook;	- oliivid, oliivisrott;
- puuvillaseemned ja -kook;	- taimeõlid (füüsilise ekstraheerimise teel saadud).
- linaseemned ja -kook;	

1.3 Kaunviljaseemned, -saadused ja kõrvalsaadused:

- kikerherne seemned, peenkliid ja kliid;	- aedoa seemned, peenkliid ja kliid;
- läätsihiire-herne seemned, peenkliid ja kliid;	- põldoa seemned, peenkliid ja kliid;
- põld-seaherne seemned (kuumtöödeldud), peenkliid ja kliid;	- hiireherne seemned, peenkliid ja kliid;
- herneseemned, -peenkliid ja -kliid;	- lupiiniseemned, -peenkliid ja -kliid.

1.4 Mugulad ja juurikad, nende saadused ja kõrvalsaadused:

- suhkrupeedi pulp,	- kartulitärklis,
- kartul,	- kartulivalk,
- maguskartulimugulad,	- maniokk.
- kartulipulp (tärglisevalmistamise kõrvalsaadus),	

1.5 Muud seemned ja viljad, nendest saadud tooted ja nende kõrvalsaadused:

- jaanikaun;	- kastanid;
- jaanikaunad ja jahu nendest;	- kreeka pähkli koogid;
- kõrvitsad;	- sarapuupähklikoogid;
- tsitruspulp;	- kakaoubade kestad ja koogid;
- õunad, küdooniad, pirnid, virsikud, viigimarjad, greibid ja nende pulp;	- tammetõrud.

1.6 Haljas- ja koresöödad:

- lutsern,	- rohujahu,
- lutsernijahu,	- hein,
- ristik,	- silo,
- ristikujahu,	- teraviljadest saadud õled,
- rohuhekslid (haljasmassist),	- söödajuurvili haljassöödana.

1.7 Muud taimed, nendest saadud tooted ja nende kõrvalsaadused:

- melass,	- taimepulbrid ja -ekstraktid,
- merevetikajahu (saadud merevetikate kuivatamisel ja purustamisel ning pesemisel joodisisalduse vähendamise eesmärgil),	- taimevalgukstraktid (ainult noorloomadele),
	- vürtsid,
	- maitsetaimed.

2. Loomsed söödamerjalid**2.1 Piim ja piimatooted:**

- toorpiim,	- vadakuvalgupulber (ekstraheeritud füüsilisel meetodil),
- piimapulber,	- kaseinipulber,
- lõss, lõssipulber,	- laktoosipulber,
- petipiim, petipulber,	- kohupiim ja hapupiim.
- vadak, vadakupulber, väikese suhkru-sisaldusega vadakupulber,	

2.2 Kala, muud mereloomad, tooted nendest ja kõrvalsaadused:

Järgmistel tingimustel: tooted pärinevad ainult säästvast kalandusest ja neid kasutatakse ainult muude kui taimtoitude liikide söödana.

- kalad; - rafineerimata kalaõli ja tursamaksaõli; - kalade, molluskite ja koorikloomade autolüsaadid; - koorikloomajahu.	- ensümaatilised hüdrolysaadid ja proteolüsaadid, lahustuvad või lahustumatud, ette nähtud ainult vesiviljelus- ja noorloomadele; - kalajahu.

2.3 Munad ja munasaadused:

- kodulindude söödana kasutatavad munad ja munasaadused, eelistatavalt samast põllumajandusettevõttest.

3. Mineraalsöödad

Naatrium:

- rafineerimata meresool
- jäme kivisool
- naatriumsulfaat
- naatriumkarbonaat
- naatriumbikarbonaat
- naatriumkloriid

Kaalium:

- kaaliumkloriid

Kaltsium:

- litotamnion ja maerl
- veeloomade kojad (sh tindikalaluu)
- kaltsiumkarbonaat
- kaltsiumlaktaat
- kaltsiumglükonaat

Fosfor:

- defluoritud dikaltsiumfosfaat
- defluoritud monokaltsiumfosfaat
- mononaatriumfosfaat
- kaltsiummagneesiumfosfaat
- kaltsiumnaatriumfosfaat

Magneesium:

- magneesiumoksiid (veevaba magneesia)
- magneesiumsulfaat
- magneesiumkloriid
- magneesiumkarbonaat
- magneesiumfosfaat

Väävel:

- naatriumsulfaat

SÖÖDALISANDID JA TEATAVAD LOOMASÖÖTADENA KASUTATAVAD AINED

Määruse (EÜ) 889/2008 VI Lisa

1. Söödalisandid

Loetletud lisandid peavad olema heaks kiidetud vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1831/2003 loomasöötades kasutatavate söödalisandite kohta.

1.1 Toitainelised lisandid:

- a) Vitamiinid:
 - söötades looduslikult leiduvast toorainest saadud vitamiinid;
 - looduslike vitamiinidega identsed sünteetilised vitamiinid, mida kasutatakse monogastriliste ja vesiviljelusloomade puhul;
 - mäletsejaliste puhul kasutatavad looduslike vitamiinidega identsed sünteetilised A-, D- ja E-vitamiinid liikmesriikide eelneva loaga, mille aluseks on hinnang mahepõllumajanduslike mäletsejaliste võimaluste kohta saada oma söödaratsioonidest vajalikus koguses kõnealuseid vitamiine.

b) Mikroelemendid	
E1 raud:	E5 mangaan:
raud(II)karbonaat,	mangaan(II)karbonaat,
raud(II)sulfaat, monohüdraat ja/või heptahüdraat,	mangaan(II)oksiid ja mangaan(III)oksiid,
raud(III)oksiid;	mangaan(II)sulfaat, mono- ja/või tetrahüdraat;
E2 jood:	E6 tsink:
veevaba kaltsiumiodaat,	tsinkkarbonaat,
kaltsiumjodaat, heksahüdraat,	tsinkoksiid,
naatriumjodiid;	tsinksulfaat, mono- ja/või heptahüdraat;
E3 koobalt:	E7 molübdeen:
koobalt(II)sulfaat, monohüdraat ja/või heptahüdraat,	ammooniummolübdaat, naatriummolübdaat;
aluseline koobalt(II)karbonaat, monohüdraat;	E8 seleen:
E4 vask:	naatriumselenaat,
vask(II)oksiid	naatriumseleniit.
aluseline vask(II)karbonaat,	
vask(II)sulfaat;	

1.2 Zootehnilised lisandid:

Ensüümid ja mikroorganismid

1.3 Tehnoloogilised lisandid:

a) Säilitusained	c) Sideained ja paakumisvastased ained
E 200 sorbhape	E 470 looduslik kaltsiumstearaat
E 236 sipelghape*	E 551b kolloidne ränidioksiid
E 260 äädikhape*	E 551c kobediatomiit
E 270 piimhape*	E 558 bentoniit
E 280 propioonhape*	
E 330 sidrunhape	d) Silokonservandid
* üksnes juhul, kui ilmastikutingimused ei võimalda	Silolisanditena võib kasutada ensüüme, pärme ja bak-
saavutada vajalikku käärimist.	tereid. Piimhappe, sipelghappe, propioonhappe ja äädik-
	happe kasutamine silo valmistamisel on lubatud üksnes
b) Antioksidandid	juhul, kui ilmastikutingimused ei võimalda saavutada
E 306	vajalikku käärimist.
– antioksidantidena kasutatavad looduslikud tokofe-	e) Emulgaatorid ja stabilisaatorid
– roolikontsentraadid,	Mahepõllumajanduslikest allikatest pärinevletsitiin (kasu-
– looduslikud antioksidandid (kasutatakse üksnes	tatakse üksnes söödana vesiviljeluses).
söödana vesiviljeluses).	
E 559 kaoliinsavid	
E 560 steatiidi ja kloriidi looduslikud segud	
E 561 vermikuliit	
E 562 sepioliit	
E 599 perliit	

2. Teatavad loomasöötdena kasutatavad ained

Loetletud aine peab olema saanud heakskiidu vastavalt nõukogu direktiivile 82/471/EMÜ teatavate loomasöötdena kasutatavate toodete kohta.

Pärmseened: *Saccharomyces cerevisiae*, *Saccharomyces carlsbergiensis*.

3. Silo valmistamisel kasutatavad ained

-
- meresool,	- vadak,	- suhkrupedi pulp,	- melass.
- jäme kivisool,	- suhkur,	- teraviljajahu,	
-

PUHASTUS- JA DESINFITSEERIMISVAHENDID

Määruse (EÜ) 889/2008 VII lisa

Loomakasvatushoonete ja -rajatiste puhastamis- ja desinfitseerimisvahendid:

-
- kaalium- ja naatriumseep,	- sidrunhape, peräädikhape, sipelghape, piimhape, oblikhape ja äädikhape,
- vesi ja veeaur,	- alkohol,
- lubjapiim,	- lämmastikhape (lüpsiriistade töötlemiseks),
- lubi,	- fosforhape (lüpsiriistade töötlemiseks),
- kustutamata lubi,	- formaldehüüd,
- naatriumhüpoklorit (nt vedela pleegitusainena),	- nisade ja lüpsiseadmete puhastamise ja desinfitseerimise vahendid,
- naatriumhüdrosiid,	- naatriumkarbonaat.
- kaaliumhüdrosiid,	
- vesinikperoksiid	
- looduslikud taimeessentsid,	
-

Vahendid, mida vesiviljelusloomade ja merevetikate tootmisel kasutatakse puhastamisel ja desinfitseerimisel

Seadmete ja rajatiste puhastamise ja desinfitseerimise vahendid vesiviljelusloomade puudumisel:

-
- osoon,	- humiinhape,
- naatriumkloriid,	- peroksüädikhapped,
- naatriumhüpoklorit,	- jodofoorid,
- kaltsiumhüpoklorit,	- vasksulfaat ainult kuni 31. detsembrini 2015,
- lubi (kaltsiumoksiid),	- kaaliumpermanganaat,
- naatriumhüdrosiid,	- peräädikhape ja peroksüoktaanhape,
- alkohol,	- looduslikust kameeliaseemnest saadud teepõsa-seemnekook (ingl <i>tea seed cake</i> , kasutatakse üksnes krevetitootmisel).
- vesinikperoksiid,	
- orgaanilised happed (ädikhape, piimhape, sidrunhape),	
-

Vesiviljelusloomade olemasolul kasutatavate ainete piiratud nimekiri:

-
- lubjakivi (kaltsiumkarbonaat) pH taseme reguleerimiseks,
 - dolomiit pH taseme korrigeerimiseks (kasutatakse üksnes krevetitootmisel).
-

10. Põllumajandusameti kontaktandmed

Põllumajandusamet

Mahepõllumajanduse osakond

Teaduse 2, Saku 75501, Harjumaa
E-post: pma@pma.agri.ee
www.pma.agri.ee

Vastuvõtuajad:

esmaspäevast neljapäevani 9.00–16.30
reedel 9.00–15.15
vaheaeg 12.00–13.00

Egon Palts, osakonnajuhataja

Telefon: 671 2660; 510 1073
egon.palts@pma.agri.ee

Virve Järvsoo, osakonnajuhataja asetäitja

Telefon: 671 2639; 529 4890
virve.jarvsoo@pma.agri.ee

Olvia Laur, peaspetsialist

Telefon: 671 2659

olvia.laur@pma.agri.ee

Reet Roosimägi

Telefon: 671 2667

reet.roosimagi@pma.agri.ee

Mahepõllumajanduse valdkonna inspektorid maakondades

Maakond	Aadress	Kontaktisik	Telefon	E-mail
Harjumaa	Teaduse 2 75501 Saku, tuba 177	Ene Kesa	671 2652; 526 1865	ene.kesa@pma.agri.ee
Hiumaa	Leigri väljak 5 92412 Kärddla	Helle Aasma Ingrid Metsvahi	463 1490; 510 4812 463 1609; 511 4596	helle.aasma@pma.agri.ee ingrid.metsvahi@pma.agri.ee
Ida-Virumaa	Viru 5a, 41589 Jõhvi	Tiina Käbin	336 6761; 5333 0569	tiina.kabin@pma.agri.ee
Jõgevamaa	Ravila 10 48306 Jõgeva	Aivar Kepp	772 2365; 5301 6933	aivar.kepp@pma.agri.ee
Järvamaa	Prääma 72763 Järvamaa	Heli Vene	385 0428; 5333 0817	heli.vene@pma.agri.ee
Läänemaa	Metsa 44 90505 Haapsalu	Luule Varik Diana Kallas	473 4540; 525 2996 473 4043; 515 1193	luule.varik@pma.agri.ee diana.kallas@pma.agri.ee
Lääne-Virumaa	Neffi 2, Piira 46607 Lääne-Virumaa	Liivi Aume-Jänes	322 7519; 510 0230	liivi.aumejanes@pma.agri.ee
Põlvamaa	Puuri tee 1 63308 Põlva	Mare Korts-Lindus	799 4551; 515 3951	mare.kortslindus@pma.agri.ee
Pärnumaa	P. Kerese 4 80010 Pärnu	Jaanik Lilles Ülle Türn	447 1065; 525 2803 5333 2438	jaanik.lilles@pma.agri.ee ulle.turn@pma.agri.ee
Raplamaa	Kuusiku tee 6 79511 Rapla	Marge Olju Heli Aasmann	489 6702; 525 2774 485 5676; 514 7207	marge.olju@pma.agri.ee heli.aasmann@pma.agri.ee
Saaremaa	Kohtu 10 93812 Kuressaare	Anne Väli Maie Höbenael Mihkel Väärtnõu	453 9915; 510 0262 453 9913; 5330 2756 453 9916; 5341 5952	anne.vali@pma.agri.ee maie.hobenael@pma.agri.ee mihkel.vaartnou@pma.agri.ee
Tartumaa	Kooli 13 50409 Tartu	Anne Vester Gerli Õkva Anu Järv	746 0607; 525 1766 746 0608; 5353 4187 746 0608; 520 5357	anne.vester@pma.agri.ee gerli.okva@pma.agri.ee anu.jarv@pma.agri.ee
Valgamaa	Aia 17 68203 Valga	Piret Mitt Siiri Raamets	764 3918; 510 1794 764 3918; 5333 8397	piret.mitt@pma.agri.ee siiri.raamets@pma.agri.ee
Viljandimaa	Vabaduse plats 4 71020 Viljandi	Aivar Kustavus Ene Salusaar Ülle Raadik	435 1245; 510 0239 435 1242; 525 2296 435 1243; 522 6337	aivar.kustavus@pma.agri.ee ene.salusaar@pma.agri.ee ulle.raadik@pma.agri.ee
Võrumaa	Katariina 7 65608 Võru	Mare Sikk Urve Tulik	782 1806; 510 0215 782 2812; 510 1796	mare.sikk@pma.agri.ee urve.tulik@pma.agri.ee

Mahepõllumajanduse nõuete selgitus tootjale 2011

ISSN 2228-0324

